Războaie care au schimbat lumea
Războiul Crimeii
1854 – 1856

John Sweetman
Războiul Crimeii
1854 – 1856
Traducere din limba engleză de Mihai Drumur

CORINT
ISTORIE

JOHN SWEETMAN este unul dintre cei mai cunoscuţi istorici militari din Marea Britanie. Şi-a luat doctoratul în filosofie la King’s College din Londra şi a fost director al Departamentului Apărare şi Afaceri Internaţionale de la Academia Regală Militară Sandhurst. Este autorul mai multor lucrări bine documentate despre Războiul din Crimeea, despre Primul şi al Doilea Război Mondial.

Ilustraţie copertă: Ofiţeri din Regimentul 71

Highlanders, 1 ianuarie 1856, fotografie de Roger Fenton.

(Prin amabilitatea George Eastman House)

Design: Ken Vai! Graphic

Selecţia fotografiilor: Image Select International

Cartografie: The Map Studio

John Sweetman, *The Crimean War 1854 – 1856*

First published in Great Britain în 2001, by Osprey Publishing Ltd, Kemp House, Chawley Park, Cumnor Hill, Oxford, 0X2, 9PH All rights reserved.

Toate drepturile asupra ediţiei în limba română aparţin GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

978 – 606 – 8623 – 77 – 1

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României SWEETMAN, JOHN

Războiul Crimeii: 1854 – 1856 / John Sweetman; trad.: Mihai Drumur – Bucureşti: Corint Books, 2015 Bibliogr.

ISBN 978 – 606 – 8623 – 77 – 1 I. Drumur, Mihai (trad.)

94 (100)" 1854/1856".

Cuprins

Cronologie 7

Contextul istoric

Privire de ansamblu asupra conflictului 9

Forţele beligerante

Cele două tabere 17

Începutul războiului

Un război drept 22

Luptele încleştarea armelor 28

Portretul unui soldat

Căpitanul Lewis Edward Noian 76

Portretul unui civil

Femei în război 79

Sfârşitul războiului

Când armele tac 84

Concluzii şi consecinţe

Evaluarea costurilor 90 Bibliografie 94

Cronologie

1853 28 februarie Misiunea diplomatică Menşikov soseşte la Constantinopol.

21 mai Menşikov părăseşte Constantinopolul.

8 iunie Flota britanică părăseşte Malta, îndreptându-se spre estul Mediteranei.

2 iulie Trupele ruseşti trec Prutul şi invadează Moldova şi Ţara Românească.

14 octombrie Flotele britanică şi franceză ancorează în Dardanele.

23 octombrie Imperiul Otoman declară război Imperiului Rus.

30 noiembrie „Masacrul" de la Sinope; flota turcă este scufundată.

24 decembrie Sir James Graham cere distrugerea Sevastopolului.

1854 3 ianuarie Flotele britanică şi franceză intră în Marea Neagră.

11 ianuarie Imperiul Rus este avertizat să-şi retragă la Sevastopol navele de război din Marea Neagră.

13 februarie Cabinetul aprobă numirea lordului Raglan în calitate de comandant suprem al Forţei expediţionare britanice.

22 februarie Primele trupe părăsesc Anglia. 27 februarie Imperiul Rus trebuie să se retragă în şase zile din Moldova şi până la sfârşitul lui aprilie din Ţara Românească. 11 martie Flota baltică pleacă din Portsmouth.

26 martie Primele trupe franceze pleacă spre Turcia.

27 martie Franţa declară război Imperiului Rus.

28 martie Marea Britanie declară război Imperiului Rus.

30 martie Forţa expediţionară britanică din Malta pleacă spre Gallipoli.

8 aprilie Trupele britanice sosesc la Gallipoli; francezii sunt deja acolo.

10 aprilie Marea Britanie şi Franţa semnează un tratat de alianţă; Raglan pleacă de la Londra.

15 aprilie Imperiul Otoman se alătură oficial aliaţilor.

22 aprilie Bombardamentul naval asupra Odessei.

29 aprilie Raglan ajunge la Constantinopol.

7 mai Saint-Arnaud debarcă la Gallipoli.

11 mai începe asediul Silistrei.

23 mai Marea Britanie, Franţa, Austria şi Prusia garantează independenţa Imperiului Otoman.

25 mai Trupele franceze pornesc pe mare spre Varna.

29 mai Trupele britanice pornesc pe mare spre Varna.

22 iunie o escadră navală britanică blochează Marea Albă.

23 iunie Ridicarea asediului Silistrei.

2 iulie Ruşii trec Prutul, părăsind Moldova şi Ţara Românească.

16 iulie Cabinetul îi ordonă lui Raglan să ocupe Crimeea.

18 iulie Reunirea Consiliului de război al aliaţilor pentru discutarea ocupării.

21 iulie Vărsarea râului Kacea este aleasă ca zonă pentru debarcare.

10 august Un incendiu puternic din Vama amână invadarea; se înmulţesc cazurile de holeră.

24 august începe debarcarea; timpul nefavorabil afectează graficul operaţiilor.

31 august o escadră navală anglo-franceză atacă Petropavlovsk.

5 septembrie Raglan ajunge în Golful Balcic; comandantul francez (Saint-Arnaud) plecase deja.

9 septembrie Raglan întreprinde altă recunoaştere a coastei Crimeii şi alege Golful Calamita pentru debarcare.

13 septembrie Eupătoria se predă.

14 septembrie Debarcarea aliaţilor începe în Golful Calamita; va dura până pe 18 septembrie.

19 septembrie începe înaintarea spre Sevastopol; lupte pe malurile râului Bulganek.

20 septembrie Bătălia de pe Alma.

23 septembrie Reîncepe înaintarea spre sud; nave de război ruseşti sunt sabordate pentru a bloca intrarea în

portul Sevastopol.

25 septembrie începe marşul pe flanc; Canrobert îl înlocuieşte pe Saint-Amaud în calitate de comandant suprem francez.

27 septembrie începe asediul Sevastopolului.

29 septembrie Saint-Amaud moare din cauza holerei.

2 octombrie Debarcarea Brigăzii Navale britanice.

13 octombrie înfiinţarea Fondului patriotic pentru văduvele şi orfanii soldaţilor căzuţi în Crimeea.

17 octombrie Primul bombardament asupra Sevastopolului.

25 octombrie Bătălia de Balaclava.

26 octombrie Lupta de la Micul Inkerman.

4 noiembrie Florence Nightingale ajunge la Scutari.

5 noiembrie Bătălia de Inkerman.

6 noiembrie Consiliul de război al aliaţilor decide continuarea asediului.

14 noiembrie „Marele uragan”.

1855 2 ianuarie Regatul Sardiniei se alătură aliaţilor.

5 ianuarie Omer Paşa debarcă în Crimeea cu întăriri turceşti.

25 ianuarie Rezoluţia lui J.A. Roebuck, care critică desfăşurarea războiului, duce la demisia guvernului lordului Aberdeen.

5 februarie Lordul Palmerston devine prim-ministru.

17 februarie Asaltul rusesc de la Eupătoria.

24 februarie Alte nave ruseşti sunt sabordate la Sevastopol.

2 martie Moartea ţarului Nicolae I; îi succede Alexandru al II-lea.

5 martie încep lucrările Comitetului Sevastopol desemnat de Parlament.

4 aprilie A doua flotă baltică pleacă din Anglia.

9 aprilie Al doilea bombardament asupra Sevastopolului.

3 mai Prima incursiune spre Kerci este abandonată.

22 mai Relansarea incursiunii spre Kerci.

6 iunie Al treilea bombardament asupra

Sevastopolului.

7 iunie Capturarea fortăreţelor Quarry şi Mamelon.

11 iunie Marea Albă este din nou blocată.

13 iunie Trupele franceze părăsesc Kerci.

14 iunie Trupele britanice părăsesc Kerci; rămâne garnizoana turcă.

17 iunie Al patrulea bombardament asupra Sevastopolului.

18 iunie Atacuri eşuate asupra Marelui Redan şi bastionului Malahov; Comitetul Sevastopol îşi susţine raportul în faţa Parlamentului.

28 iunie Moare lordul Raglan; îi succede sir James Simpson.

16 august Bătălia de pe Cernaia.

17 august Al cincilea bombardament asupra Sevastopolului.

5 septembrie Al şaselea bombardament asupra Sevastopolului.

6 septembrie Omer Paşa părăseşte Crimeea.

8 septembrie Francezii cuceresc Malahov; britanicii eşuează la Marele Redan.

9 septembrie Aliaţii ocupă sudul Sevastopolului.

7 octombrie o forţă aliată navighează spre Nipru.

17 octombrie Cucerirea fortăreţei Kinburn de pe Nipru.

11 noiembrie Sir William Codrington îi succede lui Simpson în calitate de comandant suprem britanic.

15 noiembrie Explozia unui depozit de muniţii în liniile franceze.

25 noiembrie Predarea Karsului.

16 decembrie Planul de pace austriac este trimis la St. Petersburg.

1856 16 ianuarie Ţarul acceptă condiţiile de pace.

29 ianuarie Ultimul bombardament major rusesc peste Golful Sevastopol, dinspre nord.

28 februarie Semnarea armistiţiului la Paris.

29 februarie Ofiţerii din cele două tabere se reunesc amical în Crimeea.

30 martie Semnarea Tratatului de pace de la Paris.
27 aprilie Ratificarea Tratatului de la Paris.
12 iulie Ultimele trupe britanice părăsesc Crimeea.
Contextul istoric
Privire de ansamblu asupra conflictului
Trei aliaţi (de la stânga la dreapta). Lordul Raglan, Omer Paşa şi generalul (ulterior mareşalul) Pelissier; comandaţii trupelor terestre britanice, turceşti, respectiv franceze în Crimeea, 7 iunie 1855. Contingentul sard a fost condus de generalul A, La Marmora. (Hulton Getty)

În anul 1783, Ecaterina cea Mare a anexat Crimeea, prefaţând o serie de incursiuni militare pe ţărmurile Mării

Negre în vederea satisfacerii ambiţiilor teritoriale ale Imperiului Rus. După 70 de ani, alt episod violent era pe punctul de a începe. Pe 27 martie 1854, Parlamentul Britanic a fost informat că „Maiestatea Sa se consideră obligată să acorde ajutor militar aliatului ei, sultanul [...], împotriva unor agresiuni neprovocate”. Ziua următoare, *The London*

Gazette a publicat declararea unui război care avea să se încheie oficial abia pe 27 aprilie 1856. Pe durata celor 25 de luni de conflicte, Marea Britanie s-a aliat cu Imperiul Otoman, Franţa şi Regatul Sardiniei împotriva

Imperiului Rus. Ambele tabere au căutat să atragă de partea lor Austria şi Prusia, care îşi păstraseră neutralitatea.

Amploarea luptelor

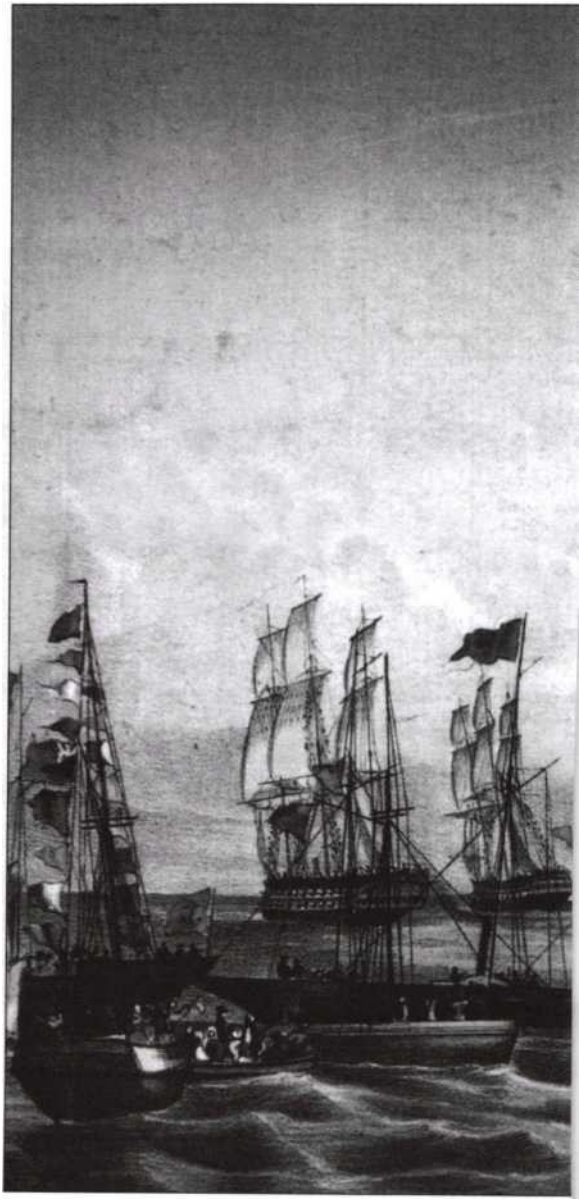

Multe străzi, clădiri oficiale, chiar şi copii (fetiţe botezate Alma) aveau să fie numite după victoriile soldaţilor britanici, primul lor comandant şi eroii aclamaţi în Războiul Crimeii. Şi azi pe multe clădiri publice sunt afişate cu mândrie inscripţii de genul: „Bătălia de la Inkerman”, „Corpul Sevastopol”, „Lord Raglan” sau

„Cardigan de Balaclava”. Şarja Brigăzii Uşoare rămâne un exemplu mişcător de devotament faţă de datorie şi disciplina militară, subiectul a trei filme artistice şi a nenumărate articole, cărţi şi documentare de televiziune.

Această impresie de celebrare maschează realităţile unui conflict costisitor şi epuizant, ale cărui deficienţe au fost evidenţiate în epocă şi au fost ulterior disecate cu entuziasm de critici. După ce flota rusă a fost blocată în principalul ei port de la Marea Neagră, o forţă aliată formată din soldaţi britanici, francezi şi turci a debarcat în Crimeea, la sud de Eupătoria, la 48 de kilometri nord de ţinta sa: Sevastopol. Planul pentru un atac rapid, prin surprindere, s-a împotmolit însă şi invadatorii au fost siliţi să-şi asedieze ţinta de pe platoul înalt din sud, în condiţii de iarnă aspră, în timp ce soldaţii şi caii erau decimaţi de boli şi foamete. Logistica de aprovizionare, transport şi medicală s-a dezintegrat în mod dezastruos, întrucât nu fusese anticipată o campanie lungă în asemenea condiţii. Înainte ca pacea să se instaureze peste dealurile, văile şi ruinele Sevastopolului, pieriseră aproximativ 22.000 de britanici, minimum 80.000 de francezi, 10.000 de turci, 2000 de sarzi şi peste 100.000 de ruşi.

Totuşi, acesta a fost un război cu Imperiul Rus, nu doar cu una dintre micile lui peninsule sudice. Contemporanii I-au numit „Războiul

Flota baltică la Sprthead, 1854. O flotă britanică puternică a pornit din Sprthead in martie 1854; după patru luni, o flotilă franceză cu trupe i s-a alăturat în Marea Baltică. A revenit în Anglia în noiembrie. (Hulton Getty)

Rus”; la scurtă vreme după terminarea sa.

E. H. Noian şi W. Tyrell au publicat istorii ale „Războiului cu Rusia”, în două, respectiv în trei volume. N-a fost tocmai un conflict pe plan mondial, însă teritoriile vaste ale inamicului au dictat operaţii pe distanţe mari. Astfel au fost atacate Petropavlovsk de pe ţărmul Pacificului, peninsula Kola şi ţărmurile Mării Albe din Arctica. Britanicii au oferit susţinere turcilor pe Dunăre şi în apărarea fără succes a Karsului în Asia Mică.

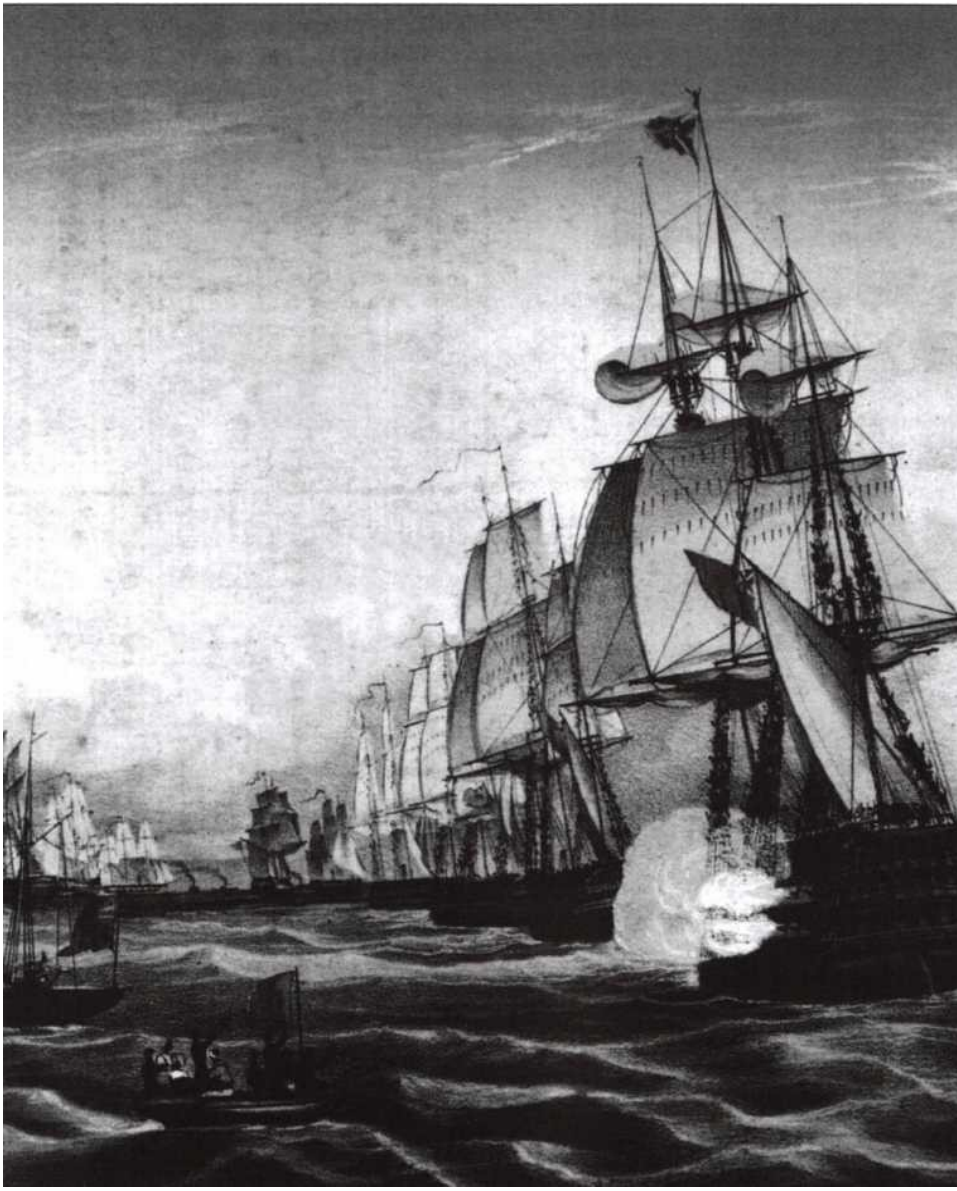

Expediţii anglo-franceze importante au fost trimise în Marea Baltică în 1854 şi 1855 (o a treia era plănuită pentru 1856), cu scopul de a descuraja navele de război ruseşti din Kronstadt să se aventureze în Marea Nordului şi poate pentru a atrage Suedia în tabăra aliaţilor. Ambele au fost lansate cu mare pompă. Pe 11 martie 1854, flota

viceamiralului sir Charles Napier, condusă de *Duke of Wellington* cu 131 de tunuri, a fost ovaţionată la plecarea din Spithead de mii de oameni aflaţi pe ţărm; regina însăşi a asistat de pe iahtul regal *Fairy*. Se pare că Alfred Tennyson ar fi compus o parte din poemul *Maud* după ce văzuse acest exemplu măreţ de putere maritimă: „Mai bine să lupţi de partea binelui, decât să te raliezi răului”. Celor

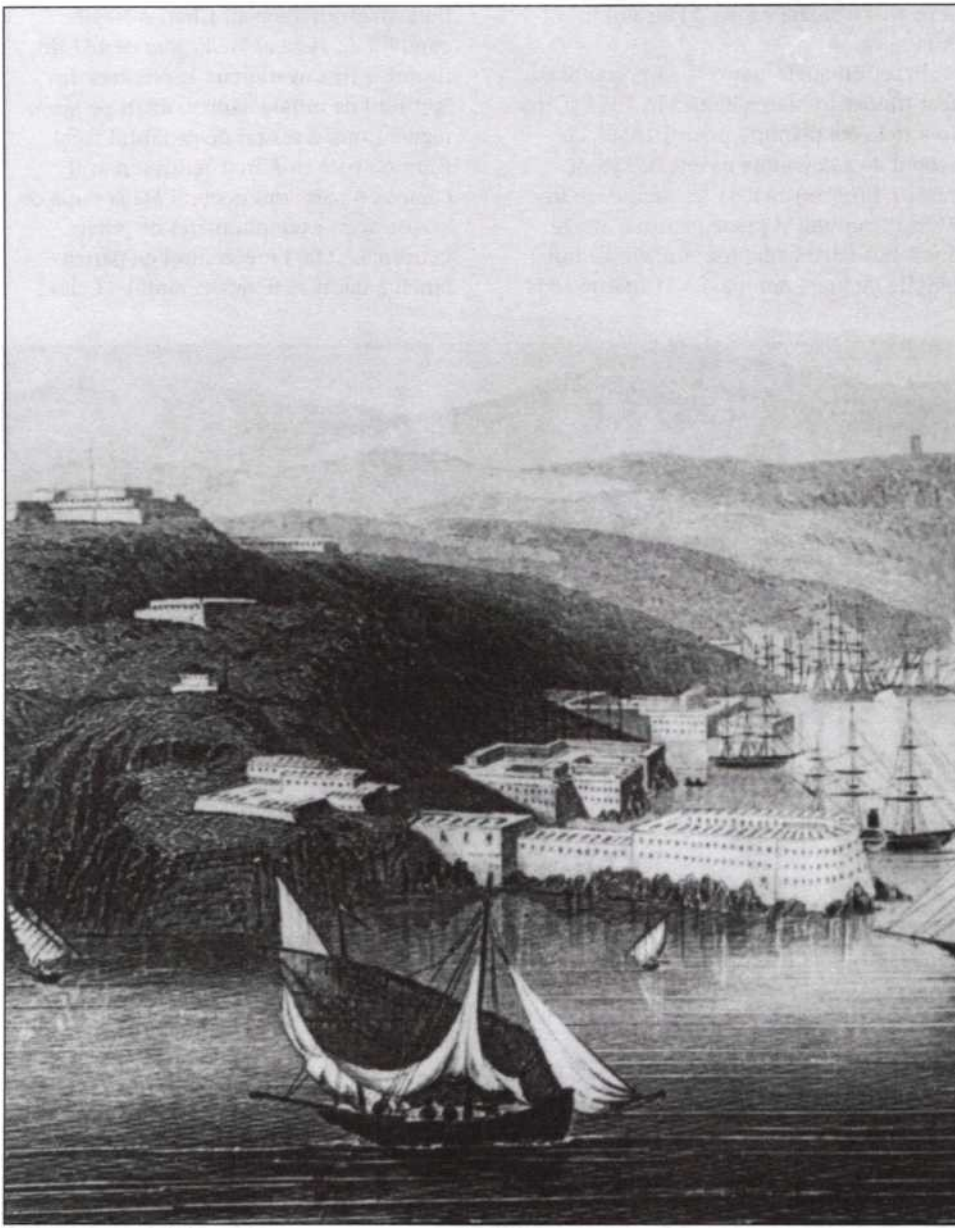

18 nave ale lui Napier, însumând 1 160 de tunuri, aveau să li se alăture 23 de nave de război franceze cu 1 250 de tunuri şi trupe conduse de viceamiralul P. Deschenes, pentru a cuceri fortificaţiile de pe ţărm, formând o armadă aliată formidabilă.

Contraamiralul sir Richard Dundas a pornit pe 4 aprilie 1855 în fruntea celei de-a doua expediţii, formată din nave de luptă şi fregate, susţinute de nave cu mortiere şi canoniere, deoarece Napier revenise acasă înainte de începerea iernii. Toate navele lui Dundas erau cu elice, niciuna nefiind velier pur, însă escadra franceză care li s-a alăturat pe 1 iunie n-a mai avut trupe la bord. „Bomarsund” şi „Sveaborg” aveau să apară pe obeliscuri, ca recunoaştere discretă a acţiunilor întreprinse cu succes în timpul celor două expediţii baltice.

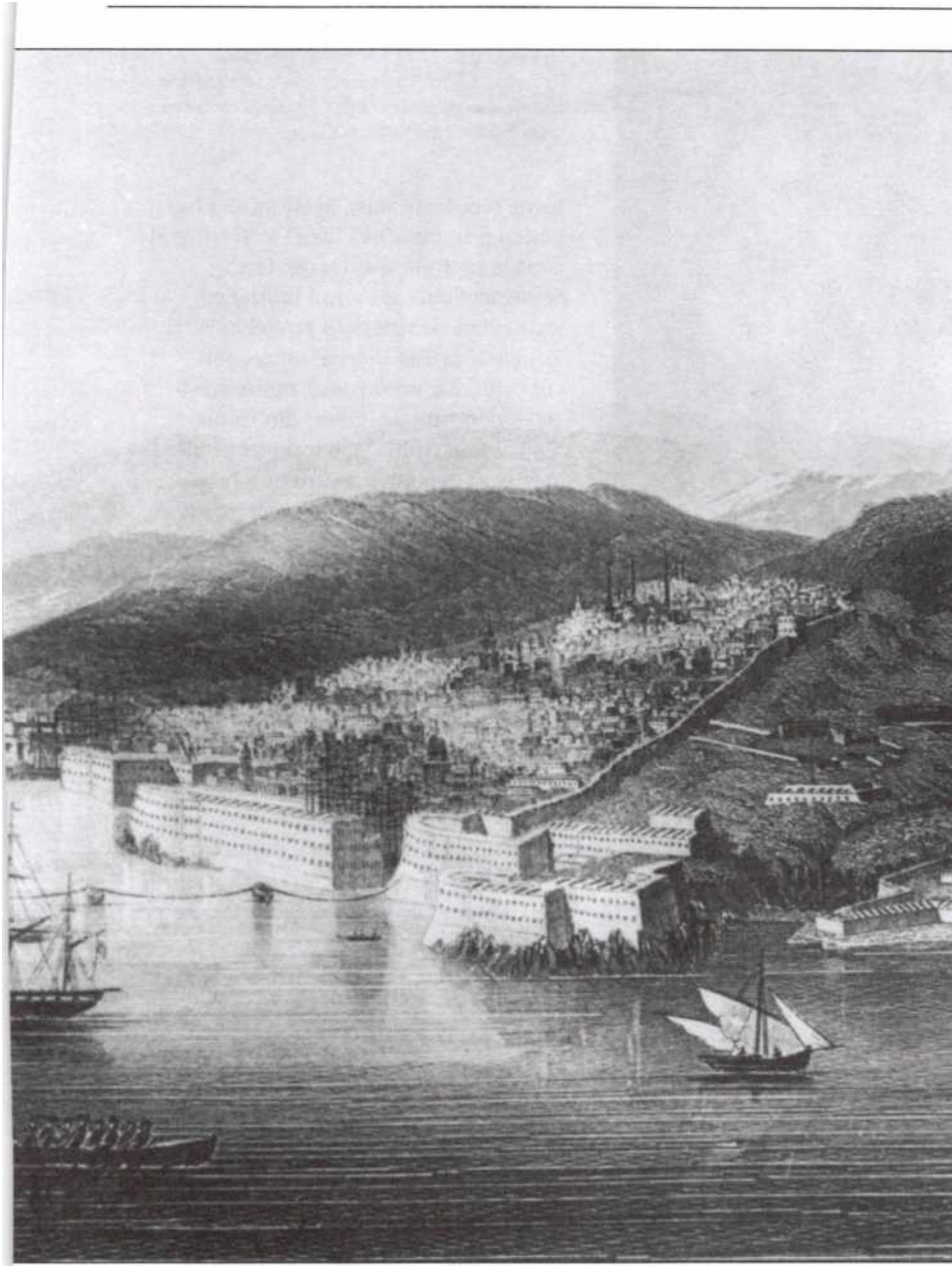

Sevastopol. Panoramă spre est, cu fortificaţii puternice acoperind intrarea în radă, şantierul naval în mijloc, în dreapta şi farul vechi în depărtare. Suburbia nordică se află în stânga, de cealaltă parte a Golfului

Sevastopol. (Colecţia autorului)

Acţiunile militare din afara Mării Negre au atras însă puţin atenţia. Pentru posteritate, bătăliile din Crimeea – Alma, Balaclava, Inkerman, Sevastopol, Cernaia – sunt mult mai cunoscute. Conflictul dintre aliaţi şi Imperiul

Rus în perioada 1854 – 1856 este identificat imediat şi într-o măsură mai mare cu activităţile militare derulate pe colţul sud-vestic al

peninsulei şi în jurul său. A intrat în istorie ca „Războiul Crimeii”, nu „Războiul cu Rusia”.

În plus, accentul pus de critici pe dezastrele mediatízate ignoră multitudinea jocurilor de artificii multicolore, paradelor militare flamboaiante, a serbărilor muzicale şi banchetelor municipale care au vestit semnarea păcii. Cetăţenii din Marea Britanie, Franţa, Imperiul Otoman şi Regatul Sardiniei au sărbătorit înfrângerea Imperiului Rus. Familiile au jelit pierderea celor dragi, însă corespondenţele de familie şi textele de pe monumentele de război au dovedit mândria pentru sacrificiul lor, care a păstrat onoarea naţională şi a înfrânt răul. În Marea Britanie, aceasta a întrupat spiritul

preponderent la mijlocul epocii victoriene.

Influenţa presei

Războiul Crimeii a avut un caracter diferit prin faptul că publicul şi politicienii i-au aflat

William Howard Russell (1820 – 1907). Corespondentul ziarului *The Times* în Crimeea. Reportajele lui au influenţat opinia publică şi politică în Marea Britanie şi au contribuit la căderea, în februarie 1855, a guvernului condus de lordul Aberdeen. (Hulton Deutsch)

Viceamiralul sir Charles Napier (1786 – 1860). Comandantul flotei britanice în 1854; n-a înregistrat succese spectaculoase şi a fost înlocuit la conducerea expediţiei din 1855. (Hulton Getty)

foarte repede detaliile. Acest lucru a fost posibil prin instalarea unui cablu telegrafic până la poziţiile aliaţilor din faţa Sevastopolului, care a fost utilizat cu regularitate de reporterii gazetelor. W.H. Russell de la *The Times* a fost cel mai cunoscut, dar nu singurul, dintre aceşti „corespondenţi de război" din Crimeea; reprezentanţii altor publicaţii au trimis, de asemenea, reportaje pentru marele public. În sine, noutatea procesului i-a sporit enorm impactul, similar cu cel al buletinelor de ştiri TV de la sfârşitul secolului al XX-lea. Martorii oculari, mai ales civilii neasociaţi armatei, au dobândit o aură de autoritate şi judecată măsurată. Simpatiile lor şi validitatea informaţiilor oferite nu erau verificate strict. Despre ştirile sosite direct de pe front se presupunea că sunt autentice şi exacte.

Îndemnurile zgomotoase pentru trecere la acţiune din editorialele publicate în primul trimestru al anului 1854 au dus la entuziasm

public pentru declanşarea războiului. Dezvăluirea deficienţelor percepute de pe front a subminat reputaţia unor indivizi precum comandantul britanic, lordul Raglan, a evidenţiat instabilitate în structura arhaică a administraţiei militare, a dus la căderea unui cabinet la Westminster şi a creat un climat de opinie favorabil unor schimbări fundamentale în organizarea armatei. Miniştrii care au răspuns politic de desfăşurarea războiului au folosit reportajele din ziare pentru a-l critica pe Raglan şi statul-major.

Roger Fenton (1819 – 1869). Unul dintre cei câţiva fotografi care au activat în Crimeea, doar patru luni, în 1855. A realizat o serie de imagini impresionante ale vieţii de pe front. (Hulton Getty)

Astfel, lordul Panmure a declarat: „statul-major trebuie schimbat, cel puţin asta va satisface publicul, şi… trebuie să fac ceva radical pentru a mulţumi Camera Comunelor”. Membrii Parlamentului îşi obţineau informaţiile aproape exclusiv din periodice; predecesorul lui Panmure, ducele de Newcastle, a scos în evidenţă faptul că rapoartele oficiale de pe front erau sărăcăcioase şi inadecvate.

Fotografii au adăugat o nouă dimensiune războiului, cel mai faimos, dar nici pe departe unicul din Crimeea,

fiind Roger Fenton.

Impactul lor n-a fost însă imediat, ci mai degrabă retrospectiv.

Divizarea conducerii

Din păcate, reporterii civili nu erau familiarizaţi cu administraţia militară şi de aceea i-au acuzat pe Raglan şi pe ofiţerii statului-major pentru probleme asupra cărora aceştia nu aveau un control real. În momentul declanşării războiului, artileriştii şi geniştii erau conduşi de un general care răspundea de aprovizionarea militară, transport şi spitale de campanie (Master-General of the Ordnance), şi nu de comandantul Cavaleriei Regale, care comanda infanteria şi cavaleria, astfel încât existau două armate oficiale şi distincte.

Marina Regală era, bineînţeles, o entitate separată, care răspundea înaintea lorzilor amiralităţii din Whitehall şi nimănui din Crimeea. De aceea, Raglan putea doar să solicite, nu să ordone, cooperarea comandantului naval din largul coastei în bombardarea Sevastopolului şi asigurarea transportului pe mare spre partea continentală a Imperiului Otoman a bolnavilor şi răniţilor. Departamentul Ordnance civil asigura echipamentele militare, în timp ce Comisariatul (un departament al Trezoreriei) se îngrijea de alimente şi transportul pe uscat; Raglan se baza pe aceste diviziuni administrative, dar nu le comanda. În mod evident, întregii structuri prost organizate îi lipsea coordonarea.

În plus, spre deosebire de ducele de Wellington, care fusese comandantul suprem al aliaţilor în războiul peninsular, Raglan nu avea autoritate asupra celorlalte forţe naţionale; contingentele turc, francez şi sardinian aveau propriii comandanţi, care erau independenţi. Presa, publicul şi politicienii n-au înţeles niciodată pe deplin limitările cauzate din acest motiv asupra întocmirii planurilor strategice sau executării operaţiilor tactice împotriva unor fortificaţii ca Redan şi Malahov din inelul defensiv al Sevastopolului.

Imperiul Otoman sau Imperiul Rus?

Persistă totuşi o întrebare esenţială. A meritat oare moartea unei cincimi din militarii trimişi în Crimeea, nepunând la socoteală pierderile navale şi civile, tulburarea vieţii interne şi suferinţa prelungită a răniţilor şi îndoliaţilor? în 1856, britanicii, francezii, turcii şi sarzii au sărbătorit victoria, dar după nici 15 ani, Imperiul Rus a abrogat unilateral principalele clauze ale tratatului de pace. Privind retrospectiv şi conştient faptul că partea europeană a Imperiului Otoman se dezintegrase într-un haos de conflicte internaţionale, lordul Salisbury a spus că Marea Britanie ar fi trebuit să se fi asociat cu Imperiul Rus, nu cu Imperiul Otoman. El nu putea şti că seminţele Primului Război Mondial germinau deja în Balcani. Oare catastrofa aceea europeană ar fi fost evitată, dacă n-ar fi existat Războiul Crimeii?

Forţele beligerante

Cele două tabere în martie 1854, era înţelept, dar şi necesar ca Marea Britanie să declare război Imperiului Rus, ca sprijin acordat Imperiului Otoman. Motivele hotărâtoare erau pe termen lung şi făceau parte din aşa-numita Chestiune Orientală – problemele generate de decăderea Imperiului Otoman. Rusia, şi în mod deosebit flota ei din Marea Neagră, reprezenta o cantitate necunoscută şi ameninţătoare în această ecuaţie, iar ţarul, în conversaţii repetate cu ambasadorul britanic, descrisese Turcia ca fiind o poamă coaptă, gata pentru a fi culeasă, „bolnavul Europei”. În ultimii 200 de ani, Imperiul Rus întinsese tentacule teritoriale din Moscova, către sud în Ucraina, iar în 1783 către Crimeea. Sevastopolul oferea acolo un port cu ape calde din care flota rusă putea naviga prin Bosfor şi Dardanele în estul Mediteranei, ameninţând în mod direct rutele comerciale britanice cu Levant şi India.

Incursiunile terestre în Caucaz, la vest de Marea Caspică, au subliniat dorinţa ruşilor pentru expansiune în Orientul Apropiat, dar teritoriile acelea erau prea îndepărtate pentru a nelinişti Europa. Situaţia era însă complet diferită în privinţa înaintării peste Dunăre în

Balcani, spre Constantinopol, a cărui ocupare ar fi îngăduit navelor de război ruseşti trecerea nestingherită în Mediterana. În 1829, doar presiunile diplomatice internaţionale opriseră trupele ruseşti, aflate alarmant de aproape de capitala imperiului.

O criză încă şi mai serioasă a apărut în 1833. Deoarece Asia Mică era ameninţată de înaintarea în Siria a trupelor rebele conduse de Ibrahim, fiul paşei Egiptului, Mehmet Ali, sultanul Abdul-Medjid s-a întors spre Rusia pentru ajutor. „Cine se îneacă este gata să se prindă şi de un şarpe”, a observat ministrul

Nicolae I (1796 – 1855). Succesorul ţarului Alexandru I, în 1826. Se spune că a murit de inimă rea pe 2 martie 1855, după eşecul Imperiului Rus de a recuceri Eupătoria. (Ann Ronan Picture Library) său de externe. Preţul ţarului Nicolae I pentru sprijinul moral şi diplomatic, fără a trage niciun glonţ sau fără a interveni în alt mod, a fost acordul turcilor de a închide Bosfor şi Dardanele pentru navele străine la solicitarea Imperiului Rus.

Abia după nouă ani, Marea Britanie a reuşit să-i alunge pe egipteni din Siria şi să realizeze un nou acord, prin care Bosfor şi Dardanele să fie închise pentru toate navele de război în timp de pace. Influenţa exclusivă a Imperiului Rus fusese aşadar înlăturată, dar incidentul acesta a scos din nou în evidenţă planurile ţarului pentru strâmtori. În ciuda comentariilor sale despre condiţiile medicale din Turcia, Nicolae I i-a spus prinţului Albert, în 1844, că el „nu dorea nicio palmă de pământ din teritoriile turceşti”. Palmerston a considerat afirmaţia „o minciună de proporţii... dacă am crede că Rusia nu se gândeşte la extinderea spre sud, ar însemna să negăm învăţămintele istoriei”.

18 Războiul Crimeii

Regiuni disputate

Majoritatea supuşilor sultanului aflaţi în sud-estul Europei, între Marea Neagră şi Marea Adriatică, erau creştini. Tratamentul aspru pe care ei susţineau că-l primeau din partea turcilor, a căror putere militară şi politică slăbea vizibil, s-a dovedit un pretext viabil pentru intervenţie externă. Perfect conştiente de aspiraţiile ruşilor, alte puteri europene trebuiau să fie vigilente. Ţarul se baza însă pe letargia potenţialilor oponenţi, a căror cooperare, pusă în practică în 1829 şi 1841, putea într-o zi

să eşueze din cauza dezinteresului sau a preocupării faţă de probleme mai presante.

Varianta aceasta a părut probabilă, odată cu dezvoltarea crizei diplomatice din 1852. Nicolae

I a căutat neutralitate măcar din partea Prusiei şi Austriei, care beneficiaseră de ajutorul lui pentru înăbuşirea revoluţiilor liberale interne între anii 1848 şi 1851. Franţa avea probleme interne grave, după ce-şi detronase regele în 1848, pentru ca după trei ani să aibă parte de lovitura de stat care făcuse din Ludovic Napoleon împăratul Napoleon al III-lea. Ţarul a apreciat că Marea Britanie era izolată, dar nu ţinuse seama de puterea interesului comercial – în cazul Marii Britanii, de protejarea rutelor comerciale spre India, iar în cazul Franţei, de ocazia favorabilă pentru viitoare pieţe şi investiţii financiare în Imperiul Otoman. În plus, un triumf diplomatic sau militar asupra Imperiului Rus ar fi sporit legitimitatea noului împărat francez, atât pe plan intern, cât şi extern.

Disputele nesoluţionate în 1852 şi 1853 între călugări catolici (susţinuţi de Franţa) şi ortodocşi (susţinuţi de Rusia) cu privire la protejarea locurilor sfinte din Ierusalim, pe atunci parte din Imperiul Otoman, au fost pretextul, nu cauza Războiului Crimeii. De fapt, tensiunile cu origini îndepărtate au reprezentat adevărata cauză. Ţarul a refuzat să accepte tentativele de compromis ale turcilor şi a trimis la Înalta Poartă o misiune diplomatică pentru a cere recunoaşterea tutelei Imperiului Rus asupra celor 14 milioane de supuşi creştini ai Imperiului Otoman. Ţarul Nicolae i-a scris prinţului Menşikov, care a condus această misiune: „dacă Turcia nu cedează, atunci ambasadorul extraordinar [Menşikov] trebuie ameninţe cu distrugerea Constantinopolului şi ocuparea Dardanelelor”. Între timp, Nicolae I a propus împărţirea părţii europene a Imperiului Otoman între Marea Britanie, Austria şi Imperiul Rus, în urma căreia Franţa avea să se aleagă cu Creta. Se pare că doar opoziţia fermă a feldmareşalului I.F. Paskevici I-a oprit pe ţar să folosească flota din Marea

Neagră pentru a forţa strâmtorile şi a debarca trupe pe malurile Bosforului. După cum se vede, dispăruse afirmarea dezinteresului faţă de revendicări teritoriale.

Încurajat de Marea Britanie şi Franţa, Abdul-Medjid a respins solicitările lui Menşikov şi pe 8 iunie 1853, flota britanică din Mediterana, staţionată în Malta, a primit ordin să se deplaseze „în vecinătatea Dardanelelor… pentru protejarea Turciei împotriva unui atac

Napoleon al III-lea (1808 – 1873). Sub numele Ludovic Napoleon, a fost exilat la Londra înainte de a deveni preşedinte al celei de a Doua Republici Franceze, în 1848. A fost proclamat împărat după trei ani, în urma unei lovituri de stat. Dornic să câştige prestigiu internaţional şi recunoaştere în Războiul Crimeii, a cochetat pentru scurt timp, în 1855, cu ideea de a prelua comanda pe câmpul de luptă. (Ann Ronan Picture Library)

neprovocat şi pentru apărarea independenţei sale”. Pe 2 iulie, la nicio lună după plecarea din Constantinopol a

misiunii diplomatice eşuate, trupele ruseşti au trecut Prutul şi au intrat în Moldova şi Ţara Românească (actuala Românie, pe atunci provincii aflate sub suzeranitate turcească). Acestea primiseră ordinul de a obţine „cu forţa, dar fără război… cererile juste [ale Rusiei]… [întrucât] mai multe acţiuni despotice ale înaltei Porţi încălcaseră drepturile [creştinilor]”. Rusia pornea „în apărarea religiei ortodoxe”.

Deliberările aliaţilor

Reprezentanţii principalelor state europene s-au reunit pentru a decide ce aveau de făcut. Ca modalitate de intimidare, Austria a deplasat trupe la graniţa sud-estică. Însă, după ce Imperiul Rus a ignorat ultimatumul de a părăsi provinciile turceşti, Imperiul Otoman a declarat război pe 23 octombrie. La momentul respectiv, nu părea necesară nicio intervenţie din partea Marii Britanii, întrucât turcii aveau 100.000 de soldaţi în lungul Dunării, care blocau accesul spre sud. În scurt timp, ei s-au achitat cu cinste de sarcina primită. Traversând fluviul, trupele sultanului au ocupat poziţii fortificate pe malul stâng şi în primele zile din noiembrie au respins atacuri susţinute ale ruşilor asupra Olteniţei.

Situaţia s-a schimbat dramatic pe 30 noiembrie. O escadrilă turcească fragilă a fost surprinsă în portul Sinope, pe coasta sudică a Mării Negre, la 560 de kilometri est de Constantinopol, de o flotilă rusească puternică, ce includea şase nave de linie, două fregate şi patru nave cu aburi. Ruşii au profitat de vizibilitatea scăzută pentru a distruge navele turceşti, care au raportat pierderea a 4.000 de oameni. Un singur vas cu aburi a scăpat şi a dus vestea la Constantinopol, de unde două nave de război britanice au pornit, cu întârziere, să acorde ajutor. Reportajele zguduitoare despre înotători sfârtecaţi de tunuri ruseşti pe când îşi părăseau ambarcaţiunile naufragiate, au provocat în Marea Britanie ample demonstraţii publice prootomane. S-a aflat că ruşii utilizaseră obuze explozive, o invenţie letală care era considerată neonestă. În plus, se părea că amiralul turc

fusese amăgit de un fals sentiment de securitate, deoarece Rusia anunţase că interesele ei imediate erau limitate la provinciile dunărene.

Presa a numit evenimentul „o josnicie scandaloasă… un masacru”. În Londra, *Morning Advertiser* a acuzat Marea Britanie şi Franţa că interveneau diplomatic doar pentru „a trăda Turcia nefericită”. Se afirma că membrii guvernului britanic erau nişte „imbecili, slugile Rusiei”, adăugând: „Oare justiţia a încetat să-şi mai ocupe tronul în inima englezilor? Oare onoarea naţională şi-a pierdut înţelesul pentru cetăţenii acestei ţări?” *Westminster Review* a atras atenţia asupra „rutei noastre spre India”, informându-şi cititorii că „negustorii noştri vor regreta nebunia oarbă de a refuza să-i oprească [pe ţar]”. *The Times* a proclamat că „o poziţie agresivă nu este numai morală, creştină şi patriotică, ci şi, în mod clar, judicioasă, pragmatică şi bărbătească” – o combinaţie puternică de sentimente. Revista *Punch* a publicat o caricatură a prim-ministrului lord Aberdeen, lustruind cizmele ţarului. *The Spectator* s-a referit la „război cu statul cel mai puternic şi lipsit de scrupule din Europa sau pace în termeni înjositori”.

Spre război

Lordul Palmerston, ministrul afacerilor interne, a arătat un spectru larg de opinii când a declarat că „ceva trebuie făcut pentru a şterge pata [de la Sinope]”, văzută în termenii secolului al XXI-lea ca o crimă împotriva umanităţii. Astfel, pe 3 ianuarie 1854, escadrile navale britanice şi franceze au pătruns în Marea Neagră cu complicitatea turcilor. După opt zile, St. Petersburg a primit o înştiinţare oficială care solicita ca toate navele ruseşti din Marea Neagră să revină în Sevastopol, avertizând că se va răspunde cu forţa faţă de orice agresiuni navale ulterioare împotriva Imperiului Otoman. Pe 27 februarie, Marea Britanie a cerut ca în termen de şase zile Rusia să accepte să se retragă din cele două provincii româneşti până la sfârşitul lunii aprilie: „Refuzul sau tăcerea… vor fi echivalentul unei declaraţii de război”.

Ţarul nu a răspuns. Chiar înainte de declaraţia oficială de război de pe 28 martie, trupe britanice începuseră să părăsească porturi de pe coasta sudică a Angliei, în mijlocul unor scene de entuziasm nestăpânit, iar ofiţeri britanici şi francezi se aflau în Turcia pentru a inspecta liniile defensive ale Constantinopolului şi a plănui intervenţia aliaţilor.

Henry John Temple, lord Palmerston (1784 – 1865). Ministru de interne în 1854. A dorit să intre în război cu Rusia. Profitând de nemulţumirea publică faţă de eşecul ocupării Sevastopolului, a devenit prim-ministru în februarie 1855. (Ann Ronan Picture Library)

Perspectivele pentru o soluţie paşnică nu dispăruseră complet. Reprezentanţii britanici, francezi, prusaci şi austrieci continuau să fie în conclav diplomatic. Napoleon

i-a scris personal lui Nicolae 1 şi o delegaţie de quakeri a plecat de la Londra la St. Petersburg. Optimist, deşi zadarnic, Aberdeen a susţinut: „eu neg… că războiul este inevitabil”. Însă declaraţiile Marii Britanii şi ale Franţei au sosit aproape simultan, iar pe 10 aprilie cele două ţări au semnat un tratat de alianţă. În ziua următoare, ţarul a declarat la rândul său război Marii Britanii şi Franţei, spunând că „Rusia nu luptă pentru chestiuni materiale, lumeşti, ci pentru credinţă”. Charles Greville (şeful Consiliului privat al reginei) a scris în mod profetic în jurnalul său: „Pe cât sunt acum de înflăcăraţi de război, nu peste multe luni, oamenii vor fi sătui până peste cap de el”. După câţiva ani, pacifistul John Bright a observat: „Când oamenii sunt aţâţaţi în felul acesta, nu sunt cu nimic mai buni decât nişte «câini turbaţi»”.

În Camera Comunelor, John Ball a exprimat opinia majorităţii, vorbind despre nevoia de a lupta „pentru menţinerea principiilor dreptăţii şi justiţiei în societatea civilizată”. Acesta era un război drept. Din păcate şi ţarul vedea lucrurile în acelaşi fel.

Pe 24 decembrie 1853, cu trei luni înainte ca Marea Britanie să intre în război, sir James Graham (prim lord al amiralităţii) şi-a concentrat atenţia asupra Crimeii. El a susţinut că un control asupra Mării Negre, care ar fi păstrat integritatea Imperiului Otoman şi ar fi interzis navelor de război ruseşti trecerea prin Bosfor şi Dardanele, putea fi asigurat doar prin „distrugerea completă a Sevastopolului [şic/] cu dotările sale navale şi militare”. Puterea cunoscută a masivelor fortificaţii orientate spre mare ale portului, care protejau intrarea în radă, anula însă un atac naval încununat de succes, dacă nu era susţinut şi de asaltul unei forţe terestre. De aceea, Graham şi ducele de Newcastle (secretarul de stat pentru război şi colonii) au început să plănuiască o asemenea operaţie, având ca obiectiv Sevastopolul. În urma reacţiei publice şi politice faţă de afacerea Sinope, evenimentele s-au precipitat.

Marea Britanie

Pe 7 februarie, lui Raglan (care în scurt timp avea să devină general locotenent şi, înainte de sfârşitul anului, feldmareşal), i s-a comunicat că i s-a oferit postul de „comandant general al trupelor de la est de Malta”. După alte şase zile, Cabinetul i-a validat numirea respectivă. Au fost totuşi exprimate unele rezerve legate de vârsta lui (65 de ani) şi de lipsa de experienţă în campanii ulterioare Bătăliei de la Waterloo din 1815. După 1819, Raglan deţinuse o serie de funcţii importante în statul-major, dar nu mai comandase niciodată în bătălii. El servise totuşi alături de ducele de Wellington, mai întâi ca aghiotant al său, apoi ca secretar militar între 1808 şi 1815, după care între 1814 şi 1818 făcuse parte din personalul ambasadei britanice la Paris, iar în 1823 condusese o

Fitz Roy Henry James Somerset, feldmareşal lord Raglan (1788 – 1855). La 65 de ani, Raglan a acceptat comanda Forţei expediţionare britanice spre Turcia şi spre

Crimeea. Neavând autoritate asupra colegilor săi, comandanţii francezi, turci şi sarzi, şi deţinând control limitat chiar şi asupra serviciilor de intendenţă britanice, a fost totuşi acuzat pentru neajunsurile de pe front A murit de dizenterie şi epuizare în Crimeea, pe 28 iunie 1855. (Hulton Deutsch)

A

Începutul războiului

Un război drept misiune diplomatică în Spania. îl însoţise pe Wellington la Congresul de la Verona (1822) şi la St. Petersburg (1825) pentru încoronarea ţarului Nicolae I, împotriva căruia urma să lupte acum.

În lunga sa carieră, Raglan se dovedise iscusit în abordarea indivizilor dificili şi a

General-locotenent sir George Brown (1790 – 1865). A comandat Divizia I Infanterie a Forţei expediţionare din Crimeea. A luptat cu îndârjire la Alma şi Inkerman, unde a fost grav rănit. A condus expediţia care a dus la ocuparea strâmtoarei Kerci, în mai 1855, dar la scurt timp a fost trimis acasă invalid. (Ann Ronan Picture Llbrary)

situaţiilor delicate, aşa cum fuseseră ameninţările la

adresa ordinii publice din Londra în timpul prezentării celei de-a treia petiţii chartiste înaintea Parlamentului, în 1848. Era familiarizat cu Franţa şi vorbea fluent limba franceză, ceea ce-l făcea o alegere ideală pentru relaţiile cu un aliat susceptibil. Tactul lui avea să-şi dea toată măsura în contactele cu trei comandanţi francezi şi cu un comandant suprem turc mândru, sensibili la orice impresie de ofensă. Pentru campania care se apropia era necesară nu numai iscusinţa militară, ci şi diplomaţia.

Pe 8 februarie, Cabinetul a acceptat să trimită 10.000 de soldaţi în Malta, deşi Newcastle a recunoscut că ar fi necesari mai mulţi, dacă se va ajunge la „o întrecere de forţe cu Rusia”. La mijlocul lunii martie, Marea Britanie, Franţa şi Imperiul Otoman se bazau neoficial pe contingente naţionale de câte 5.000 de soldaţi cu care să invadeze Crimeea. Raglan şi-a ales personalul imediat (adjutantul-general, intendentul-general şi secretarul militar) şi aghiotanţii, dar n-a putut decât să facă recomandări de ofiţeri pentru comanda diviziilor şi a brigăzilor. Nu a obţinut întotdeauna ceea ce dorea. Cabinetul nu I-a validat pe sir George Brown ca adjunct al său, iar cererea lui Raglan faţă de aducerea laolaltă a impulsivilor lorzi Lucan şi Cardigan a fost ignorată.

Manierat, atent şi politicos, Raglan ştia cum să câştige loialitatea celor apropiaţi, însă îi displăcea ostentaţia – de nepreţuit pentru un comandant care dorea să iasă în evidenţă înaintea trupelor sale şi ale aliaţilor. Extrem de decent, el a acceptat comanda Forţei expediţionare ca pe o datorie patriotică şi a detestat să-şi exercite autoritatea, preferând să apeleze la raţiune.

General-locotenent sir George Brown (64 de ani) a preluat conducerea Brigăzii Uşoare. Partizan strict al disciplinei, el luptase în războiul peninsular şi începând cu anul 1815 ocupase funcţii importante, printre care cea de adjutant-general în cadrul Cavaleriei Regale. Intrase însă în conflict cu succesorul lui Wellington în funcţia de comandant suprem (lordul Hardinge) şi demisionase.

General-locotenent, duce de Cambridge, vărul în

vârstă de 35 de ani al reginei, care nu luptase niciodată în bătălii, a comandat Divizia 1 Infanterie după presiuni regale pentru numirea sa. El servise în armata hanoveriană, condusese pentru scurt timp Regimentul 17 Lancers în timpul tulburărilor chartiste, apoi deţinuse posturi administrative în Corfu şi Irlanda. General-locotenent sir George de Lacy Evans (67 de ani) conducea Divizia 2. La fel ca Brown şi Raglan, îşi dobândise experienţa de luptă în timpul războiului peninsular şi servise în India şi în Legiunea Britanică în timpul războaielor carliste din Spania. Cariera îi fusese însă întreruptă de opiniile politice radicale şi de tendinţa de a intra în conflict cu superiorii.

General-maior sir Richard England (61 de ani) comanda Divizia 3 şi luptase în India şi în războaiele Kaffir din sudul Africii. Divizia 4 era condusă de general-maior Hon. sir George Cathcart (60 de ani), alt veteran de război care luptase în sudul Africii.

General-locotenent George Frederick Charles, duce de Cambridge (1819 – 1904). Vărul reginei Victoria, comandant al Diviziei I Infanterie. A luptat în bătăliile de pe Alma, la Inkerman şi Balada va. În noiembrie 1854, a fost trimis acasă invalid. (Ann Ronan Picture Library)

Se mai adaugă faptul că după ce Brown a fost respins ca adjunct al lui Raglan, Cathcart a primit o „împuternicire potenţială”, ceea ce însemna că urma să preia comanda, dacă Raglan ar fi fost în incapacitate de a mai conduce, însă detaliul acesta nu era foarte cunoscut.

Fiecare dintre cele cinci divizii de infanterie era alcătuită din câte două brigăzi formate din câte trei batalioane, ceea ce însemna că o divizie avea în jur de 4.000 de soldaţi.

Divizia Uşoară şi Divizia 4 aveau fiecare câte un batalion suplimentar de puşcaşi.

Divizia Cavalerie era condusă de general-maior

(devenit în scurt timp general-locotenent) lord Lucan (54 de ani); în cadrul ei, Brigada Grea era condusă de generalul de brigadă Hon. James Scarlett (55 de ani), iar Brigada

Uşoară era condusă de cumnatul lui Lucan, general-maior lord Cardigan (57 de ani). Fiecare brigadă era formată din cinci regimente, care totalizau 1.000 de săbii. Dintre cei trei comandanţi ai cavaleriei, doar Lucan avea experienţă în bătălii, experienţă dobândită când fusese ataşat la statul-major al trupelor ruseşti care trecuseră Dunărea în Balcani, în 1828 – 1829. Unele surse afirmau că Lucan ar fi comandat o unitate de cavalerie în etapele finale ale acelei campanii.

Câte două baterii de artilerie cu tunuri cu obuze de 6 sau 9 pfunzi (2, 7, respectiv

4 kilograme) erau ataşate la fiecare divizii de infanterie, mai puţin Diviziei Uşoare, care avea o baterie terestră şi o unitate de artilerie trasă de cai. Divizia Cavalerie avea o unitate de artilerie trasă de cai. Tunuri mai grele (cu obuze de până la 32 de pfunzi/14, 5 kg) au fost alocate pentru asedii, iar înaintea Sevastopolului li s-au adăugat tunurile navale cu obuze de 68 de pfunzi/30 kg şi revoluţionarele tunuri Lancaster cu ţeavă ghintuită. Experimentatul genist din corpul Royal Engineer, general-locotenent sir John Fox Burgoyne (71 de ani) avea să se alăture statului-major al lui Raglan în calitate de consilier înainte de debarcările în Crimeea. Excluzând Brigada Grea, care n-a debarcat cu grosul trupelor, 22 095 de militari de toate rangurile au invadat oficial Crimeea sub conducerea lui Raglan, susţinuţi de 60 de tunuri.

Flota britanică din Marea Neagră, alcătuită din 16 nave de război, cu un total de 645 de tunuri, era comandată de viceamiralul sir James Dundas, în timp ce contraamiralul sir Edmund Lyons se afla la comanda escadrilei de coastă. Odată ce a devenit clar că flota rusă fusese blocată în Sevastopol, o brigadă a Marinei Regale a debarcat cu tunuri de pe câteva nave pentru a spori forţa de asediu.

Franţa

Mareşalul Saint-Arnaud (52 de ani), care luptase în Algeria şi-l susţinuse pe Ludovic Napoleon în lovitura de stat din 1851, a condus Forţa expediţionară franceză. Brown îl considera „un individ ciudat şi capricios, care nu trebuie crezut întotdeauna”; după nişte ani, Christopher Hibbert I-a declarat „curajos, vesel, lipsit de scrupule şi plin de resurse”. Trupele lui erau formate din patru divizii, fiecare alcătuită din câte două brigăzi cu câte trei regimente, comandate de generalii F.C. Canrobert (45 de ani), P.J.F. Bosquet (44 de ani), prinţul Napoleon-Jerome (vărul împăratului, 32 de ani) şi E.F. Forey (49 de ani).

Când francezii au debarcat în Crimeea, Saint-Arnaud avea 25.000 de infanterişti.

2 800 de alţi soldaţi (unele surse afirmă că totalul ar fi fost de 30 200) şi 68 de tunuri, dar fără cavalerie. În felul acesta, singura cavalerie disponibilă pentru comandanţii

Mareşalul Armand Jacques Leroy de Saint-Arnaud (1801 – 1854). După ce a sprijinit lovitura de stat a lui Napoleon al III-lea, a fost numit comandant suprem al Forţei expediţionare franceze, în 1854. A încercat fără succes, să preia comanda trupelor engleze şi să domine strategia aliaţilor. Pe 25 septembrie, i-a predat comanda lui Canrobert; a murit după patru zile. (Ann Ronan Picture Library)

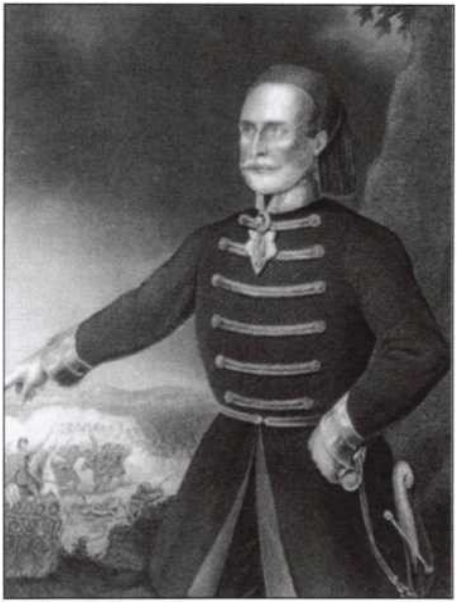

Generalul Omer Paşa (1806 – 1871). În calitate de comandant suprem turc în Balcani, a rezistat cu eroism asediului rusesc al Silistrei, în 1854. A stabilit o colaborare strânsă cu lordul Raglan. După căderea Constantinopolului, a condus o coloană de despresurare, care n-a izbutit să salveze Karsul. (Ann Ronan Picture Library)

aliaţi în prima etapă a invaziei a fost Brigada Uşoară a britanicilor.

Flota franceză a avut iniţial 12 nave de luptă şi cu aburi (totalizând 780 de tunuri) şi a sporit până la 25 de nave de luptă înaintea debarcărilor în Crimeea. S-a aflat sub comanda viceamiralului F.A. Hamelin, dar a fost controlată mai strict de comandantul trupelor terestre decât omologa ei britanică.

Imperiul Otoman

Turcii au debarcat 7.000 de infanterişti care s-au alăturat francezilor pentru marşul spre sud. Comandantul lor suprem, Omer Paşa, a rămas la Şumla cu o forţă mare în apropierea Dunării, temându-se că după ce aliaţii vor fi blocaţi în Crimeea, ar putea avea loc o nouă înaintare rusească în Balcani. 30.000 – 35.000 de turci aveau să

lupte în peninsula Crimeea, în principal în apărarea Eupătoriei sau în liniile de asediu din faţa Sevastopolului.

Omer Paşa vorbea franceza, germana şi italiana, deşi cu accent puternic, iar trecutul său era extraordinar. Născut în Croaţia ca Michael Lattas, îi părăsise pe austrieci în favoarea armatei turce, se convertise la islamism, apoi căpătase alt nume şi o reputaţie feroce în luptele împotriva rebelilor antiotomani din Balcani. Turcii aveau în Marea Neagră 11 nave cu vele şi aburi, conduse de propriul amiral.

Imperiul Rus

Perfect conştient de problemele unei conduceri divizate a aliaţilor, Bosquet a remarcat: „Ruşii au asupra noastră un avantaj enorm: armata lor are un singur comandant”. Aceasta era însă o iluzie. Peninsula Crimeea

avea doi comandanţi supremi ruşi: în vest, prinţul A.S. Menşikov, iar în estul Crimeii şi nord-vestul Caucazului, generalul P.F. Homutov, care controla 12.000 de soldaţi şi ruta de aprovizionare a Sevastopolului, din Marea Azov via Kerci şi Teodosia.

Generalul prinţ Alexander Sergheevici Menşikov (1781 – 1869). Comandant suprem al vestului Crimeii, dar practic comandant al trupelor care s-au împotrivit ocupaţiei aliaţilor A pierdut Bătălia de pe Alma din cauza desfăşurării greşite a trupelor într-o poziţie defensivă puternică După ce a adus o armată în flancul trupelor aliate care asediau Sevastopolul, n-a utilizat-o eficient. Înlăturat din armată după atacul rusesc eşuat asupra Eupătoriei, în februarie 1855. (Ann Ronan Picture Library)

Menşikov nu avea nicio autoritate asupra lui Homutov şi, deşi se afla şi la conducerea flotei Mării Negre, nu numai a forţelor terestre, existau câţiva ofiţeri de rang inferior care erau practic autonomi. Viceamiralul V.A. Kornilov, şeful de stat-major al flotei Mării Negre şi un organizator excelent, comanda garnizoana Sevastopol cu subordonatul său, viceamiralul P.F. Nachimov (învingătorul de la Sinope avea grad superior lui Kornilov, dar nu dorise postul de şef al garnizoanei).

General-locotenent F.F. von Moeller, cel mai experimentat comandant de divizie al lui Menşikov, acţiona cu o capacitate similară pentru armata terestră. Locotenent-colonel

E. E.I. Todleben, un genist de 37 de ani, răspundea de eficienţa fortificaţiilor de pe uscat ale portului.

Lingvist desăvârşit şi foarte cult, prinţul Menşikov avea o vastă experienţă civilă şi militară. Luptase în războaiele napoleoniene, fusese transferat la Ministerul Afacerilor Externe, ocupase grade şi posturi în Marină, printre care şef de stat-major al Marinei şi Ministru al Marinei, şi fusese guvernator-general al Finlandei. Cu un an înainte ca Marea Britanie şi Franţa să declare război, diplomatul general B.D.A. de Castelbajac amintise de „manierele naturale şi stilate” ale lui Menşikov, de

pasiunea lui pentru „femei, jocuri de noroc, cai şi companioni buni şi mai puţin buni” şi de „spiritul amuzant şi caustic”. Comportamentul dispreţuitor al lui Menşikov faţă de sultanul Abdul-Medjid în timpul misiunii sale diplomatice la Constantinopol în 1854, despre care medicul ţarului Nicolae I considera că „îi asigurase pur şi simplu un pretext pentru glume şi împunsături”, îi sublinia comportamentul aristocratic şi intoleranţa faţă de cei pe care-i considera inferiori. Criticii susţineau că rareori, sau niciodată, nu cerea părerea altora, deşi avea grijă să-i cultive pe ţar. Un exeget rus, profesorul Târle, a concluzionat că Menşikov considera că numirile sale în funcţii îi răsplătiseră în mod firesc meritele. Dispreţuia autocritica şi flexibilitatea în anticipare, nişte calităţi necesare în lunile care urmau.

Când aliaţii au debarcat pe 14 septembrie 1854, Menşikov dispunea de 38.000 de soldaţi şi 18.000 de marinari, fără a ţine seama de trupele comandate de Homutov şi de unităţile aflate încă în tranzit din Basarabia şi Rusia continentală. Cu o zi în urmă, 600 de rachete Congreve sosiseră pentru a-i spori capacităţile de artilerie. Când

11 cercetaşi francezi au fost capturaţi pe

15 septembrie şi au dezvăluit că trupele aliate depăşeau 50.000 de soldaţi, Menşikov i-a cerut lui Homutov încă un regiment de cavalerie cazacă, regimentul de infanterie Moskov şi o baterie terestră suplimentară.

Până atunci el bănuise că debarcările din apropierea Eupătoriei fuseseră un truc menit să atragă trupele afară din Sevastopol şi să le facă vulnerabile înaintea unui atac rapid. S-a aflat că, exceptându-i pe cei 5.000 de lucrători civili, totalul forţelor din garnizoana Sevastopol după începerea asediului se ridica la 30 850 de oameni – batalioane de miliţie, un batalion de infanterie, personal de artilerie şi marină, plus marinari de pe nave de război, retrase în port din Marea Neagră. Estimările trupelor ruseşti din peninsula Crimeea au variat mult, când aliaţii au debarcat lângă Eupătoria. Ruşii au început imediat

lucrări de consolidare a defensivelor Sevastopolului, iar la două săptămâni după începutul ocupării, 172 de tunuri (din care multe de calibru mai greu decât ale asediatorilor) au fost instalate pentru a face faţă unui asalt dinspre sudul muntos. Spre est, dincolo de Cernaia, Menşikov avea, la sfârşitul lunii septembrie, o armată terestră de aproximativ 30.000 de soldaţi (incluzând regimente retrase din Sevastopol), care urmau să fie consolidate prin peninsula Perekop, din nord şi Marea Azov, din est.

Numărul combatanţilor din ambele tabere, aliaţii şi ruşii, a variat mult în decursul ostilităţilor, din cauza pierderilor înregistrate în bătălii, a bolilor şi a întăririlor sosite. Dar când aliaţii au început ocuparea, pe 14 septembrie 1854, taberele care s-au aflat faţă în faţă în peninsulă numărau fiecare aproximativ 60.000 de oameni.

Luptele

Încleştarea armelor j

Trupe franceze la Gallipoli. Prima localitate ocupată de forţele aliate s-a supraaglomerat în scurt timp. Până în iunie 1854, mai rămăsese doar o garnizoană mică, deoarece grosul trupelor trecuse. (Ann Ronan Picture Library)

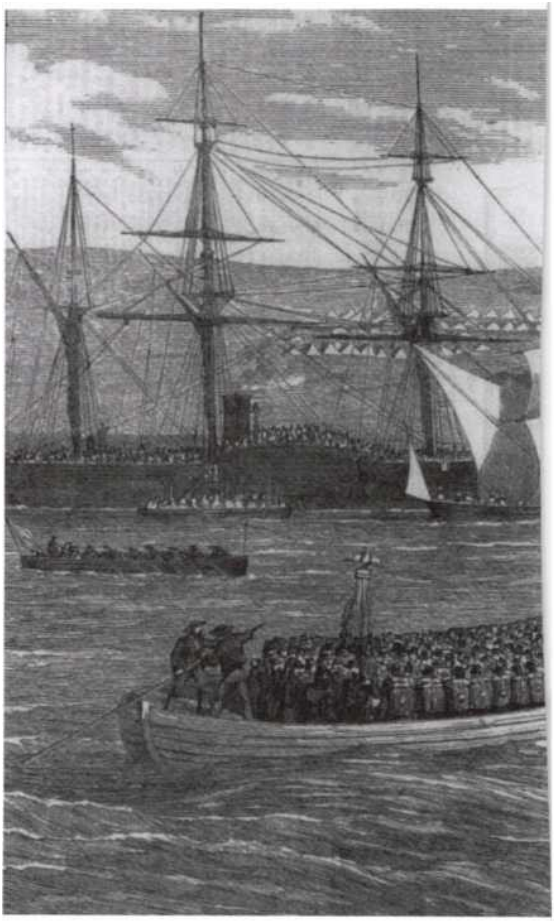

După o audienţă de rămas-bun la regină, lordul Raglan a părăsit Londra, cu trenul spre Dover, pe 10 aprilie 1854. A sosit în Paris a doua zi dimineaţă şi în decursul săptămânii următoare a purtat discuţii cu Saint-Arnaud, alţi ofiţeri superiori şi cu Napoleon al III-lea. Pe 18 aprilie a părăsit capitala Franţei şi, călătorind via Marsilia, Malta şi Gallipoli, a ajuns după 11 zile la Constantinopol.

Între timp, navele de război britanice „deschiseseră balul cu Rusia”. Baterii de pe ţărm trăseseră asupra fregatei *Furious*, care încerca să-i evacueze pe consulii britanic şi francez din Odessa, şi fuseseră chemate întăriri navale, care să răzbune acest ultraj. Pe 22 aprilie, un bombardament de zece ore a devastat instalaţiile militare

din Odessa şi a dus la

8 100 de răniţi şi morţi. Au fost însă avariate şi cinci nave britanice. Bătălia începuse.

În februarie, sir John Burgoyne şi colonelul genist francez Ardent începuseră să inspecteze liniile defensive ale Constantinopolului, în timp ce alţi ofiţeri examinau poziţiile turceşti de pe Dunăre. Cele dintâi trupe britanice au părăsit Southampton pe 22 februarie, după care plecări frecvente s-au consemnat de acolo, din Portsmouth, Plymouth şi Liverpool. Iniţial au fost salutate de mulţime, dar până la plecarea Regimentului 8 Husari din Plymouth pe 25 aprilie, entuziasmul public se potolise. Oprindu-se doar pentru scurt timp la Gibraltar, primele nave cu soldaţi au făcut escală în Malta, pentru a se bucura de clima blândă şi de vinul ieftin. În această etapă, pacea putea încă să triumfe. Însă, pe 30 martie, a fost primit ordinul de plecare către Gallipoli sub conducerea lui sir George Brown, aşteptând sosirea lui Raglan.

După ce au debarcat pe 8 aprilie, britanicii au descoperit că aliaţii lor francezi monopolizaseră cazărmile şi mâncarea cea mai bună. Până la sfârşitul lui mai, 18.000 de britanici şi 22.000 de francezi au convieţuit în aceeaşi aşezare. Câteva unităţi britanice au înaintat spre nord, până la Scutari, unde condiţiile nu erau mai bune. Este de înţeles uşurarea cu care s-a primit în iunie ordinul ca, exceptând o garnizoană mică din Gallipoli şi o magazie de tranzit din Scutari, toate trupele să plece spre Bulgaria, prin portul Vama. Şi acum, francezii i-au întrecut pe britanici în privinţa celor mai bune cazărmi şi alimente.

Regimentul Grenadier Guards părăseşte Londra, litografie de epocă. În drum spre gara Waterloo, grenadierii sunt ovaţionaţi de bărbaţi, femei şi copii entuziaşti. (Colecţia autorului)

Vara bulgară

La începutul verii anului 1854, ruşii continuau să ocupe Moldova şi Ţara Românească, ameninţând poziţiile turcilor din lungul Dunării, mai ales fortăreaţa Silistra. Dacă aceasta era cucerită şi trupele inamice se revărsau în Balcani, aliaţii ar fi fost nevoiţi să-i susţină pe turci în Bulgaria; de aceea, au înaintat până la Vama. Înainte însă ca Raglan să fi părăsit Anglia, Newcastle îl instruise ca, deşi „prima lui îndatorire" era protejarea Constantinopolului, dacă inamicul nu întreprindea nicio „mişcare de avansare.

Silistra. Fortăreaţa asediată în 1854 de trupele ruseşti. Temerea de a nu fi cucerită a dus la intrarea trupelor aliate în Bulgaria. Ruşii s-au retras pe 23 iunie, astfel că aliaţii au putut invada Crimeea. (Ann Ronan Picture Library)

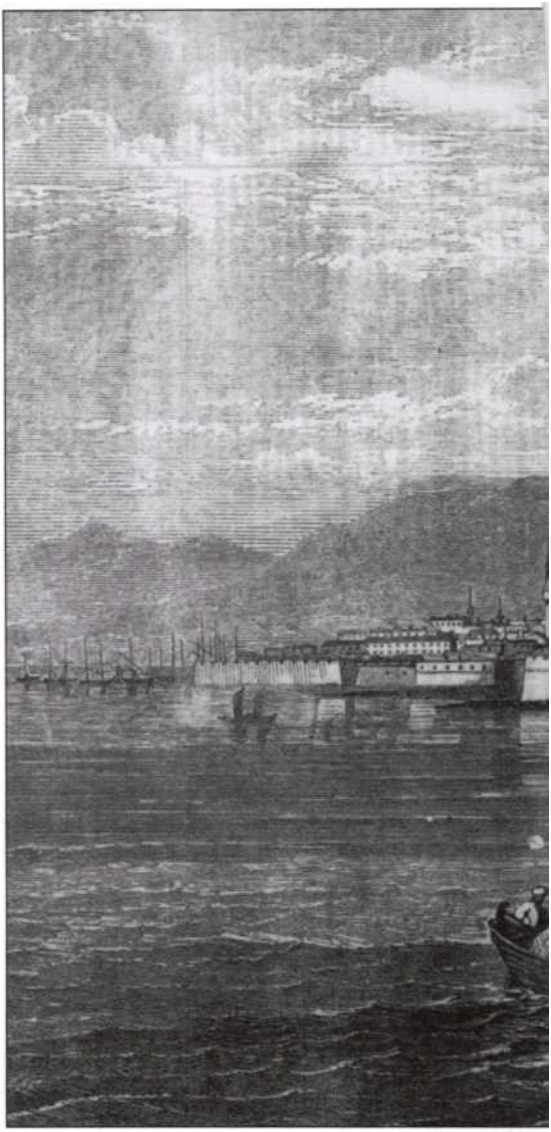

putea deveni esenţial pentru atingerea obiectivelor războiului ca armatele aliate să întreprindă unele operaţii cu caracter oficial…

În acest scop, nicio lovitură… în extremităţile sudice ale Imperiului Rus n-ar fi la fel de eficientă precum cucerirea Sevastopolului [*şic*!]”.

Posibilitatea unei ocupări aliate a Crimeii a existat aşadar mereu în mintea lui Raglan, dar organizarea ei nu

era deloc simplă. Aflat la comanda forţei franceze, Saint-Arnaud a încercat să obţină controlul celor două armate şi să le dicteze desfăşurarea în Bulgaria. Doar acţiunile ferme ale lui Raglan, inclusiv un apel personal la sultan cu referiri detaliate la acordul tripartit, care garanta comandamente naţionale independente, au evitat confruntări majore. În acelaşi timp, Raglan a stabilit repede o relaţie de bună colaborare, bazată pe respect reciproc, cu Omer Paşa, pe care I-a vizitat la cartierul său general din Şumla.

Vecinătatea Vămii s-a supraaglomerat rapid şi britanicii au înaintat mai mult spre interiorul uscatului, spre văile Devnia şi Aladin, unde au fost loviţi de holeră, care s-a adăugat dizenteriei epuizante şi frigurilor. Relocarea taberelor n-a stopat foarte mult numărul mare de decese: în luna iulie, 600 de oameni au murit în două săptămâni. Au fost dezvăluite deficienţe serioase în spitale, care se bazau în majoritate pe pensionari militari adunaţi într-un spital mobil sau corp de ambulanţe. Situaţia era la fel şi în privinţa aprovizionării. Unii soldaţi continuau să fie echipaţi cu muschete Brown Bess cu ţeavă lisă, în locul noii versiuni Minié ghintuite; pe 15 iunie, Raglan s-a plâns că Divizia 3 nu primise cele

19 300 de puşti Minié promise.

După zece zile, Raglan I-a informat pe Newcastle despre o problemă care nu avea să fie soluţionată satisfăcător în timpul întregii campanii: „Mijloacele de transport [terestru] reprezintă principala noastră lacună şi una foarte serioasă”. În conformitate cu sistemul botezat „căruţele ţării”, căruţe şi vizitii erau recrutaţi pe bază de contracte în zona de operaţii. Aşa ceva s-a dovedit cu totul nerealist în Bulgaria şi ulterior în Crimeea ostilă. Aprovizionarea regulată cu alimente a devenit, de asemenea, dificilă. Saint-Arnaud i s-a plâns lui Raglan că intendenţele britanică şi franceză licitau una împotriva celeilalte pentru produse locale, iar unul dintre aghiotanţii lui Raglan a scris „pâinea este principalul nostru neajuns aici, deoarece este întotdeauna acră”.

În toiul acestui haos administrativ, situaţia strategică s-a schimbat dramatic. În noaptea de 22 spre 23 iunie, ruşii au ridicat asediul

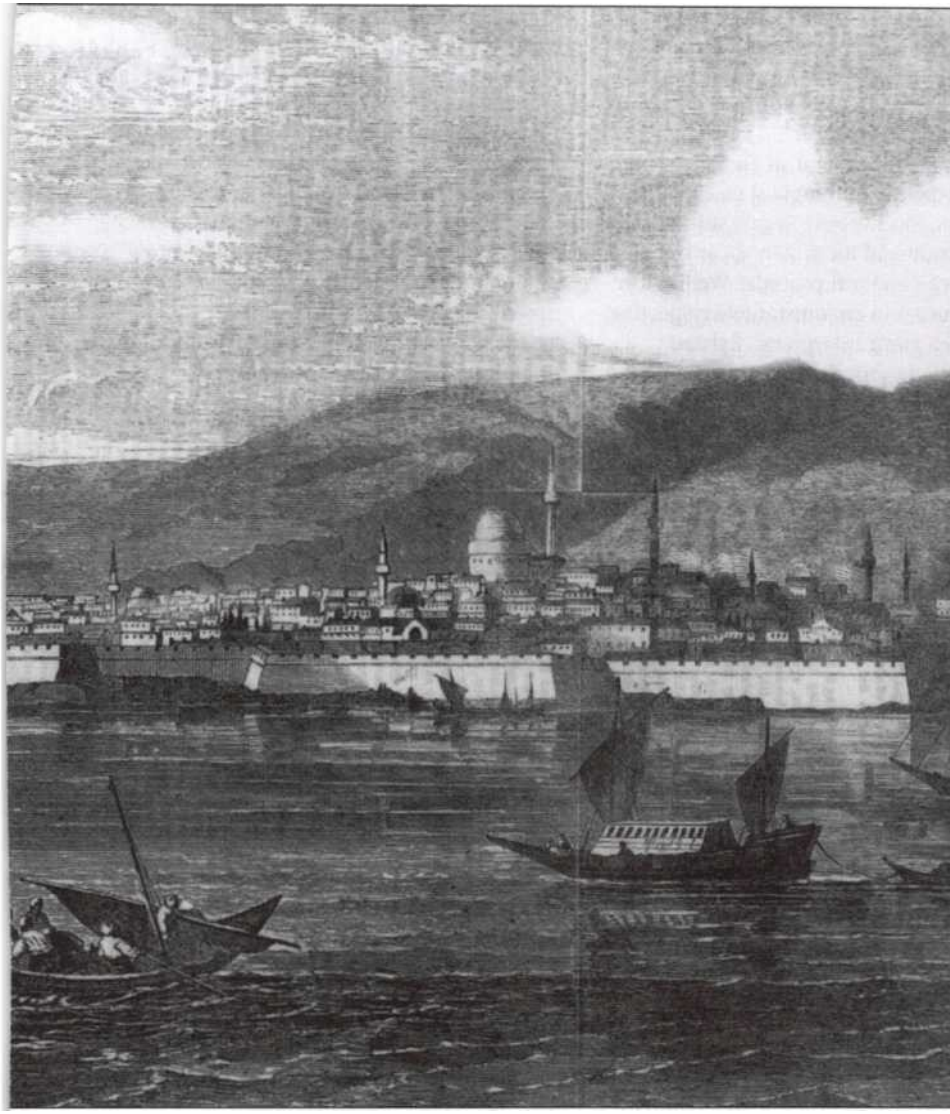

Silistrei, iar până la 2 iulie s-au retras complet din Moldova şi Ţara Românească. Însă, opinia politică şi publică din Londra şi Paris a decis că Rusia trebuia să primească o lecţie şi să fie oprită pentru totdeauna de a mai ameninţa Balcanii sau Bosforul şi Dardanelele.

A. W. Kinglake, autorul unei relatări detaliate a războiului, afirma că decizia de ocupare a Crimeii ar fi fost luată pe 28 iunie de un Cabinet letargic. În realitate, acţiunea fusese discutată în cercuri politice încă din decembrie 1853 şi vehiculată în presă în următoarele trei luni. Mulţi militari (printre care căpitanul J.R. Drummond din Marina Regală, care a vizitat Sevastopolul în ianuarie 1854, şi sir John Burgoyne) întocmiseră deja rapoarte şi recomandări despre fezabilitatea unei asemenea operaţii. Aprobarea Cabinetului era o simplă formalitate; înainte să fi părăsit Londra, Raglan fusese avertizat să se pregătească pentru această eventualitate. De aceea, comandantul britanic n-a fost surprins când, pe 16 iulie, a primit un ordin (datat

12 iunie) din partea lui Newcastle: „Fortăreaţa [Sevastopol] trebuie cucerită, iar flota capturată sau distrusă; nimic, decât impedimente de nebiruit… n-ar trebui să împiedice decizia de angajare a acestor operaţii”.

Raglan s-a consultat cu sir George Brown, care avea experienţă în luptă şi cu care lucrase îndeaproape în Caveleria Regală şi-l dorise ca adjunct. Răspunsul lui Brown, că ar trebui să se gândească cum ar fi procedat Wellington („marele duce”) în circumstanţele respective, a fost adesea greşit interpretat. Existau obiecţii militare serioase faţă de invadarea Crimeii: trecuse deja jumătatea anului şi, odată ajunse pe ţărm, trupele ar fi trebuit să înregistreze succes înainte de venirea iernii; nu existau informaţii de încredere nici despre numărul soldaţilor ruşi

(estimările variau între 45.000 şi 120.000), nici despre amplasarea lor în peninsulă; ţinând seama de problemele apărute în timpul deplasării la Vama şi a perioadei petrecute în Bulgaria, înţelegerile rapide între cei trei aliaţi nu puteau fi garantate; posibilităţile de transport, pe uscat sau pe mare, nu erau imediat disponibile; şi, mai presus de toate, nu exista un plan al ocupării.

Brown a admis totuşi că stăpânii lor politici doreau neapărat debarcarea în Crimeea şi cucerirea Sevastopolului. Ca atare, observaţia lui n-a fost de natură militară, ci politică.

Wellington susţinuse că, potrivit Constituţiei, ofiţerii se supuneau miniştrilor guvernului.

Ordinul lui Newcastle de pe 29 iunie i-a reamintit lui Raglan că fusese înştiinţat asupra posibilităţii pe 10 aprilie, iar secretarul de stat a recunoscut ulterior că comandantul britanic dăduse ascultare guvernului, în ciuda propriei aprecieri profesionale. Într-o scrisoare, Newcastle a subliniat că „până nu distrugem flota rusă din Marea Neagră, nu văd o cale spre o pace sigură şi onorabilă”.

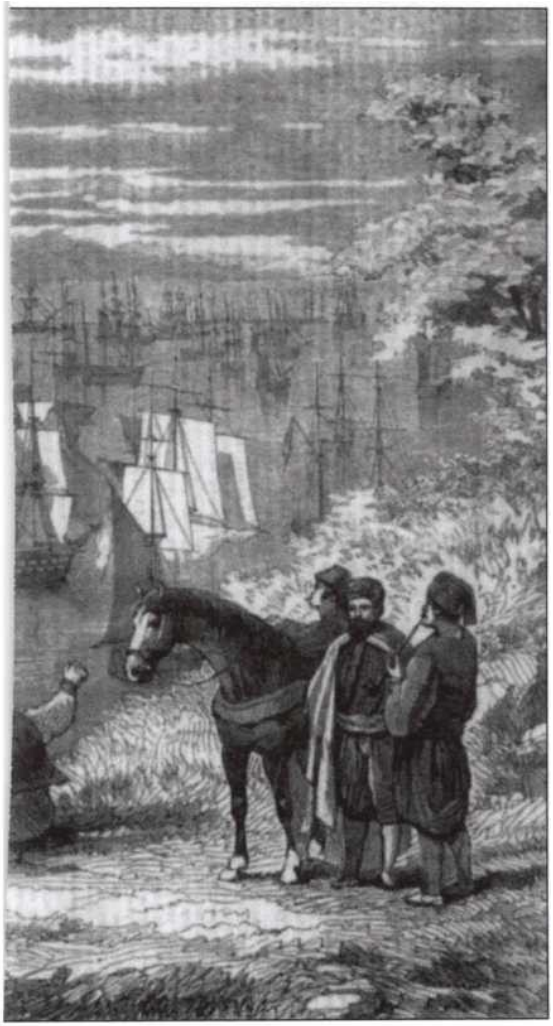

După ce decizia de ocupare a Crimeii a devenit cunoscută, şi alţii dintre cei aflaţi la faţa locului şi-au exprimat îndoielile. Burgoyne a insistat asupra apropierii iernii, generalul de brigadă W.B. Tylden, comandantul geniştilor lui Raglan, a considerat-o „o misiune foarte dură”, iar locotenentul Hon. Henry Clifford a spus că ideea în sine era periculoasă în lumina discutării ei deschise chiar înainte ca trupele să fi părăsit Anglia: „Cei mai puţin optimişti privesc planul ca fiind opera unui nebun şi cucerirea fortăreţei ca imposibilă”. Nu se putea vorbi nici

pe departe despre entuziasm local.

General-maior J.B. Esteourt, adjutant-general al Forţei expediţionare britanice, aprecia că aprovizionarea şi transportul continuau să prezinte „mari probleme… lipseşte organizarea”, iar în Anglia, *The Daily News* punea neajunsurile pe seama „sistemului nostru absurd de a lepăda pe timp de pace maşinăria pe care suntem siliţi s-o utilizăm în război”. Foarte posibil. Totuşi, o invadare trebuia organizată. De aceea, pe 18 iulie un Consiliu de război a decis întreprinderea de măsuri pentru găsirea unei plaje de debarcare suficient de mare pentru trupele aliate, care să nu fie dominată de tunurile inamice şi, în acelaşi timp, să se afle la distanţă rezonabilă de Sevastopol.

După trei zile, navigând cu *Fury* în lungul coastei de vest a Crimeii, Brown şi comandantul francez de divizie Canrobert au ales locul în care se vărsa în mare râul Kacea, la 11 kilometri nord de Sevastopol. Lucrurile nu fuseseră însă puse la punct. Pe 28 iulie.

Raglan a fost silit să replice ferm la sugestia francezilor ca aliaţii să rămână în Bulgaria pentru a contracara orice ameninţare militară asupra Dunării şi, finalmente, asupra Constantinopolului, subliniind politica declarată a guvernelor britanic şi francez. După aceea s-au făcut eforturi, fără tragere de inimă, pentru a convinge inamicul că obiectivul era Odessa sau Caucazul.

Ruşii nu s-au lăsat păcăliţi. Încă din februarie 1854, când trupele traversau Canalul Mânecii din porturile engleze, feldmareşalul I.F. Paskevici îi atrăsese atenţia ţarului Nicolae I

Armada părăseşte Varna. Planurile de concentrare la 24 de kilometri nord, în Golful Balcic, au fost dejucate de vremea nefavorabili Până la 9 septembrie, navele de război aliate, multe remorcând transportoare cu trupe, erau desfăşurate pe Marea Neagră. (Ann Ronan Picture Library)

asupra articolelor belicoase din presa britanică despre atacarea Sevastopolului. El credea că este posibil ca un corp expediţionar să încerce să debarce în Crimeea.

Pe 11 iulie, Menşikov I-a avertizat pe ţar de „o tentativă împotriva Sevastopolului şi a flotei Mării Negre”. Cu toate acestea, pe 12 septembrie, comandantul suprem din vestul Crimeii a concluzionat că iarna era prea aproape pentru o asemenea operaţie. N-a fost unica lui eroare din acel an.

Debarcarea în Crimeea. În ciuda problemelor cauzate de dispersarea iniţială, armada aliată s-a reunit în largul Capului Tarakan şi pe 13 septembrie s-a apropiat de coasta Crimeii. După ce au cucerit Eupătoria în ziua următoare, trupele au început să debarce în Golful Calamita. (Ann Ronan Picture Library)

Pregătirile pentru invadarea aliaţilor au fost încetinite de un incendiu puternic în Vama pe 10 august, care a distrus o mare parte din echipamente (printre care

11.000 de perechi de bocanci) şi care a fost atribuit, poate maliţios, unor sabotori greci aflaţi în solda ruşilor. Mai multe întârzieri au apărut însă din cauza necesităţii de strângere de suficiente mijloace de transport pentru trupe, de pregătire a echipamentelor adecvate pentru asediu şi de finalizare a planurilor de debarcare şi asalt. Înrăutăţind şi mai mult situaţia, holera a continuat să facă ravagii. În prima săptămână din august, din cauza ei sufereau 8% din trupele britanice terestre. Nici flota n-a scăpat: *Britannia* a pierdut 139 de oameni dintr-un echipaj de 985. Francezii au fost, de asemenea, sever afectaţi, deşi este posibil ca estimările de 5.000 – 9.000 de decese să fi fost exagerate. Saint-Arnaud a spus totuşi pe un ton teatral: „Sunt în mijlocul unui imens cavou”.

Zona de operaţii

Epidemia de holeră a încetat şi pe 20 august au fost întreprinse aranjamentele finale pentru ca trupele, caii şi echipamentele să fie îmbarcate pe nave cu aburi sau pe veliere remorcate de acestea. Plecarea urma să fie pe

6 septembrie, iar îmbarcările trebuiau să înceapă pe 24 august. Majoritatea trupelor franceze şi turceşti aveau să fie transportate de propriile nave, care nu puteau

aşadar să fie imediat gata de acţiune. S-a presupus că flota rusă nu va interveni, ţinând seama de inactivitatea ei după Sinope. Citându-l pe Raglan, „marea expediţie" era pe punctul să înceapă. Subliniind totuşi „teribilul" risc al începerii după jumătatea anului, ducele de Cambridge a adăugat, greşind: „dar guvernul insistă în privinţa aceasta, iar comandanţii nu au curajul să se împotrivească".

Invazia

După îmbarcare, armada intenţiona să se concentreze în Golful Balcic, la 24 de kilometri nord de Varna, dar programul a fost dat peste cap de „un vânt puternic vreme de câteva zile". Când Raglan a sosit la Balcic pe 5 septembrie, Saint-Arnaud plecase deja. Navele care-i purtau pe comandanţii francez şi britanic s-au întâlnit pe mare abia după trei zile. La momentul respectiv, flota aliaţilor era deja răspândită pe o distanţă mult prea mare.

În acea după-amiază, aliaţii reuniţi la bordul navei lui Saint-Arnaud, *Viile de France*, au aflat

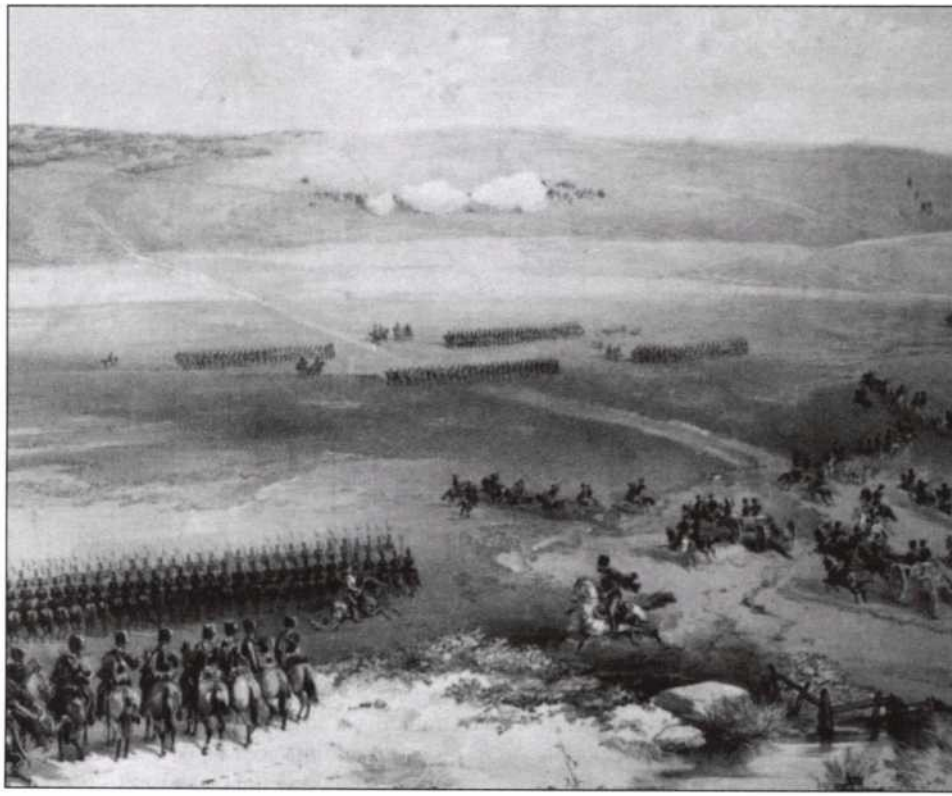

Lupte de pe Bulganek:, 19 septembrie 1854. După ce trupele aliate au pornit spre sud, către Sevastopol, cavaleria uşoară a întâlnit cavalerie inamică dincolo de râul Bulganek Infanterişti ruşi au fost descoperiţi în spatele trupelor şi, sub acoperirea artileriei, avangarda s-a retras din ambuscada plănuită. (Colecţia autorului) că francezii preferau acum debarcarea pe coasta de sud a Crimeii, la Kaffa, aflat la 160 de kilometri est de Sevastopol şi despărţit de acesta de munţi. Aliaţii s-au reunit a doua zi la bordul lui *Caradoc*, nava cu aburi a lui Raglan, şi au respins propunerea Kaffa, exprimându-şi neliniştea faţă de distanţa mică dintre Kacea şi Sevastopol, de unde inamicul ar fi putut aduce rapid trupe şi artilerie.

De aceea, pe 9 septembrie, apăraţi de trei nave de război, Raglan şi 11 ofiţeri britanici şi francezi au navigat cu *Caradoc* pentru a cerceta coasta de vest a Crimeii.

Revenind la navele aliate, care se adunaseră la 40 de kilometri vest de Capul Tarakan, au anunţat că zona de debarcare va fi în Golful Calamita, în sudul micului port Eupătoria şi la 48 de kilometri nord de Sevastopol. Raglan estima că în timpul recunoaşterii fuseseră văzuţi 20.000 – 25.000 de soldaţi inamici în bivuacuri, pe lângă cei din garnizoana

Sevastopol şi altele ascunse pe uscat, la Simferopol, Bahcisarai şi în alte aşezări.

Armada şi-a continuat drumul spre est şi în seara zilei de 12 septembrie a ajuns în largul Eupătoriei. Portul a fost ocupat a doua zi şi aliaţii au navigat spre sud, către plajele de debarcare, unde se aflau ruinele unei fortăreţe vechi. Pe 11 septembrie, pe când participa la balul regimentului Borodin, Menşikov a fost informat că armada pornise pe mare, iar confirmarea debarcărilor a sosit după alte două zile, în timpul unei reprezentaţii a piesei *Revizorul* de Gogol, în Sevastopol. Când ştirea s-a răspândit printre spectatori, sala teatrului s-a golit rapid.

Invazia, care n-a întâlnit nicio opoziţie, a început pe 14 septembrie, dar vremea furtunoasă a întrerupt debarcările, care s-au terminat după patru zile. Pe ţărm au ajuns aproximativ 63.000 de soldaţi şi 128 de tunuri. Saint-Arnaud a scris foarte încrezător: „Trupele sunt superbe… îi vom înfrânge pe ruşi”. În dimineaţa de 19 septembrie a început marşul spre sud: trebuiau traversate patru cursuri de apă înainte de a ajunge la Golful Sevastopol, care despărţea suburbia nordică a radei de şantierul naval din sud. Britanicii au protejat flancul stâng expus, iar francezii şi turcii au înaintat pe lângă coastă. Două regimente de cavalerie uşoară mergeau înaintea trupelor britanice, două le acopereau flancul, iar al cincilea era în ariergardă. În calitate de comandant al brigăzii, Cardigan a mers cu cele două regimente din faţă, dar Lucan a insistat să însoţească forţa invadatoare, în ciuda absenţei Brigăzii Grele şi a ezitărilor lui Raglan, întrucât cei doi cumnaţi avuseseră deja un conflict în Bulgaria.

În după-amiaza zilei de 19 septembrie, când a ajuns

la râul Bulganek, primul dintre obstacole, Raglan a zărit cazaci pe celălalt mal şi a trimis avangarda cavaleriei dincolo de albie pentru a cerceta terenul. Cavalerişti au văzut soarele scânteind pe baionetele infanteriştilor masaţi în vederea unei ambuscade. Acoperită de tunurile terestre de

3 şi 9 pfunzi, cavaleria s-a retras; aceea a fost prima confruntare minoră de pe teritoriul Crimeii.

Bătălia de pe Alma

Marşul a continuat în dimineaţa de 20 septembrie. Kinglake, cronicarul care a însoţit armata, a scris că „era ca o zi de iunie în Anglia, fiindcă soarele strălucea puternic, iar briza lină a dimineţii s-a potolit până la amiază, când abia mai sufla o adiere”. Cu cinci zile în urmă, rapoarte navale îl avertizaseră pe Raglan că trupe ruseşti se masau la sud de Alma (al doilea râu), care se vărsa în Marea Neagră peste frontul aliaţilor, la 8 kilometri după Bulganek. Terenul de pe malul drept, pe care se apropiau aliaţii, cobora lin spre apă, dar malul stâng era abrupt, ajungând pe alocuri la 4, 5 metri, iar dincolo de el colinele înalte de 90 – 150 de metri reprezentau o poziţie ideală de pe care să domine râul şi vadurile sale. La extremitatea vestică a acelei porţiuni de relief neregulat, lungă de 9 kilometri, o faleză înaltă de 105 metri se ridica deasupra Mării Negre; de pe ea o veche fortăreaţă tătară controla vărsarea râului. Un vad de lângă satul Almatamack (la 1, 6 kilometri spre interiorul uscatului tot pe malul drept, ca Burliuk şi Tarhanlar) ducea la un drum pentru căruţe, potrivit pentru artilerie; alte trei drumuri situate mai spre est erau mai greu accesibile.

La 5 kilometri spre interiorul uscatului, drumul de poştă de la Eupătoria către Sevastopol trecea prin apropierea satului Burliuk, traversa un pod de lemn şi urca printr-un defileu dominat la est de Dealul Kourgane (135 m), iar la vest de Creasta Telegraph. Menşikov a ignorat posibilitatea oricărui atac serios la vest de Creasta Telegraph, identificând drumul de poştă ca fiind punctul crucial. El a fortificat Dealul Kourgane (locul cartierului

său general) cu redutele numite Reduta Mare, respectiv Reduta Mică, dotate cu tunuri de 12 şi 9 pfunzi. Aceste „redute" erau de fapt simple valuri de pământ, înalte de l-l, 2 metri; totuşi, Reduta Mare, aflată pe partea de jos a versantului, la 275 de metri de râu, avea o poziţie formidabilă. Reduta Mică fusese orientată spre nord-est pentru a respinge asalturile din flanc, dar putea pune probleme atacatorilor frontali. Al treilea sat, Tarhanlar, aflat la 2 kilometri est de Burliuk, n-a jucat

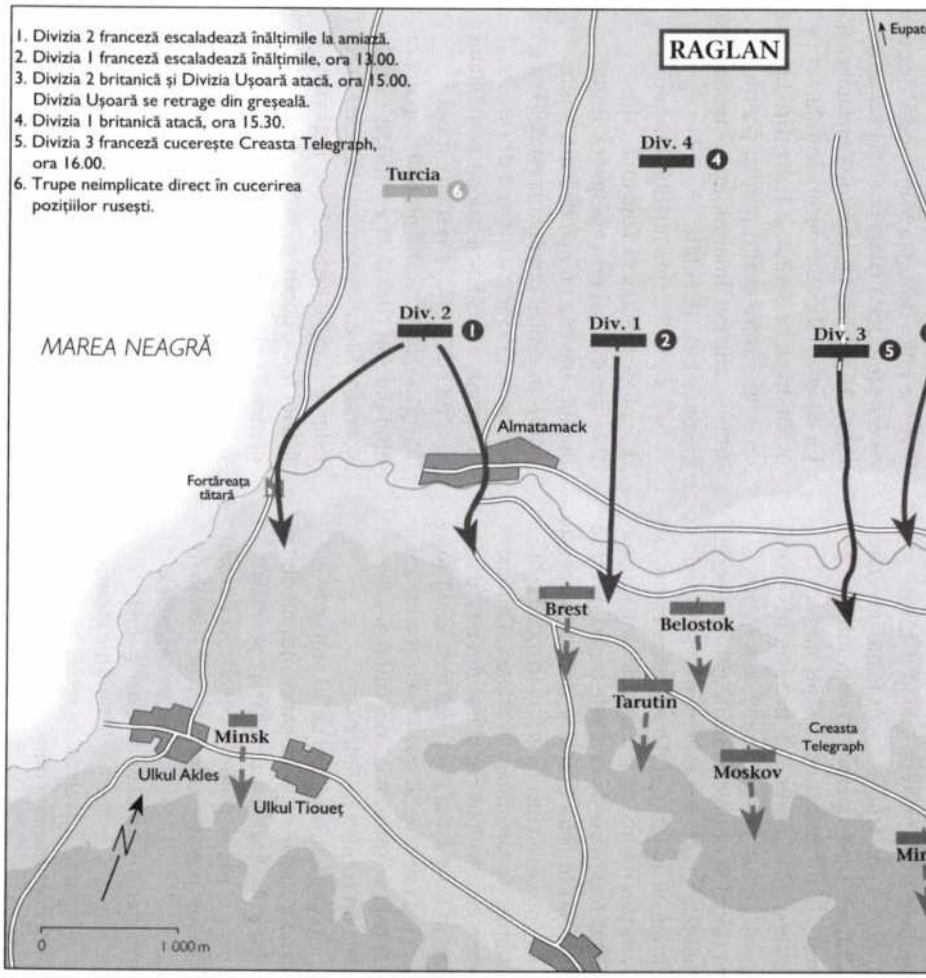

niciun rol în bătălia care a urmat şi este omis de pe majoritatea hărţilor şi relatărilor britanice.

La Alma, Menşikov îi avea pe generalul P.D. Gorceakov, care comanda Corpul 6 (Divizia

F. Infanterie condusă de general-locotenent D.A. Kvinţiński şi Divizia 17 Infanterie condusă de general-locotenent V. Ia. Kiriakov), plus o brigadă din Divizia 14 Infanterie, o brigadă de husari şi două regimente de cavalerişti cazaci de pe Don, patru batalioane de infanterie din Divizia 13 (câte două din regimentele Belostok, respectiv Brest), un batalion de puşcaşi, un batalion naval şi un regiment de geniu. Dispunea aşadar de 42 de batalioane de infanterie, 16 escadroane de cavalerie uşoară, 11 escadroane de cazaci şi 84 de tunuri. Mulţi voluntari civili animaţi de patriotism, înrolaţi în grabă, au mărit temporar numărul apărătorilor, pentru a dispărea imediat după începerea schimbului de focuri.

Considerând că drumul abrupt de acces spre înălţimile de lângă mare era impracticabil în scopuri militare, Menşikov a desfăşurat un singur batalion din regimentul Minsk, cu o jumătate de baterie de tunuri terestre lângă Ulkul Akles, la 1, 6 kilometri sud de vărsarea râului. Scopul său era de a avertiza asupra oricăror activităţi suspecte pe mare, motiv pentru care o companie a fost înaintată în fortăreaţa tătară, pentru a observa mişcările aliaţilor din nord. Se pare că Menşikov nu examinase personal terenul, ci se bazase doar pe rapoartele ofiţerilor din statul-major.

Convins că aliaţii nu-i puteau pune probleme la vest de Creasta Telegraph, Menşikov n-a poziţionat apărători în lungul râului Alma, până la 1 830 de metri de mare, imediat la est de Almatamack. Între locul respectiv şi Creasta Telegraph (aproximativ

9 285 de metri), el a amplasat cele patru batalioane din regimentele Belostok şi Brest, cu regimentul Tarutin în rezervă. Sprijinit de două baterii de artilerie terestră, regimentul Borodin apăra Creasta Telegraph, având în rezervă regimentul Moskov (trimis de Homutov din estul Crimeii). Aceste unităţi aflate la vest de drumul de poştă se găseau sub comanda lui Kiriakov, dar privind retrospectiv,

se pare că deruta ar fi fost cauzată de comanda regimentului Borodin, care făcea parte administrativ din Divizia 16 a lui Kvinţiński. O altă problemă a fost plasarea lui Kiriakov sub comanda directă a lui Menşikov, nu a lui Gorceakov, comandantul corpului din care făcea el parte. Unele relatări susţin că Menşikov păstra controlul total al tuturor unităţilor de rezervă.

Kvinţiński, care continua să fie subordonat lui Gorceakov, a preluat comanda tactică pe Dealul Kourgane, unde a desfăşurat regimentul Kazan pentru susţinerea directă a celor două redute, păstrând în rezervă regimentele Vladimir şi Uglit, cu două baterii terestre de cazaci de pe Don. Flancul era apărat de regimentul Suzdal şi două regimente de cazaci de pe Don. De cealaltă parte a drumului de poştă, la 1 830 de metri sud de Alma, Gorceakov avea în rezervă şapte batalioane de infanterie (regimentul Volin şi trei batalioane din Minsk), o brigadă de husari (două regimente) şi o baterie uşoară trasă de cai. Mai mulţi cavalerişti aşteptau la sud de Dealul Kourgane.

Podgoriile din nordul râului fuseseră distruse pentru a nu oferi adăpost aliaţilor şi pentru ca ruşii să aibă câmp de foc deschis. Patrule de cavalerie au fost trimise în cercetare spre Bulganek, iar puşcaşi au fost amplasaţi în Almatamack şi Burliuk. Pe lângă puţinii puşcaşi dedicaţi, ruşii aveau mai puţin de 100 de puşti în fiecare regiment de infanterie, întrucât se bizuiau pe muschetele cu ţeavă lisă, cu rază mică de acţiune, artileria trebuia să acopere vadurile râului. Rachetele Congreve tocmai sosite s-au dovedit inutile, deoarece nu aveau dispozitivele pentru lansarea lor.

Menşikov dispunea totuşi de 33.000 de infanterişti, 3 400 de cavalerişti, 2 600 de tunari şi 116 tunuri şi un amplasament natural puternic pe care trebuia să-i apere. Socotind şi rezervele, aproximativ 20.000 de soldaţi şi 80 de tunuri se aflau la est de Creasta Telegraph, acoperind defileul şi Dealul Kourgane, iar restul de 13.000 de soldaţi şi 36 de tunuri se întindeau de la Creasta Telegraph până la mare. Menşikov intenţiona să-i întârzie pe aliaţi timp de

trei săptămâni, până la sosirea întăririlor. Sigur de succesul său, a permis

Bătălia de pe Alma, 25 septembrie 1854. Unităţile din tranşee, susţinute de baterii terestre şi două redute pe Dealul Kourgane (centru), acopereau drumul de poştă, avându-i în faţă pe britanicii de pe flancul stâng al aliaţilor când francezii şi turcii aflaţi mai aproape de mare n-au izbutit să înainteze suficient, lordul Raglan şi-a trimis oamenii spre Dealul Kourgane, în ciuda focului violent Licenţa artistică a dus la mărirea dealului, care era totuşi impresionant. (Ann Ronan Picture Library)

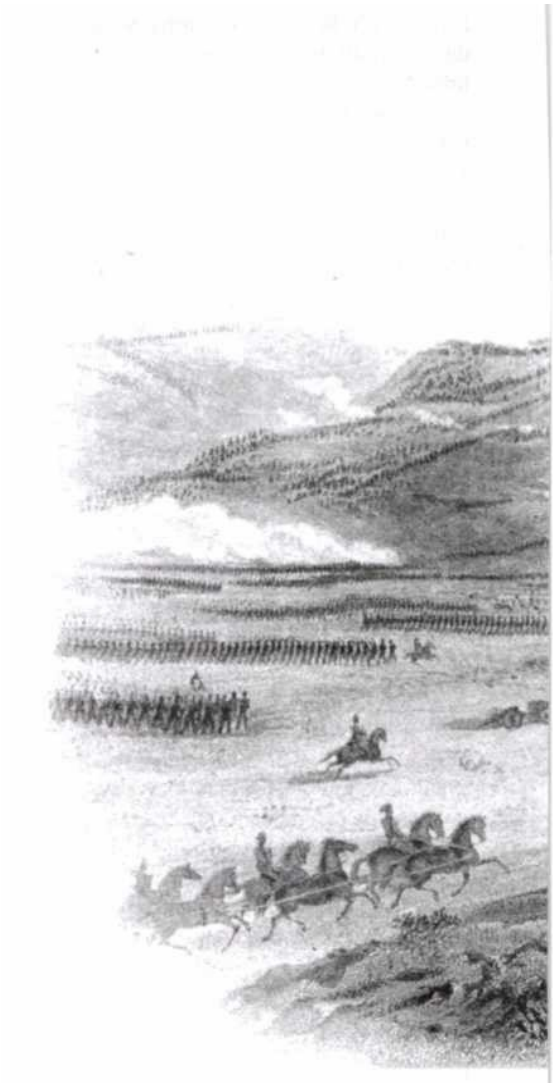

locuitorilor din Sevastopol să se instaleze ca spectatori pe Creasta Telegraph, unde au fost găsite ulterior umbrele şi bonete abandonate în grabă. În Sevastopol, Kornilov a scris în jurnalul său: „Poziţia [Alma] aleasă de prinţ este foarte puternică şi ca atare suntem destul de mulţumiţi... Dumnezeu nu-i abandonează pe cei drepţi şi de aceea aşteptăm rezultatul cu calm şi răbdare”.

Pe flancul drept al aliaţilor, trupele franceze şi turceşti erau susţinute de 68 de tunuri terestre şi de cele

de pe navele cu aburi aflate în larg. Cele două brigăzi din Divizia 1 condusă de Bosquet au fost trimise pe cărarea abruptă de pe coastă şi pe cea de lângă Almatamack. În stânga lui Bosquet, Divizia 1 condusă de Canrobert avea să escaladeze înălţimile pe alte poteci identificate, iar Divizia 3 condusă de Napoleon urma să atace frontal Creasta Telegraph. Divizia 4 condusă de Forey avea să rămână în rezervă şi să-i susţină pe Napoleon, când şi unde era necesar. Pe flancul stâng, Raglan conducea 26.000 de soldaţi (din care 1.000 de cavalerişti) şi 60 de tunuri; se afla în afara razei de acţiune a tunurilor navale şi urma să înfrunte partea cea mai fortificată a poziţiei inamice.

La 11.30, principalul corp al aliaţilor s-a oprit la 2, 4 kilometri de Alma, dar Bosquet a continuat înaintarea. Focul bateriilor navale care-l sprijineau a început la amiază. Potrivit planului general, Bosquet urma să escaladeze înălţimile pentru a angaja şi distrage inamicul, după care Canrobert şi prinţul Napoleon, susţinuţi de Forey, urma să cucerească Creasta Telegraph. Abia după aceea, Raglan trebuia să atace Dealul Kourgane.

Când trupele lui Bosquet s-au apropiat, compania rusă din fortăreaţa tătară s-a retras, iar la ora 13.00, francezii au ajuns pe înălţimile de lângă mare. Aproape în acelaşi moment, la 7, 2 kilometri în interiorul uscatului, dar aflaţi încă la nord de râu, britanicii şi-au reluat înaintarea. După jumătate de oră s-au oprit din nou şi s-au desfăşurat în linie, aşteptând succesul francezilor pe Creasta Telegraph. Se aflau deja în raza de acţiune a artileriei inamice. Un ofiţer a scris: „Cred că partea cea mai grea a fost să rămânem pe poziţii până la primirea ordinului de înaintare… Obuzele explodau deasupra noastră şi-i măcelăreau pe oameni, împrăştiind peste tot braţe, picioare şi creieri”.

După o oră şi jumătate, francezii nu ocupaseră Creasta Telegraph, deoarece nu izbuteau să aducă suficientă artilerie pe

Înălţimi pentru a sprijini infanteria, aşa cum cerea dogma militară franceză. Pe flancul drept al aliaţilor, Bosquet nu putea oferi niciun ajutor.

Raglan a înţeles însă că britanicii expuşi sufereau pierderi grele pe versantul nordic, aşa că la ora 15.00 le-a ordonat trupelor sale să înainteze. Divizia Uşoară se afla în stânga pe linia frontului, cu Divizia 2 în dreapta ei, de o parte şi cealaltă a drumului de poştă, spre satul Burliuk, pe care ruşii îl incendiaseră. În spatele celor două divizii se aflau Diviziile

12 şi 3, cu Divizia 4 în rezervă, şi cu cavaleria protejând flancul.

După ce au dat ordinul de înaintare, Raglan şi statul-major au traversat râul la vest de Burliuk, la adăpostul Crestei Telegraph, spre o poziţie de unde se puteau vedea clar atât Dealul Kourgane, cât şi trupele de rezervă ale ruşilor. Înţelegând că inamicul putea fi nimicit cu foc de anfiladă din locul acela, Raglan a trimis ordin să i se alăture o brigadă din Divizia 2 şi artilerie terestră. Între

timp, Divizia Uşoară cucerise Reduta Mare („am suit dealul, pas cu pas, dar cu un carnagiu teribil”, cum a scris un supravieţuitor), dar un ofiţer neidentificat al statului-major a ordonat retragerea, întrucât

General-maior sir Colin Campbell (1792 – 1863).

A condus Brigada Highlands în Bătălia de pe Alma, a comandat apărările din jurul Balada vei, a fost direct Implicat în acţiunea „Linia roşie subţire” şi ulterior a preluat comanda nou-înfiinţatei Divizii Highlands.

(Ann Ronan Picture Llbrary)

confundase coloane de ruşi care avansau cu francezi.

La ora 15.40, două tunuri de 9 pfunzi au ajuns la Raglan, care a început să hărţuiască inamicul de pe Dealul Kourgane, în timp ce Divizia 1, urmând Divizia Uşoară, a traversat râul şi a recucerit redutele; Brigada Highlands a cucerit Reduta Mică, iar Brigada Guards a cucerit Reduta Mare. Ordonând înaintarea, general-maior sir Colin Campbell a strigat: „Flăcăi, toată armata ne priveşte acum! Vreau să fiu mândru de Brigada Highlands!” Din punctul lui de observaţie, Raglan a spus admirativ: „Priviţi cum înaintează Guards şi Highlands”.

După ce Dealul Kourgane a fost cucerit de britanici şi francezii au ajuns pe Creasta Telegraph, la ora 16.30 bătălia fusese câştigată. Lucan a trimis Brigada Uşoară în urmărirea ruşilor care fugeau, dar Raglan a rechemat-o. El ştia că aproximativ 3.000 de cavalerişti ruşi nu intraseră în

bătălie şi pierderea forţei sale micuţe ar fi îngreunat manevrele ulterioare ale aliaţilor. Kiriakov regrupase, de asemenea, infanterişti şi 30 de tunuri la 3, 2 kilometri sud de Creasta Telegraph.

Asupra inamicilor care fugeau au fost trase rachete, apoi Raglan i-a cerut lui Saint-Arnaud să pornească în urmărire, deoarece suferise cele mai puţine pierderi: britanicii pierduseră 362 de oameni (din care 25 de ofiţeri) şi alţi 1 640 erau răniţi sau dispăruţi. Comandantul francez a refuzat însă misiunea, deoarece trupele sale îşi lăsaseră raniţele pe malul nordic. Francezii au raportat 1 243 de pierderi (estimări mai conservatoare se refereau la 63 de morţi şi 500 de răniţi, cifra mai mare incluzându-i pe cei răpuşi de holeră), iar ruşii au suferit 5 511 pierderi (din care 1 810 morţi).

Când a auzit că francezii escaladaseră dealurile din vest, Menşikov a părăsit Dealul Kourgane şi a călărit înainte şi înapoi fără rost, incapabil să decidă când sau dacă să-şi arunce rezervele în luptă. Revenind în est, după ce bătălia fusese pierdută, I-a găsit pe Gorceakov tulburat.

Furios, I-a întrebat motivul stării sale, iar Gorceakov a replicat: „Sunt singur, deoarece toţi aghiotanţii mei şi ofiţerii statului-major au fost ucişi sau răniţi. Eu însumi am primit şase gloanţe”. În timpul unui armistiţiu ulterior, un ofiţer rus a recunoscut: „Da, domnilor, aţi repurtat o victorie strălucitoare la Alma”.

A fost o victorie crucială. Eşecul pe 20 septembrie ar fi sfârşit în mod prematur şi înjositor campania din Crimeea; totuşi, Menşikov n-ar fi trebuit scos dintr-o poziţie atât de importantă, pentru pregătirea căreia avusese la dispoziţie mult timp. Încrederea sa

Marşul pe flanc. Confruntaţi pe 25 septembrie 1854 cu linii defensive ruseşti la nord de Golful Sevastopol, aliaţii le-au ocolit spre est în ziua următoare, trupele invadatoare s-au îndreptat peste Câmpia Balaclava spre Platoul Cherson, pentru a asedia Sevastopolul.

(Colecţia autorului)

excesivă, care îi încurajase pe spectatori să vizioneze măcelul anticipat, a jucat un rol major în rezultatul acestei bătălii.

Marşul pe flanc

Din cauza bolii sale necruţătoare, dar şi pentru că soldaţii îi erau obosiţi, Saint-Arnaud a refuzat plecarea în următoarele două zile. Între timp, au fost îngropaţi morţii, iar răniţii ruşi au fost evacuaţi la Odessa. Marşul aliaţilor a fost reluat abia pe 23 septembrie, spre disperarea amiralului Lyons, care credea cu tărie că pierduseră „o ocazie de aur" de a cuceri Sevastopolul, înainte ca ruşii să se poată regrupa. Nu fusese totuşi decisă forma asaltului asupra Sevastopolului: cucerirea jumătăţii nordice, urmată de bombardament pentru a determina predarea cartierelor sudice, unde se afla şantierul naval, sau, ca alternativă,

ocolirea Sevastopolului spre est şi

asedierea portului de pe terenul înalt din sud. Oricum, până la Sevastopol mai trebuiau escaladate alte înălţimi şi traversate două râuri (Kacea şi Belbec).

Aliaţii nu ştiau că Menşikov luase o decizie care avea să afecteze fundamental cursul campaniei. Pe 23 septembrie, el I-a trimis pe Kiriakov cu o forţă de acoperire la râul Belbec, a sabordat nave de război la intrarea în Sevastopol pentru a împiedica pătrunderea flotelor aliate, a lăsat o garnizoană în port (suplimentată cu marinari de pe navele scufundate), a trimis restul de regimente la râul Cernaia în est şi a început să maseze o armată de 30.000 de soldaţi pe terenul înalt de peste râu. De acolo putea să ameninţe flancul invadatorilor şi să păstreze legătura cu rutele pentru întăriri dinspre nord şi est.

Ziua de 24 septembrie a fost crucială pentru aliaţi. Au fost primite informaţii că

General-locotenent sir John Fox Burgoyne (1782 – 1871). Genist în corpul Royal Engineer înainte de

declanşarea războiului, a investigat liniile defensive ale Constantinopolului. În august 1854, s-a alăturat statului-major al lordului Raglan în calitate de consilier A fost rechemat la Londra, în martie 1855. (Ann Ronan Picture Library)

Contraamiralul sir Edmund Lyons (1790 – 1858). Adjunctul la comanda flotei Mării Negre, comandant al escadrei de coastă şi ofiţer naval de legătură la cartierul general al lordului Raglan; i-a succedat viceamiralului Dundas în calitate de comandant suprem, în ianuarie 1855. (Ann Ronan Picture Library)

„Ieri" ruşii sabordaseră şapte nave de război la intrarea în portul Sevastopol şi clădiseră un nou val de pământ lângă vărsarea râului Belbec. Trimis în cercetare, Cardigan a raportat că dincolo de Belbec se întindea o mlaştină „imposibilă", ale cărui drumuri erau dominate de tunuri şi infanterie inamică (trupele lui Kiriakov). În seara aceea, o întrunire decisivă a avut loc în tabăra de pe Belbec. Opţiunea preferată de cucerire a suburbiilor nordice, urmată de bombardament şi asalt peste golf asupra şantierului naval din sud devenea tot mai dificilă. Fortul Star, octogonal (tunurile sale aveau o bătaie de

20 660 m), fusese consolidat prin construirea a doua baterii în apropiere şi susţinerea infanteriei din tranşee. Un dezertor polonez a susţinut că zona fusese minată. Sir John Burgoyne a susţinut „intens" ocolirea Sevastopolului în vederea unui asediu clasic dinspre sud.

Francezii, care se temeau de liniile defensive nordice puternic fortificate, au fost de acord.

În felul acesta, după ce Divizia 4 condusă de Cathcart şi Regimentul 4 Light Dragoons au fost lăsate la Belbec pentru a menţine comunicarea cu flotele, pe 25 septembrie a început marşul pe flanc, „această manevră curajoasă şi extraordinară, care-şi merită locul alături de cele mai de seamă eforturi ale ştiinţei militare”, potrivit *The United Service Magazine*. În decursul său, când escorta i se rătăcise, Raglan a fost cât pe ce să se lovească de ariergarda armatei ruse care ieşea din Sevastopol. În dimineaţa de 26 septembrie, comandantul britanic a trecut râul Cernaia şi a intrat în satul Kadikoi, la 2, 4 kilometri de Balaclava. La apropierea de portul ales de britanici pentru aprovizionare, deşi fusese asigurat că va fi primit cu prietenie, Raglan a fost întâmpinat cu focuri de armă dintr-un castel vechi de la intrarea în port, care s-a predat rapid.

Alegerea Balaclavei a părut bizară. Aflaţi pe flancul stâng, britanicii ar fi putut, în mod justificat, să înainteze

spre regiunea înaltă din faţa Sevastopolului şi să se folosească de porturile apropiate Kamiesci şi Kazaci. Însă Burgoyne şi Lyons I-au îndemnat pe Raglan să ocupe Balaclava, iar noul comandant francez, Canrobert, a fost de acord. Pe 25 septembrie, Canrobert îi succedase lui Saint-Arnaud, care a decedat pe mare după alte patru zile.

Pe 27 septembrie, aliaţii s-au desfăşurat pe terenul înalt din sudul Sevastopolului, cu francezii pe flancul stâng şi britanicii pe flancul drept. Platoul Cherson, de forma aproximativă a unei inimi, avea o escarpă estică (Gora Săpun), care se ridica la 210 metri deasupra Câmpiei Balaclava. O trecătoare în colţul sud-estic oferea acces spre Balaclava pe o potecă abruptă. Aceasta avea să fie utilizată pentru transportul proviziilor britanice.

Linia de demarcaţie dintre zonele de responsabilitate ale britanicilor şi francezilor era „Portul Man of War”, un intrând din Golful Sevastopol, pe care ruşii îl numeau Golful Sudic.

Francezii şi-au adus Diviziile 3 şi 4 conduse de Forey în liniile de asediu; Diviziile 1 şi 2 formau un corp de observaţie condus de

Generalul François Certam Canrobert (1809 – 1895).

Comandant de divizie în Forţa expediţionară franceză, i-a succedat lui Saint-Amaud în calitate de comandant suprem, în septembrie 1854. În mai 1855, a demisionat în favoarea generalului AI. J. Pélissien preluând trupele acestuia şi rămânând în teatrul de război. (Ann Ronan Picture Library)

Bosquet şi aflat în rezervă în spatele britanicilor, în sfertul sud-estic al platoului. Diviziile 3 şi

10 britanice au fost amplasate imediat la est de Ravena Mare, prelungirea spre sud a Portului Man of War, având în ariergardă Divizia Uşoară. Divizia 2 ocupa extremitatea dreaptă în zona cunoscută ulterior ca Muntele Inkerman, susţinută de Brigada Guards din Divizia 1. Aşadar francezii erau orientaţi spre Oraşul Vechi, în care erau depozitele de artilerie şi geniu, în timp ce britanicii erau orientaţi spre mai recenta suburbie din est, Karabel, care adăpostea cazărmile navale, docurile şi şantierul naval.

La începutul ostilităţilor, populaţia civilă a oraşului era formată din 38.000 de ruşi, armeni, evrei, tătari şi greci, din care mulţi erau negustori. Suburbia nordică Severnaia, de cealaltă parte a golfului, avea clădiri industriale şi depozite. Sub Gora Săpun, britanicii, în principal Brigada Highlands din Divizia 1, protejau flancul expus al aliaţilor împotriva armatei ruse, care ameninţa Balaclava de peste câmpie.

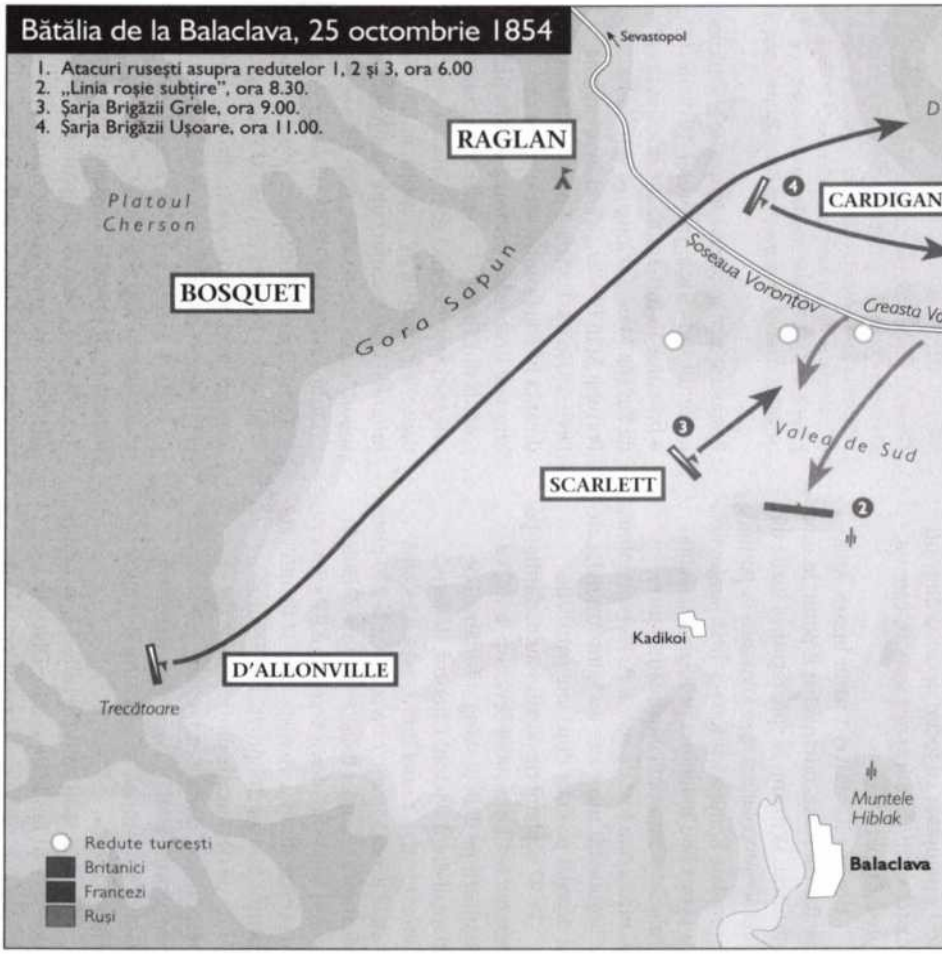

v începerea asediului

Pe 27 septembrie, după ce au ocupat poziţii pe platoul înalt, aliaţii au văzut un semicerc de fortificaţii, sprijinite de nave de război nescufundate, care trăgeau cu tunuri cu bătaie lungă din Golful Sevastopol. Se pare că doar 23 din tunurile ruseşti de pe uscat funcţionau, dar aliaţii nu ştiau asta, ci credeau că 20.000 de soldaţi apărau portul, pe lângă armata terestră din est. Dovezi ulterioare arată că, incluzând miliţiile şi marinarii debarcaţi, dar excluzându-i pe cei

8.000 de muncitori, garnizoana era formată din 30 850 de oameni.

Baterii de tunuri în acţiune. Mortiere grele şi artilerie de asediu trag asupra ruşilor în faţa Sevastopolului, Şoseaua Voronţov, dinspre Ialta, se află în extremitatea stângă, fortificaţia Malahov este în extremitatea dreaptă, iar Golful Sevastopol şi intrarea în port se văd în depărtare.

Nici Burgoyne şi nici francezii nu acceptau asaltul fără bombardament preliminar, aşa că au început pregătirile. Pe 2 octombrie, ca răspuns la cererea lui Raglan, amiralul Dundas a acceptat să debarce 1.000 de marinari şi tunuri terestre, pe lângă o brigadă navală de

15 040 de ofiţeri şi soldaţi cu tunuri mai grele.

Artileria Regală şi-a descărcat trenul de asediu, ducându-l aproape 13 kilometri pe înălţimi. Trupele britanice se aflau în tranşee la 2 100 de metri de inamic, iar atacul pe un teren deschis atât de lat ar fi fost

sinucigaş, dacă nu erau complet anihilate fortificaţiile din faţă. În stânga, francezii au instalat baterii pe Muntele Rodolf; britanicii au procedat similar pe Dealul Verde şi Creasta Voronţov, la 1 190 – 1 280 de metri de Sevastopol, cu tunurile Lancaster amplasate în două „baterii pe jumătate îngropate", la 2 560 de metri de inamic. În timpul pregătirilor pentru bombardament, bolile s-au înmulţit în rândul soldaţilor şi spre sfârşitul lunii octombrie, Raglan se putea baza doar pe 16.000 de soldaţi.

Sevastopol din tranşee. Extremitatea dreaptă a liniei aliaţilor. Se observă dimensiunile radei şi poziţia navelor ruseşti ancorate, care puteau trage spre terenul înalt din sud. (Colecţia autorului)

„Primul bombardament”, aşa cum a fost numit, efectuat de 126 de tunuri britanice şi franceze, a început în zorii zilei de 17 octombrie. Ruşii (despre care se estimează că deţineau acum 220 de tunuri, incluzându-le pe cele de pe vapoarele cu aburi din golf) au dejucat planul, deschizând focul mai devreme, şi există ipoteze că bateriile aliaţilor au răspuns prematur şi treptat.

Mai ales tunurile navale de 68 pfunzi s-au dovedit foarte eficiente. Casierul Henry Dixon din Regimentul 7 Royal Fusiliers şi-a rugat tatăl să-i scuze „scrisul, dar vacarmul este prea mare”.

La ora 10.30, două lovituri în depozitele de muniţii i-au amuţit pe francezi.

După aceea au mai tras doar 41 de tunuri britanice.

Plănuitul bombardament naval simultan n-a început până la ora 13.30, a realizat puţine şi a dovedit că flotele de pe mare nu puteau contribui cu tunurile lor la asediu. De pe uscat, britanicii au avariat serios fortificaţiile Malahov şi Marele Redan şi teoretic au deschis o cale pentru un asalt al infanteriei. Francezii însă n-au izbutit să atace bastionul Flagstaff din faţa lor şi Raglan a decis, pe bună dreptate, că, dacă n-o

Viceamiralul sir James Whitley Deans Dundas (1785 – 1862). Comandatul flotei britanice din largul Crimeii, pe care a condus-o independent de lordul Raglan. Dundas şi-a adus navele în Marea Neagră, în ianuarie 1854. Arogant şi perfect conştient de legăturile sale aristocratice de familie, era sensibil la orice impresie de ofensă. (Hutton Getty)

puteau face, atunci oamenii săi vor suferi pierderi grele din cauza focului din flanc.

Astfel, ruşii au reuşit să-şi repare fortificaţiile peste noapte, sub conducerea capabilului inginer genist, locotenent-colonel F.E.I. Todleben.

Deşi francezii au redeschis focul a doua zi şi bombardamentul a continuat încă o săptămână, nu a avut succes. Viceamiralul Kornilov, comandantul rus al Sevastopolului, a fost însă rănit mortal, iar conducerea forţelor militare terestră şi navală a fost încredinţată lui von Moeller, general-locotenent, respectiv viceamiralului

Nachimov.

Bătălia de la Balaclava

Chiar în timpul desfăşurării bombardamentului, pe Raglan a început să-i preocupe vulnerabilitatea Balaclavei.

Pe 18 septembrie, avertizat de patrule asupra unor mişcări dincolo de Cernaia, el a urcat călare pe Gora Săpun, dar n-a constatat niciun pericol imediat. Trupele ruseşti făcuseră totuşi incursiuni spre linia de redute construite în lungul crestei sau şoselei Voronţov, care împărţea Câmpia Balaclava în două (Valea de Nord şi Valea de Sud). Alte alarme care s-au dovedit false au răsunat pe 19 şi 22 octombrie.

Lângă Balaclava, spre est, se află Muntele Hiblak (numit „Creasta Marinei”), după care urmează satul Kamara, iar mai spre est Valea Baidar. Kadikoi, prin care Raglan a trecut călare pe 26 septembrie, se află la 2, 4 kilometri nord de Balaclava, iar lângă el Valea de Sud, lungă de 6, 4 kilometri de la vest la est şi lată 1, 6

kilometri de la nord la sud. Valea de Sud şi Valea de Nord, care formau Câmpia Balaclava, erau despărţite de Creasta Voronţov, înaltă de 90 de metri, în lungul căreia era şoseaua pavată Voronţov, care venea dinspre Ialta şi urca spre Sevastopol. Valea de Nord, care se întindea pe 5 kilometri de la vest la est, de la Gora Săpun, până la râul Cernaia, era lată de 2, 4 kilometri; pe latura nordică se aflau Dealurile

Clădirea Amiralităţii din Sevastopol, înainte de a fi distrusă de obuzele aliaţilor de aici amiralul R.F. Nachimov a comandat flota rusă a Mării Negre, i-a direcţionat retragerea în Golful Sevastopol (pe fundal) şi sabordarea navelor ancorate la intrarea în radi Şeful său de stat-major; viceamiralul VA Kornilov, a condus apărarea Sevastopolului, până a fost ucis în apropiere de fortificaţia Malahov, pe 17 octombrie 1854. (Colecţia autorului)

Locotenent-colonel F.E.I. Todleben (1818 – 1884). Inginer genist rus responsabil pentru întărirea defensivelor Sevastopolului, care le-au rezistat aliaţilor aproape un an. S-a opus atacării trupelor franceze şi sarde, care a dus la eşecul ruşilor în bătălia de pe Cernaia, în august 1855. (Ann Ronan Picture Library)

Fedioukine, paralele cu Creasta Voronţov. Armata rusă se afla în zona lui Ciorgun, spre nord-est, dincolo de Cernaia şi spre est faţă de Creasta Voronţov dincolo de Kamara.

Trupele inamice puteau înainta peste podul Tractir şi alte poduri care traversau râul şi apeductul ce asigura aprovizionarea cu apă a Sevastopolului, aflat în capătul Văii de Nord, pentru a ameninţa cele şase redute construite la ordinul lui Raglan în lungul Crestei Voronţov. Acestea împiedicaseră până acum patrulele ruseşti, dar puteau fi zărite de pe Gora Săpun. Un atac din îndepărtatul Kamara era mai periculos şi putea fi descoperit doar de pichetele din avanposturi.

În plus, redutele nu erau chiar atât puternice pe cât era de aşteptat. Erau numerotate de la 1 la 6, de la est spre vest, şi cinci din ele se întindeau pe 3, 2 kilometri, la

455 de metri depărtare una de cealaltă, pe când a şasea (reduta 1) se găsea pe Dealul Canrobert, izolat, la 915 metri de reduta 2. Numai patru din ele aveau în dotare tunuri

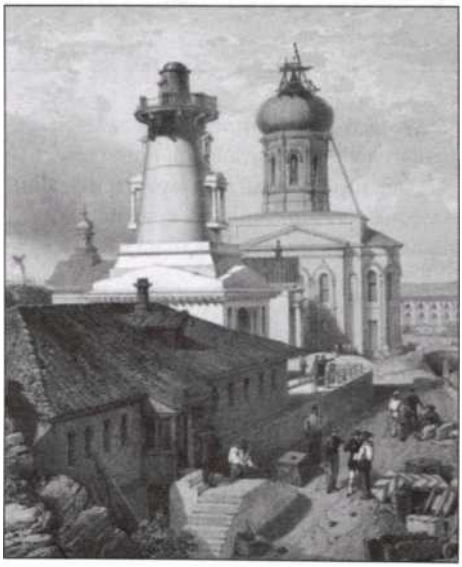

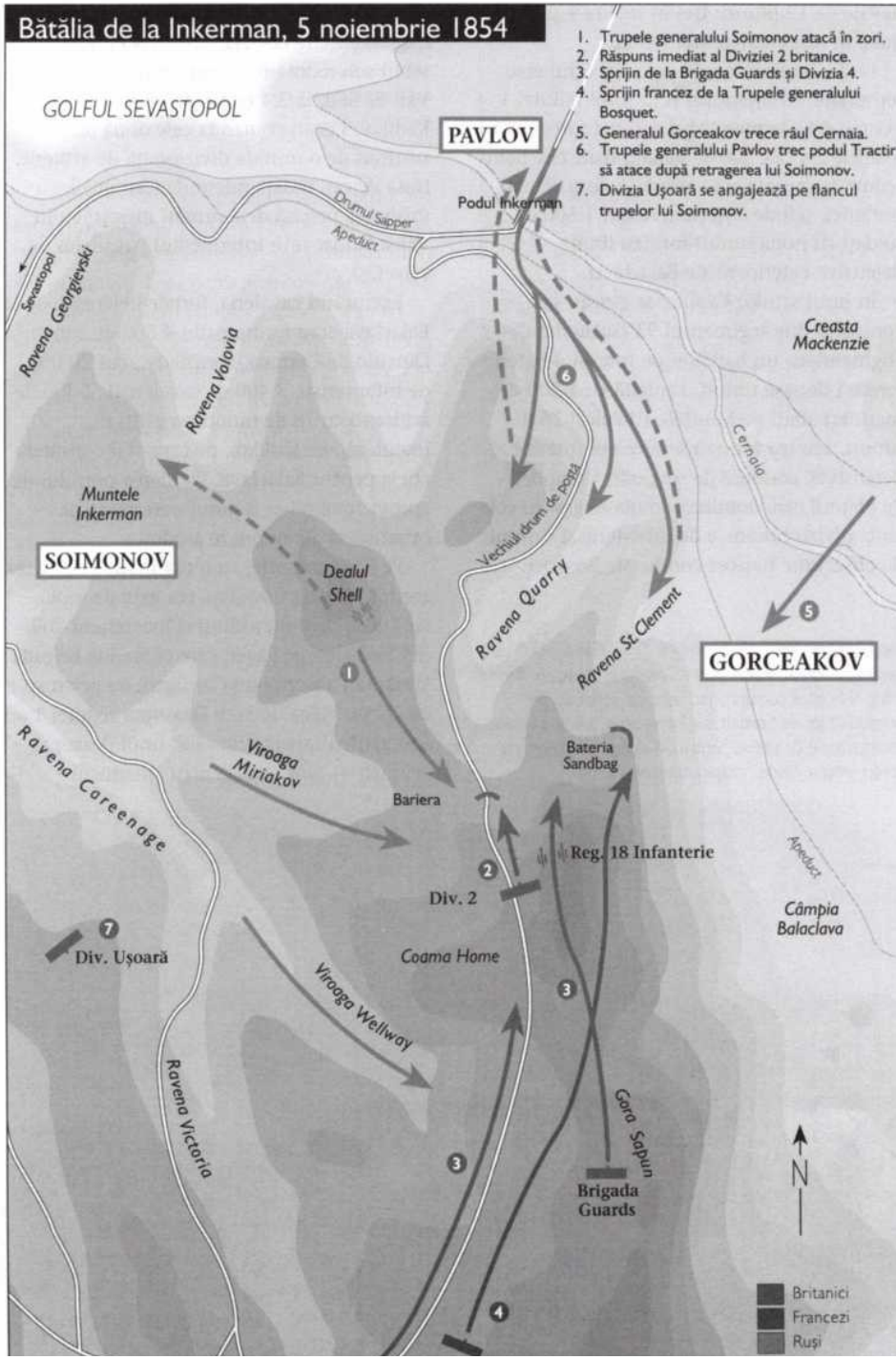
Bătălia de la Inkerman, 5 noiembrie 1854
1. Trupele generalului Soimonov atacă în zori.
2. Răspuns imediat al Diviziei 2 britanice.
3. Sprijin de la Brigada Guards și Divizia 4.
4. Sprijin francez de la Trupele generalului Bosquet.
5. Generalul Gorceakov trece râul Cernaia.
6. Trupele generalului Pavlov trec podul Tractir să atace după retragerea lui Soimonov.
7. Divizia Ușoară se angajează pe flancul trupelor lui Soimonov.
GOLFUL SEVASTOPOL
PAVLOV
Podul Inkerman
Drumul Sapper
Apeduct
Sevastopol
Ravena Georgievski
Ravena Volovia
Creasta Mackenzie
Cernaia
Muntele Inkerman
SOIMONOV
Dealul Shell
Vechiul drum de poștă
Ravena Quarry
Ravena St. Clement
GORCEAKOV
Ravena Careenage
Viroaga Miriakov
Bariera
Bateria Sandbag
Reg. 18 Infanterie
Div. 2
Apeduct
Câmpia Balaclava
Div. Ușoară
Coama Home
Viroaga Wellway
Ravena Victoria
Gora Sapun
Brigada Guards
N
Britanici
Francezi
Ruși

navale de 12 pfunzi: trei în reduta 1 şi câte două în următoarele trei redute.

Pe 25 octombrie, redutele 5 şi 6 nu erau terminate. În interiorul şi în jurul redutei 1 existau 600 de membri ai miliţiei turce, iar în redutele 2 – 4 câte 300 de soldaţi. Toate cele patru redute terminate erau conduse de artilerişti britanici, şefi de antetren. Aceşti 1.500 de soldaţi cu nouă tunuri formau liniile defensive exterioare ale Balaclavei.

În jurul satului Kadikoi se găseau şase companii din Regimentul 93 (Sutherland) Highlanders, un batalion de turci şi o baterie terestră de şase tunuri. Laolaltă cu 1 200 de marinari aflaţi pe Muntele Hiblak şi 26 de tunuri, acestea formau semicercul interior al defensivei, condusă de sir Colin Campbell.

Pe platoul care domina câmpia se găseau cele cinci divizii britanice de infanterie şi Corpul de observaţie francez condus de Bosquet.

Şarja Brigăzii Grele, 25 octombrie 1854. Când 2000 de cavalerişti ruşi au trecut peste Creasta Voronţov în flancul stâng al brigăzii, comandantul acesteia, generalul de brigadă sir James Scarlett, s-a întors spre ei şi şi-a condus escadroanele cu vitejie, pentru a-l alunga pe inamic, cu preţul vieţii a 78 de britanici. (Hulton Getty)

Conştient de ameninţarea dinspre Kamara, Raglan plasase Divizia Cavalerie (1.500 de săbii) sub reduta 6, la extremitatea vestică a Văii de Sud, la 2, 4 kilometri nord-vest de Kadikoi. Lucan comanda cele două brigăzi, susţinut de o unitate divizionară de artilerie trasă de cai, independent de Campbell, cu misiunea precisă de a urmări mişcările din Valea Baidar prin intermediul patrulelor de cercetaşi.

Excluzând cavaleria, forţele defensive de la Balaclava erau formate din 4.500 de oameni. Dincolo de Cernaia, Menşikov avea 20.000 de infanterişti, 3 400 de cavalerişti, 2 300 de artilerişti cu 78 de tunuri pregătiţi să înainteze, via Kadikoi, pe care el îl considera cheia pentru Balaclava. Pierderea portului de aprovizionare i-ar fi putut determina pe britanici să abandoneze asediul.

Pe 25 octombrie, cu o oră înainte de ivirea zorilor, Divizia Cavalerie era gata de luptă, iar Lucan, aghiotanţii lui şi locotenent-colonel lord George Paget, care comanda Brigada Uşoară în absenţa lui Cardigan, au privit spre est, peste Valea de Sud. Deasupra redutei 1 au fost zărite drapele fluturând unul deasupra celuilalt – semnalul pentru „inamicul înaintează”. Campbell i s-a alăturat lui Lucan, chemat de un aghiotant care se întorsese călare la cartierul general al diviziei, iar cei doi generali au decis că era o situaţie serioasă.

Campbell a pornit către Kadikoi, iar Lucan

28 a trimis pe căpitanul Charteris să-i avertizeze pe Raglan, apoi a revenit la propria divizie. Plasând în rezervă Brigada Uşoară, el a condus Brigada Grea spre est, în vale, ca forţă de intimidare, şi a trimis bateria terestră a căpitanului G.A. Maude către Creasta Voronţov, aproape de reduta 3, fiindcă primise rapoarte că unităţi inamice

convergeau şi dinspre nord, nu numai dinspre est.

Totul a fost în zadar. La ora 6.00, redutele 2 şi 3 au fost supuse focului de artilerie şi atacului infanteriştilor. Maude a fost rănit şi în scurt timp bateria lui s-a retras, fiindcă terminase muniţia. O baterie turcească de pe Gora Săpun şi tunurile grele de lângă Balaclava erau în afara razei de acţiune necesare pentru a afecta inamicul, a cărui infanterie a cucerit reduta 1 la ora 7.30. Bateria terestră cu Campbell se instalase pe creastă, aproape de unitatea de artilerie trasă de cai a lui Maude, dar a trebuit să se retragă la Kadikoi.

La scurt timp, sub focul artileriei şi asaltul infanteriştilor şi lipsiţi de apărare din flanc, în urma pierderii redutei 1, apărătorii din redutele 2 – 4 au fugit, strigând „La nave! La nave!”, potrivit relatării lui Kinglake. În apropiere de Kadikoi, ei au fost batjocoriţi, şi în unele cazuri bătuţi, de nevestele furioase ale soldaţilor: căpitanul C.M. Shakespear a notat că „marinarii noştri le-au lovit cu picioarele ca să se apere”. Realitatea este că membrii miliţiilor fuseseră depăşiţi de forţe inamice superioare. După ce au cucerit reduta 4, ruşii s-au concentrat în jurul redutelor 1 – 3, pregătind cavaleria să năvălească prin Valea de Sud spre Kadikoi şi apoi spre Balaclava.

Avertizat de aghiotantul lui Lucan, Raglan a ajuns după ora 7.00 pe Gora Săpun, de unde a examinat câmpia. Deşi era îngrijorat de posibilitatea ca ruşii să fi efectuat o manevră falsă în vederea atragerii trupelor de pe liniile de asediu, el a pus Divizia 3 în stare de alertă şi a ordonat ca Divizia 4 condusă de Cathcart să coboare pe Şoseaua Voronţov în Valea de Nord, iar Divizia 1 condusă de Cambridge să coboare prin trecătoare în Valea de Sud. Apreciind situaţia, Bosquet a trimis două brigăzi de infanterişti francezi şi opt escadroane de cavalerie prin trecătoare spre extremitatea vestică a Văii de Sud, la poalele Gorei Săpun. Raglan era însă îngrijorat de poziţia vulnerabilă a Diviziei Cavalerie şi I-a trimis pe căpitanul Wetherall cu „ordinul unu”, aşa cum avea să fie cunoscut ulterior: „Cavaleria va ocupa poziţie în flancul stâng al

celei de-a doua linii de redute ocupate de turci”; întrucât redutele 5 şi 6 formau practic o a doua linie, asta însemna retragerea la vest de reduta 6.

La ora 8.30 a început a doua etapă a Bătăliei de la Balaclava. În timp ce 2 300 de cavalerişti ruşi susţinuţi de 26 de tunuri terestre înaintau spre vest prin Valea de Nord, patru escadroane (400 de oameni) au trecut peste Creasta Voronţov aproape de reduta 3, spre Kadikoi. În zona unei coline din nordul satului, ei au fost respinşi de 700 de soldaţi britanici şi 1.000 de soldaţi turci, plus bateria terestră a căpitanului G. R.

Barker în acţiunea cunoscută ca „Linia roşie subţire”. La ora 9.00, a doua etapă a bătăliei luase sfârşit. Până atunci fiecare tabără câştigase câte o rundă.

Corpul principal al trupelor ruseşti era în Valea de Nord. Soarta sa avea să fie decisă de ordinul al doilea al lui Raglan, dat pentru a combate escadroanele zărite de Campbell. Comandantul britanic I-a trimis pe căpitanul Hardinge la Lucan: „Opt escadroane de dragoni să fie detaşate spre Balaclava pentru a-i susţine pe turci, care se clatină”. Când Scarlett şi corpul respectiv de cavalerie era pe drum, „Linia roşie subţire” învinsese. A apărut însă o ameninţare mai mare în flancul stâng al lui Scarlett: aproape 2000 de cavalerişti ruşi care coborau în vecinătatea redutei 5 neocupate. Întorcându-şi calm regimentele cu faţa la inamic, Scarlett le-a condus în sus pe pantă, deşi erau copleşiţi numeric. Dintr-un motiv necunoscut, inamicii s-au oprit şi, în mod incredibil, Brigada Grea i-a respins peste Creasta Voronţov, alungându-i spre Cernaia. W.H. Russell, corespondentul ziarului *The Times*, a consemnat că „un strigăt de ovaţie s-a ridicat de pe buzele tuturor – entuziasmaţi, ofiţerii şi soldaţii şi-au scos chipiurile şi au strigat de bucurie”. În următorul mesaj oficial, Raglan s-a referit la şarja Brigăzii Grele (în care s-au înregistrat doar 78 de pierderi) ca fiind „una dintre cele mai de succes la care am asistat vreodată”.

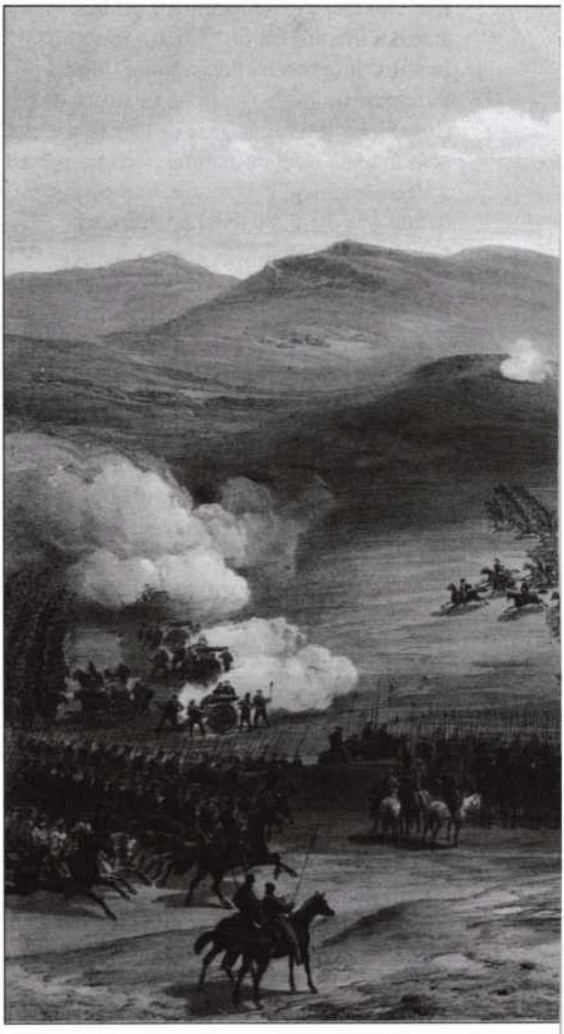

A existat şi un post-scriptum amar. Brigada Uşoară stătuse nemişcată în stânga lui Scarlett în timpul şarjei sale. Cardigan a susţinut că Lucan îl avertizase să acţioneze doar dacă ataca inamicul; Lucan a insistat că el îl îndemnase doar „să fie atent la coloane sau careuri de infanterişti”. O dată în plus, cumnaţii nu s-au înţeles, situaţie care avea să aibă consecinţe grave în aceeaşi dimineaţă. Era abia 9.30.

Deasupra câmpiei, Raglan putea să vadă cavaleria inamică înfrântă, care se aduna în capătul îndepărtat al

Văii de Nord, lăsând infanteria expusă pe Creasta Voronţov şi Dealurile Fedioukine. Inamicul se clătina; era momentul optim pentru acţiune decisivă. La ora 10.15, el a dat ordinul al treilea către Lucan: „Cavaleria să înainteze şi să profite de orice şansă pentru a recuceri creasta. Va fi susţinută de infanterie, care a primit deja ordinul. Înaintaţi pe două fronturi”. Lucan fusese toată dimineaţa în Valea de Sud: „Creasta” putea să însemne doar Creasta Voronţov, unde ruşii deţineau redutele 1 – 3; cele „două fronturi” erau văile de Nord şi de Sud. Acţiunea imediată a lui Lucan sugerează că el a înţeles ordinul: a deplasat Brigada Uşoară în Valea de Nord, a păstrat Brigada Grea în Valea de Sud, iar el s-a plasat la capătul Crestei Voronţov, între ele. Însă infanteria a fost întârziată şi până la ora 10.30 nu apăruse pe câmpie.

Raglan îi putea vedea pe artileriştii ruşi pregătindu-se să remorcheze tunurile capturate în redute. Deşi găurile de aprindere

Şarja Brigăzii Uşoare, 25 octombrie 1854. Vedere recreată de pe Dealurile Fedioukine, cu trupele ruseşti lângă redutele capturate pe Creasta Voronţov, în centru, şi Balaclava, în depărtare. Liniile cavaleriei sunt prea regulate. Două regimente (patru escadroane) formau prima linie, un regiment forma linia a doua. Alte două alcătuiau linia a treia, dar s-au separat în timpul şarjei. (Hulton Getty)

le fuseseră blocate, acestea puteau fi reparate şi utilizate împotriva aliaţilor. De aceea, la ora 10.40, Raglan a dat fatidicul şi controversatul ordin al patrulea, pe care intendentul-general, Richard Airey, I-a copiat: „Lordul Raglan doreşte înaintarea rapidă a cavaleriei spre front, pentru a împiedica inamicul să plece cu tunurile. Poate fi însoţită de artilerie trasă de cai. Cavaleria franceză este pe flancul vostru stâng. Imediat!”. Când aghiotantul lui Airey, căpitanul L.E. Noian, a plecat cu ordinul, Raglan a strigat după el: „Spune-i lordului Lucan să atace imediat cu cavaleria”.

Nu se va şti niciodată ce s-a întâmplat după aceea

între Lucan şi Noian. În mod cert, Raglan intenţionase ca ordinele trei şi patru să fie îndeplinite laolaltă, iar cavaleria să înainteze spre redute fără să mai aştepte infanteria întârziată. Ulterior, Lucan a susţinut că, atunci când îl întrebase, Noian arătase spre capătul Văii de Nord, unde se aflau tunurile terestre ruseşti care protejau trecerile peste Cemaia.

De aceea, la scurt timp după ora 11.00, Cardigan a

condus 673 de oameni din Brigada Uşoară, plus Noian, care a căpătat permisiunea de a-i însoţi, prin valea lungă de 2 kilometri, episod imortalizat în poemul lui Tennyson. După 20 de minute s-au întors supravieţuitorii: 113 oameni fuseseră ucişi şi 247 fuseseră grav răniţi, 475 de cai muriseră şi 42 erau răniţi. După sosirea lor, cavaleria franceză a degajat Dealurile Fedioukine pentru a le proteja flancul drept; Lucan a fost rănit când conducea Brigada Grea ca să-i acopere; Noian a fost ucis la scurt timp după ce brigada a început înaintarea. A murit în faţa lui Cardigan, fluturându-şi sabia în aer. Rămâne un mister ce intenţionase el prin acea acţiune. Poate că încerca să redirecţioneze brigada către redute, aşa cum a concluzionat A.W. Kinglake şi cum au repetat de atunci numeroşi autori.

Acuzaţiile au început imediat ce ultimul călăreţ a descălecat la poalele Gorei Săpun. Raglan I-a învinuit pe Cardigan, care a indicat un ordin primit de la Lucan („ofiţerul meu superior”), iar comandantul diviziei a dat vina pe Noian, care de acum nu se mai putea apăra.

Între timp, cele două divizii de infanterişti ajunseseră pe câmpie, dar au schimbat focuri doar intermitent cu ruşii în decursul după-amiezii. Inamicul a rămas pe Creasta Voronţov, în posesia redutelor şi a tunurilor care au fost evacuate de acolo.

În ciuda erorilor şi neajunsurilor zilei, Balaclava nu căzuse. Pe ansamblu, Raglan putea revendica victoria, dar puţini din Crimeea sau de acasă ar fi văzut finalul în felul acela; de altfel, nici posteritatea. Pentru majoritatea oamenilor, „Şarja” a însemnat Bătălia de la Balaclava şi ea fusese în mod clar un dezastru. În decembrie, ruşii s-au retras de pe Creasta Voronţov. Era ca şi cum bătălia nu avusese loc niciodată… nu însă şi pentru participanţi, mai ales Lucan şi Cardigan. Bătălia de la Balaclava i-a costat pe britanici 480 de morţi, soldaţi şi ofiţeri.

În ziua următoare (26 octombrie), trupe ruseşti au ieşit din Sevastopol şi i-au atacat pe britanicii din flancul drept al liniilor de asediu în lupta de la Micul Inkerman.

Divizia

18 condusă de de Lacy Evans şi susţinută de Brigada Guards şi artilerie le-au respins cu succes într-o acţiune care a durat aproximativ trei ore. Britanicii au înregistrat 89 de pierderi (zece morţi), iar ruşii 350 de pierderi (incluzând şi prizonierii). În mod semnificativ, Bosquet a trimis imediat rezerve franceze pentru eventualitatea în care ar fi fost necesare – alt exemplu al cooperării dintre aliaţi care a funcţionat pe 25 octombrie.

Bătălia de la Inkerman

Lupta a fost mai degrabă o „repetiţie cu costume" pentru încleştarea mult mai serioasă de pe 5 noiembrie. Colţul nord-estic al platoului ocupat de aliaţi în faţa Sevastopolului avea o zonă înaltă de 2, 4 pe 1, 2 kilometri. Aceasta, cunoscută de britanici sub numele Muntele Inkerman, iar de ruşi ca Muntele Cazac, era mărginită la vest de ravena Careenage adâncă, iar la est de Gora Săpun. Două viroage (Miriakov şi Weliway) se ramificau spre est din Careenage, iar trei ravene (Georgievski, Volovia şi Quarry) la sud de Drumul Sapper, care mergea paralel cu golful între podul Tractir şi port, ofereau acces pe platou.

Aproximativ în mijlocul Muntelui Inkerman şi la 1 830 de metri sud-est de Sevastopol se afla Dealul Shell, înalt de 180 de metri deasupra nivelului mării, cu două prelungiri, Gut de Est şi Gut de Vest. La 400 de metri de capătul sudic al ravenei Quarry şi 1 100 de metri de Dealul Shell, se afla Coama Home (189 metri), în forma literei L. Aceasta avea să fie punctul central al următoarei bătălii şi locul de unde

32.500 de infanterişti ruşi cu patru tunuri terestre fuseseră alungaţi în timpul luptei de pe 26 octombrie.

Pe Muntele Inkerman, acoperit cu stânci şi tufişuri, erau două fortificaţii mici. La nord-est de Coama Home se afla Bateria Sandbag – înaltă de trei metri, cu ambrazuri pentru două tunuri care să acopere râul Cernaia, dar fără parapete pentru puşti. În faţa Coamei Home, acolo unde vechiul drum de poştă ieşea din ravena Quarry pe platou,

se găsea o movilă înaltă de 1, 2 metri botezată Bariera. Alt val de pământ înalt de O, 6 metri, denumit Herbert's Folly, oferea oarecare protecţie pentru puşcaşi pe Coama Home. Nu existau tranşee, ci doar aceşti pereţi firavi de protecţie.

În zona aceasta, Divizia 2, condusă de general-maior J.L. Pennefather, care-i luase locul lui de Lacy Evans, căzut la pat, a desfăşurat 3.000 de oameni, unii la sud de Coama Home, alţii în faţa acesteia, în pichete. La 1, 6 kilometri spre sud, era amplasată Brigada Guards cu o unitate de artilerie trasă de cai, care avea un pichet avansat, şi supraveghea ravena Careenage. Corpul de observaţie al lui Bosquet era la 1, 6 kilometri sud pe platou. Celelalte divizii britanice se găseau spre vest, izolate de Pennefather de mai multe ravene; Divizia 3, Divizia 4 şi Divizia Uşoară se aflau la 5, 4, respectiv 2, 4 kilometri distanţă. Ca atare, aducerea de întăriri pentru Pennefather într-o situaţie de urgenţă nu era deloc simplă.

Pentru comandantul rus, prinţul A.S. Menşikov, episodul de la Micul Inkerman nu însemnase decât o acţiune de recunoaştere în forţă. Pe baza celor aflate, el a întocmit un plan de a-i alunga pe britanici de pe Muntele Inkerman şi de a le distruge comunicaţiile cu Balaclava. Generalul P.D. Gorceakov, cu

17.000 de soldaţi şi 88 de tunuri avea să înainteze peste Cernaia, spre Dealurile Fedioukine, „pentru a sprijini atacul general, distrăgând forţele inamice... încercând să protejeze apropierea de Săpun, cu dragonii gata să escaladeze înălţimile cu prima ocazie". General-locotenent F.I. Şoimonov, cu 19.000 de soldaţi şi 38 de tunuri, urma să iasă din Sevastopol la ora 6.00, să traverseze ravena Careenage şi să înainteze prin cele două viroage spre platou. General-locotenent P. Ia. Pavlov, care conducea 16.000 de soldaţi cu 96 de tunuri, avea să părăsească Creasta Mackenzie la ora 5.00, să coboare spre Cernaia şi să traverseze podul Tractir şi apeductul, pentru a ajunge pe înălţimi dinspre nord-est, prin cele trei ravene.

Aceste două coloane urmau să se întâlnească pe Dealul Shell, unde comandantul Corpului 4, generalul P.A.

Dannenberg, urma să preia conducerea tactică a operaţiei. General-locotenent F.F. von Moeller, care comanda trupele terestre în Sevastopol, urma să-i acopere pe atacatori cu bateriile sale şi să pună presiune pe flancul stâng al aliaţilor pentru a-i descuraja pe francezi să trimită întăriri pe Muntele Inkerman. Aşadar, forţa de ocupaţie căreia i se ordonase „să cucerească şi să ocupe înălţimile" totaliza, excluzând trupele lui Moeller, 57.000 de soldaţi şi 222 de tunuri, cu alţi 4.000 de soldaţi şi 36 de tunuri în rezervă pe Creasta Mackenzie.

Din fericire pentru britanici, Pavlov şi Şoimonov nu au reuşit coordonarea necesară, deoarece Pavlov a fost întârziat două ore la Cernaia pentru repararea podului. Poate că, din noroc, planul lui Dannenberg ca

Bătălia de la Inkerman, 5 noiembrie 1854. General-maior J.L. Pennefather (călare, în centru), conducător temporar al Diviziei 2 britanice în locul comandantului ei bolnav, general-locotenent sir Geory de Lacy Evans, priveşte infanteria britanică respingându-i pe ruşi (dreapta), în timp ce sosesc întăriri (stânga). (Colecţia autorului)

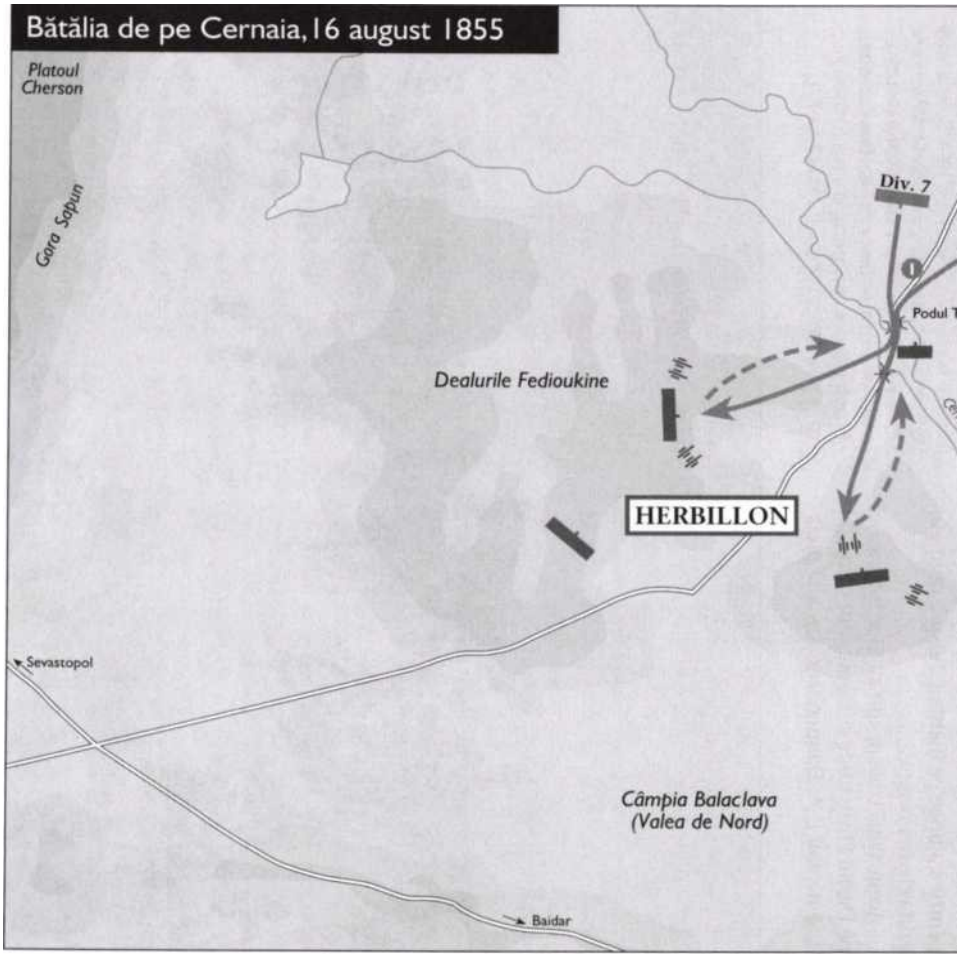

Şoimonov să rămână la vest de ravena Careenage, pentru a curăţa Coama Victoria în flancul lui Pavlov, n-a fost urmat. Încă şi mai frustrant pentru ruşi, Gorceakov a lăsat în mod inexplicabil grosul forţelor sale la est de Cernaia şi Bosquet a înţeles repede că ameninţarea lui nu era periculoasă. Asta i-a permis comandantului trupelor franceze să-i susţină prompt pe Pennefather.

Ploaia deasă începută pe 4 noiembrie a continuat şi noaptea, iar în zorii zilei următoare o burniţă măruntă şi o ceaţă groasă continuau să învăluie Muntele Inkerman, camuflând înaintarea ruşilor. La scurt timp după revărsarea zorilor, pichetele din avangardă au anunţat mişcări inamice şi Raglan a ajuns la ora 7.30 pe Coama

Home, de la cartierul său general, aflat la 6, 4 kilometri spre sud. El a aflat că trupele lui Şoimonov înaintau către platou şi a înţeles ameninţarea pentru întreaga poziţie de pe Muntele Inkerman. După ce a ordonat Diviziei 3 britanice să fie vigilentă în flancul stâng, le-a spus lui Cambridge (care conducea Brigada Guards) şi lui Cathcart (Divizia 4) să sprijine Divizia 2. A mai aflat că Brown refuzase oferta de ajutor a lui Bosquet, dar a salutat-o imediat. În mod crucial, aşa cum s-a dovedit, se temea de raza de acţiune a artileriei ruseşti, care putea ajunge la taberele britanice de pe Dealul Shell. De aceea, Raglan a ordonat aducerea a doua tunuri de 18 pfunzi de pe frontul de asediu.

Şoimonov a adus 22 de tunuri de 12 pfunzi pe Dealul Shell şi Gut de Vest, de pe care să bombardeze Coama Home şi tabăra Diviziei 2, aflată în imediata apropiere. Acoperiţi de barajul lor, infanteriştii ruşi au înaintat spre sud, dar au întâlnit trupele trimise de Pennefather către Bateria Sandbag în dreapta, Bariera în centru şi viroaga Miriakov în stânga. Când batalioanele britanice s-au desfăşurat pentru a-i întâmpina, două tunuri terestre de 9 pfunzi au început să tragă asupra lor. Altă baterie de şase tunuri s-a îndreptat spre capătul viroagei Miriakov, a fost înconjurată de trupe inamice care au ieşit din viroagă şi a pierdut trei tunuri. Un contraatac decis al Regimentului 88 a schimbat soarta luptei şi au sosit mai multe tunuri, ridicând la 36 numărul celor de pe Coama Home şi din jurul ei. În viroaga Weliway, Regimentul 77 a respins alte uniforme cenuşii; „din cauza ceţii, nu se putea da niciun ordin. Tot ce puteam face era să-i atacăm când intrau în raza noastră vizuală”, a scris locotenentul Hon. Henry Clifford. Până la ora 8.00, infanteriştii lui Şoimonov se întorceau la Dealul Shell.

Pavlov încă nu apăruse.

Când oamenii lui Pavlov au ieşit până la urmă din ravene la ora 8.30, luptele crâncene au fost reluate, mai ales în jurul Bateriei Sandbag, care a fost ocupată pe rând de ambele tabere şi unde trupele franceze au fost puternic

angajate. Poziţia a fost cucerită definitiv abia la ora 11.00. Văzând mormanele de cadavre din jur, Bosquet a remarcat compătimitor: „Quel abbatoir!” între timp, după ridicarea pâclei, Raglan a văzut că inamicul era pe punctul de a pătrunde printre Barieră şi Bateria Sandbag, unde trupele britanice luptau cu disperare corp la corp pentru a proteja Coama Home. Raglan i-a trimis ordin lui Cathcart să ajute urgent Brigada Guards acolo, dar comandantul Diviziei 4 a decis să înainteze pe extrema dreaptă şi să dea peste cap flancul stâng al ruşilor. Procedând astfel, şi-a condus în mod tragic trupele în jos printr-o viroagă şi a plătit eroarea aceea cu viaţa. Se spune că ultimele lui cuvinte au fost: „Mă tem că am dat de bucluc”.

Deşi Brigada Guards a fost întărită cu succes, Coama Home a rămas în pericol, întrucât Şoimonov murise şi divizia lui fusese scoasă din luptă, comanda fusese preluată de Dannenberg; 9.000 dintre soldaţii lui Pavlov au fost trimişi de el spre Barieră. Numai folosirea baionetelor a salvat situaţia. Un observator a consemnat că morţii din zona aceea erau „deşi ca ştiuleţii într-un lan de porumb”.

La ora 9.30 au intrat în acţiune tunurile de 18 pfunzi, în timp ce soldaţii francezi, britanici şi ruşi luptau crâncen lângă Bateria Sandbag, în extremitatea dreaptă. Ulterior, Kinglake s-a referit la „tirania” tunurilor acelea, iar Dannenberg a recunoscut „focul ucigaş al artileriei inamice”.

În mod cert, capacitatea lor de a reduce la tăcere tunuri inamice pe Dealul Shell s-a dovedit importantă, chiar decisivă. Când ruşii s-au îndepărtat de Barieră şi de Bateria Sandbag, Raglan a trimis oameni să cureţe Dealul Shell pentru a-l împiedica pe Dannenberg să facă tranşee acolo. Dându-şi seama că bătălia din ziua aceea fusese pierdută, comandantul rus a ordonat retragerea generală înapoia unei forţe de acoperire. La ora 14.30, inamicii nu mai erau pe Dealul Shell, iar după încă o jumătate de oră, Raglan şi Canrobert au privit împreună cum traversau Cernaia în dezordine.

Bătălia de la Inkerman fusese câştigată – dar cu un

mare preţ. Privind carnagiul.

Tunuri de 18 pfunzi la Inkerman, 5 noiembrie 1854. Două tunuri de 18 pfunzi cu bătaie lungă au sosit pe câmp la ora 9.30, solicitate de lordul Raglan, şi s-au dovedit decisive în dislocarea atacului inamic. Protecţia lor; aşa cum este prezentată aici, este exagerată, iar vizibilitatea a fost mai slabă în timpul zilei. (National Army Museum) căpitanul Temple Gorman a remarcat: „Câmpul de bătălie este o imagine teribilă”. 10 729 de ruşi au fost ucişi (inclusiv Şoimonov), răniţi sau luaţi prizonieri (un total care se ridică la 11 974, dacă se adaugă pierderile din garnizoana Sevastopol şi trupele lui Gorceakov). Britanicii au suferit 2 357 de pierderi, din care 597 de morţi (incluzând 39 de ofiţeri, doi din ei generali). Pierderile francezilor au totalizat

31 743 (175 de morţi, din care 25 de ofiţeri).

Agitaţia hibernală

După victorie, Pennefather a exclamat: „Vă zic eu, o să le frecăm ridichea!”. Poziţia aliaţilor trebuia totuşi evaluată cu o minte lucidă. În ziua următoare, un Consiliu de război a recunoscut că Sevastopol nu va fi cucerit înaintea iernii. De Lacy Evans s-a numărat printre cei care s-au pronunţat pentru ridicarea asediului şi retragerea din Crimeea.

Raglan a înţeles că aşa ceva ar fi însemnat un adevărat eşec, întrucât o altă ocupare cu succes a peninsulei ar fi fost improbabilă. El i-a convins pe sceptici că asediul trebuia să continue. Cereri frenetice s-au îndreptat acum spre Anglia pentru materiale de construcţie în vederea clădirii de „barăci”, unelte pentru tranşee, saci cu nisip, genişti şi artilerie. Pe termen scurt, Dundas a acceptat să descarce alte tunuri navale şi să aducă mortiere grele din Malta. În ciuda îndoielilor şi controverselor, Bătălia de la Inkerman a fost trâmbiţată ca altă victorie a aliaţilor, iar în urma ei, Raglan a devenit feldmareşal.

Pe 14 noiembrie, o „vijelie teribilă” (potrivit multor păreri, un „uragan”) a smuls corturi şi echipamente şi a scufundat 21 de nave britanice, între Kacea şi Sevastopol, printre care unele, ca *Pritice*, care transportau provizii foarte necesare. Citându-l pe caporalul W. McMillan, a fost „una dintre cele mai grele zile în care omul a rămas vreodată în aer liber”. Pierderile de cai şi oameni, cauzate de boli şi răni, au înrăutăţit enorm situaţia. A fost cu totul nerealist ca un nou sosit, căpitanul Hedley Viccars, să scrie: „Aşteptăm cu nerăbdare ca lordul Raglan să atace Sevastopolul [*sic!*]; pentru că, deşi va trebui să pierdem mulţi oameni pentru cucerirea lui, orice altceva ar fi mai bine decât să vedem cum soldaţii ne mor aici zilnic”. Raglan nu avea suficienţi oameni ca să atace portul şi n-au ajutat nici controversele dintre aliaţi cu privire la punctele importante ale defensivei ruseşti. Burgoyne susţinea că Malahov, aflată în dreapta aliaţilor, era fortificaţia-cheie,

pe când francezii considerau că aceasta era bastionul Flagstaff, situat la vest de Portul Man of War.

Situaţia britanicilor era atât de precară, încât Raglan a cerut nu doar mai mulţi oameni, ci şi înlocuirea urgentă a ofiţerilor: trei generali fuseseră omorâţi la Inkerman, trei fuseseră trimiţi acasă invalizi şi alţi trei

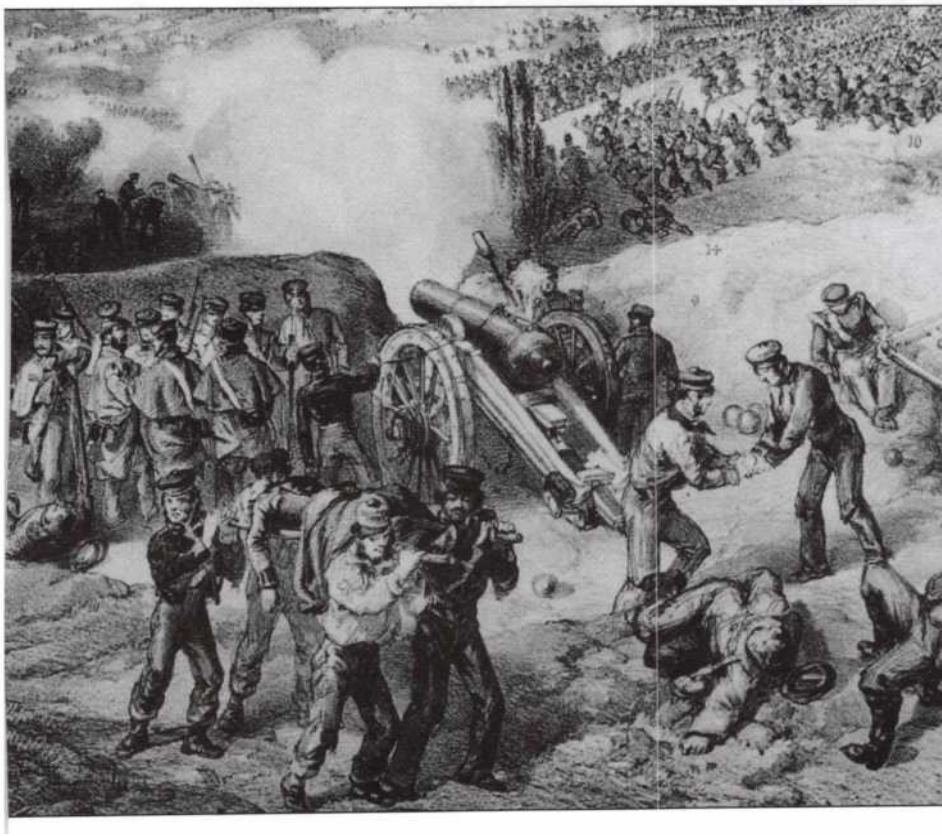

Spitalul din Scutari. Pe 4 noiembrie 1854, când Florence Nightingale a ajuns la Scutari, în cele două spitale din oraș rata deceselor era foarte mare, iar igiena precară. Nightingale este creditată cu redresarea situației, dar și cu ridicarea moralului pacienților. Scena idealizat romantic omagiază activitatea ei.
(Colecția autorului)

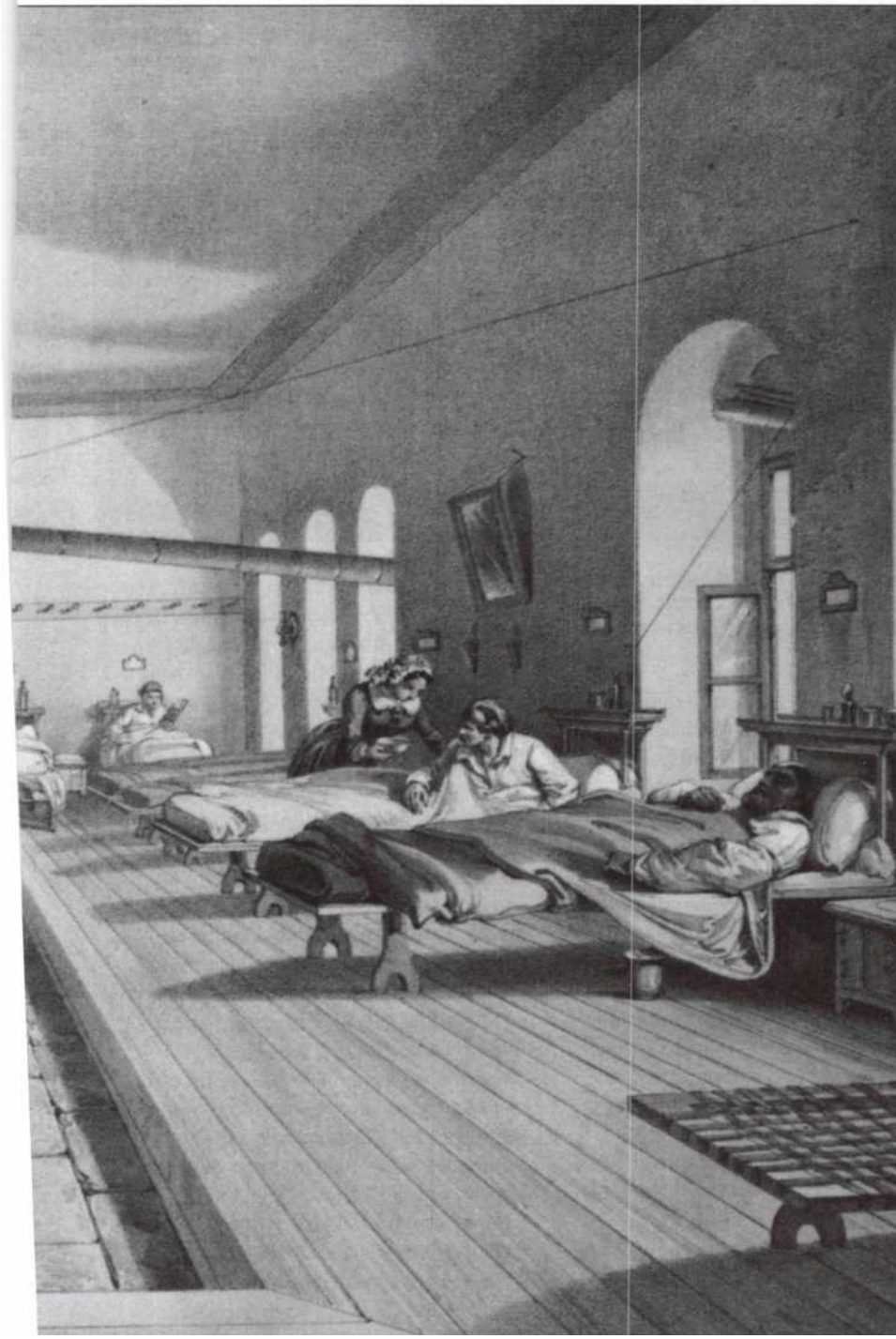

erau grav răniţi. Printre aceştia se numărau patru comandanţi de divizii (Cathcart, Cambridge, Evans şi Brown). Cardigan s-a întors acasă bolnav şi a fost primit ca un erou, în vreme ce Lucan, aflat încă pe front, a început să aibă o atitudine de superioritate, când s-a aflat conţinutul raportului lui Raglan despre Balaclava. În raport, Raglan îl criticase pe comandantul Diviziei Cavalerie, care considerase că trebuia „să atace cu orice risc" şi îi atrăsese atenţia lui Lucan că „atacul" nu apărea nicăieri în ordinul relevant. Disputa tăioasă între feldmareşal şi general-locotenent avea să continue până în februarie 1855, când Lucan a fost rechemat de guvern în vederea păstrării disciplinei militare.

Uraganul, 14 noiembrie 1854. A smuls corturi, a devastat taberele din faţa Sevastopolului şi a scufundat 21 de nave în largul Balaclavei (prezentat aici). (Colecţia autorului)

Spre sfârşitul lunii ianuarie, francezii, superiori numeric, au preluat flancul drept al liniei de asediu din faţa fortificaţiilor Malahov şi Mamelon, pe când britanicii s-au concentrat asupra Marelui Redan. Astfel s-a rezolvat problema strategică: zona din estul Portului Man of War

era recunoscută acum ca punctul critic.

Raglan nu dispunea de suficienţi oameni pentru a construi drumuri, iar aprovizionarea era din păcate deficitară: „ce drumuri… ce teren… ce noroi” a exclamat Esteourt. În zilele foarte geroase din decembrie, raţia de combustibil a fost redusă şi, cu toate că la Balaclava au sosit mai multe alimente, lipseau mijloacele prin care acestea să fie aduse la liniile de asediu; sistemul de transport pe uscat era practic inexistent. Pe 14 decembrie, Raglan i-a scris comisarului-general, şeful departamentului care se ocupa cu apovizionarea, William Filder: „Trebuie întreprins neapărat ceva pentru a îmbunătăţi aprovizionarea armatei, altfel vor urma consecinţele cele mai rele”. Raglan nu-i comanda însă direct pe Filder, nici chiar după ce responsabilitatea pentru departamentul respectiv a trecut după zece zile de la Trezorerie la secretarul de stat pentru război.

Raglan a avut aceleaşi probleme şi în ceea ce priveşte serviciile medicale, aflate în subordinea Army and Ordnance Medical Departament din Londra. Doctorul J. Hali (ulterior sir John Hall) a respins plângerile lui Raglan referitoare la lipsa de infirmieri din spitale: „I-am considerat suficienţi… şi asta cred şi acum”. Florence Nightingale, care sosise în Scutari pe 4 noiembrie 1854 cu 38 de infirmiere, în urma consternării publice şi politice faţă de anunţatele lipsuri medicale, i-a trimis o scrisoare lui Sidney Herbert, secretarul pe timp de război din Londra, despre lipsa de igienă: „Dacă ar avea «unitate de acţiune», paraziţii ar putea purta în spate cei şapte kilometri de paturi pentru a-i duce la Ministerul de Război şi Cavaleria Regală”. Ca şi Raglan, ea se confrunta cu inerţia inerentă şi cu grupurile de interese înrădăcinate într-un sistem administrativ cu existenţă îndelungată, în ianuarie 1855, Nightingale a apreciat că peste 50% dintre soldaţii britanici aflaţi în Crimeea erau bolnavi. Căpitanul C.F. Campbell a consemnat că într-o zi din luna respectivă, Regimentul 63 Pedeştri a putut scoate la apel doar şapte soldaţi.

Planuri noi

Planurile de reluare a asediului s-au accelerat în februarie 1855, mai ales după ce ruşii au sabordat alte şase nave la intrarea în rada Sevastopol, distrugând orice speranţă că ar fi putut abandona lupta. În timpul încetării operaţiilor de peste iarnă, ei consolidaseră impunătoarea fortificaţie Malahov şi Mamelonul din faţa ei, aflate acum vizavi de francezii care formau flancul drept al aliaţilor.

Bolile şi rănirile, cauzate de hărţuieli ocazionale şi schimburi de focuri de artilerie, reduseseră forţele efective de luptă ale britanicilor la numai 12.000 de oameni. În ciuda problemelor de personal, Raglan a examinat totuşi un complicat plan francez de încheiere a asediului Sevastopolului prin cucerirea Fortului Star din nord şi folosirea a 50.000 de soldaţi pentru atacarea armatei ruse de pe Creasta Mackenzie. Din fericire, comandantul britanic nu cunoştea alte propuneri franceze de concentrare a rezervelor lor la Constantinopol. De asemenea, nu ştia că guvernul britanic fusese nevoit să respingă ideea ca trupele britanice să fie trecute sub comanda franceză, ceea ce încercase şi Saint-Arnaud, când aliaţii erau în Turcia. În Crimeea, francezii aveau acum opt divizii de infanterie împărţite în două corpuri, comandate de Pelissier şi de Bosquet.

Planul francez pentru asediul Sevastopolului se baza, într-o oarecare măsură, pe acţiuni agresive din partea lui Omer Paşa aflat în

Eupătoria, unde, în data de 11 februarie, comanda 26.000 de infanterişti, două baterii de artilerie trasă de cai, iar a treia baterie era pe punctul de a debarca. După şase zile, ruşii au lansat un atac asupra Eupătoriei, pe care comandantul suprem turc I-a respins. Acţiunea respecţi vă asubliniat importanţa micului port şi a ridicat întrebarea dacă n-ar fi trebuit ca turcii să atace liniile de aprovizionare ruseşti din peninsula Perekop, în Sevastopol, în loc să încerce să atace suburbia nordică. Punerea de comun acord a unei strategii n-a fost simplă, întrucât acum toţi cei trei comandanţi se aflau în Crimeea. Desigur,

francezii aveau contingentul cel mai numeros, iar relaţia stabilită în Bulgaria între Raglan şi Omer Paşa a rezistat.

Schimbarea guvernului de la Londra în februarie 1855, când Aberdeen şi Newcastle au fost înlocuiţi din funcţiile de prim-ministru şi secretar de stat pentru război de către Palmerston, respectiv Panmure, a dus la intensificarea criticilor. Panmure I-a informat prompt pe Raglan: „Nu văd niciun motiv... de a contrazice opinia despre ineficienţa statului-major". Comandantul suprem al Cavaleriei Regale, lordul Hardinge, a făcut referiri la plângeri din partea unor „ofiţeri de rang", iar *The Times* a tunat: „Generalii lor [ai trupelor] aristocraţi şi statul-major la fel de aristocratic privesc cu seninătate de gentlemani scena aceasta de dezastru şi distrugeri... [ei vor] reveni cu armăsarii lor, cu platourile şi porţelanurile, cu bucătarii germani şi câteva tone de medalii, toate în stare excelentă, şi cu anunţul decesului ultimului soldat britanic".

Raglan şi-a apărat cu energie statul-major, dar Burgoyne fusese trimis de Cabinet pentru a-i fi consilier şi a fost rechemat ca ţap ispăşitor, părăsind Crimeea pe 20 martie.

Fără să-i consulte pe Raglan, guvernul I-a trimis pe general-locotenent sir James Simpson ca şef al statului-major, „pentru a se informa despre felul cum îşi îndeplinesc îndatoririle ofiţerii de stat-major" şi pentru a se asigura că ordinele comandantului britanic erau executate cu promptitudine. Panmure a susţinut: „Trebuie să întreprind ceva pentru a mulţumi Camera Comunelor". Între timp, Raglan trebuia să lupte în război.

Tot în luna februarie, pe front a sosit o comisie de investigare condusă de dr. A. Cumming pentru a verifica serviciile medicale, care „a găsit pacienţii din spitalele de campanie într-o stare mizerabilă" şi a comparat, în mod nefavorabil, organizarea britanicilor cu cea a francezilor. Imediat, Palmerston a trimis o comisie sanitară mai prestigioasă, alcătuită din R. Rawlinson, dr. J. Sutherland şi dr. H Gavin, însărcinată cu aducerea „în condiţii mai puţin nesănătoase" nu numai a spitalelor de campanie din

Crimeea, dar şi a celor din Scutari. Comisia respectivă a fost urmată la scurt timp de sir John McNeill şi de colonelul Alexander Tulloch „pentru a se interesa de întregul management”. Deşi departamentele care au fost investigate de acele instituţii nu se aflau sub comanda lui Raglan, impresia de incompetenţă a afectat opinia celor nefamiliarizaţi cu întortocheatul sistem administrativ. Pe 24 februarie, Lucan a părăsit Crimeea, furios fiindcă fusese rechemat, dar adevărul este că permanentele lui critici la adresa lui Raglan referitoare la Balaclava deveniseră intolerabile.

Când vremea s-a îmbunătăţit în luna martie, liniile asediului s-au apropiat mai mult de defensivele Sevastopolului, crescând speranţele unui asalt timpuriu. Pe 25 martie, o conferinţă a aliaţilor a stabilit data de

18 aprilie pentru reînceperea bombardamentelor. Potrivit generalului Airey, doar „discuţiile” calme ale lui Raglan i-au convins pe francezi să sprijine un atac terestru combinat în zona Mamelon/Malahov şi Marele Redan după bombardament, cu acţiune simultană la vest de Portul Man of War. Mult aşteptatul al doilea bombardament susţinut de 501 tunuri (din care 101 britanice) n-a avut loc decât pe 9 aprilie, în condiţii de vizibilitate redusă, prin ceaţă şi ploaie.

În luna martie, ţarul Nicolae I a murit şi a fost urmat la tron de fiul său Alexandru al

29 le-a. Menşikov a plătit preţul insuccesului de la Eupătoria şi a fost înlocuit de prinţul M.D. Gorceakov din Basarabia. Temându-se de încercuire la sud de Golful Sevastopol, Gorceakov a început în scurt timp pregătiri secrete de retragere în suburbia nordică, peste un pod de vase.

Pe 14 aprilie, la o întâlnire a celor trei comandanţi aliaţi, Raglan a fost de acord să continue bombardamentul la intensitate mai redusă, în vederea economisirii muniţiei, dar toţi au decis că nu se punea problema unui asalt pe uscat. La scurt timp, a devenit clar ambiţiosul plan francez pentru viitoarele operaţii. Fără să-i pună la socoteală pe

cei aflaţi în spitale şi detaşaţi în misiuni de susţinere, Canrobert a estimat că francezii dispuneau în Crimeea de 90.000 de soldaţi, pe când britanicii aveau doar 20.000. Sarzii (care în ianuarie 1855 se alăturaseră oficial alianţei) promiseseră că vor trimite 15.000 de soldaţi, iar Omer Paşa putea aduce pe câmpul de luptă 25.000 de oameni, excluzându-i pe cei care apărau Eupătoria. Totalul acesta de 155.000 de soldaţi putea fi împărţit în 90.000 care să blocheze Sevastopolul şi 65.000 care să acţioneze ca forţă terestră. Omer Paşa continua să susţină o înaintare din Eupătoria împotriva suburbiei nordice, iar discuţiile s-au împotmolit pentru moment. Între timp, al doilea bombardament s-a încheiat fără vreun asalt asupra liniilor defensive ruseşti.

În Londra însă, neştiut de comandanţii din Crimeea, fusese agreat un plan încă şi mai bizar, conceput de Napoleon al III-lea. Omer Paşa avea să continue să apere Eupătoria cu 30.000 de turci, în timp ce alţi 30.000 de turci şi 30.000 de francezi sub comanda lui Canrobert menţineau asediul de pe terenul sudic mai înalt. Cei 20.000 de britanici, inclusiv artileria şi cavaleria, aveau să fie retraşi de la asediu pentru a se alătura celor 15.000 de sarzi (care ajunseseră pe front în luna mai sub comanda generalului A. La Marmora), 5.000 de francezi şi 10.000 de turci, care aveau să formeze o armată terestră condusă de Raglan. Aceasta trebuia treacă râul Cernaia spre Creasta Mackenzie. O a doua armată terestră, alcătuită exclusiv din francezi (cei 25.000 de soldaţi din rezervă aflaţi la Constantinopol şi 45.000 de la asediul Sevastopolului), avea să se concentreze la Alouşita, la est de Balaclava, după care să înainteze spre nord, pentru a face joncţiunea cu Raglan şi pentru a completa încercuirea Sevastopolului.

Se pare că nici logistica manevrelor complicate şi nici relieful muntos nu fuseseră atent examinate. Burgoyne, care revenise în Anglia şi fusese prezent la întâlnirile importante, n-a ridicat, bineînţeles, nicio obiecţie. În mod cert, el a apreciat că dificultăţile vor fi uitate, nu în ultimul rând fiindcă numărul soldaţilor turci

disponibili fusese mult exagerat. De asemenea, s-a dovedit că Napoleon al III-lea intenţiona să conducă personal armata de la Alouşita. După aceea, el a decis să nu călătorească în Est şi planul s-a destrămat încetişor. Aliaţii au fost lăsaţi să continue asediul cum puteau mai bine. Asta însemna reînceperea bombardamentelor, urmate de un asalt asupra defensivelor Sevastopolului.

În Anglia, Comitetul Sevastopol desemnat de Parlament şi prezidat de J.A. Roebuck începuse să analizeze problemele britanice de pe front. Ca parte din paliativul pentru nemulţumirea politică şi publică, ce dusese, de asemenea, la căderea guvernului Aberdeen, acesta s-a ocupat cu situaţia din timpul iernii, a oferit suport pentru cei rechemaţi din Crimeea, ca Lucan, dar n-a contribuit cu nimic la situaţia de pe front. Aceste veşti i-au tulburat însă pe cei care desfăşurau operaţii pe teren.

Luna mai s-a dovedit agitată pentru aliaţi. Bombardamentul n-a fost reluat, deşi în jurul liniilor de asediu s-au desfăşurat mai multe încleştări feroce. Omer Paşa a ameninţat cu demisia, deoarece trupele lui erau însărcinate exclusiv cu misiuni defensive, iar guvernul turc acceptase ca unii dintre soldaţii săi să fie puşi sub comanda lui Raglan. Canrobert a demisionat în favoarea generalului A.J.J. Pelissier, dar a rămas în teatrul de război şi a preluat trupele succesorului său.

O schimbare îndrăzneaţă de strategie, dictată de permanentele sosiri din Est de soldaţi şi provizii pentru forţele inamice din Sevastopol, a fost expediţia anglo-franceză împotriva portului Kerci, din strâmtoarea cu acelaşi nume, spre Marea Azov, care a fost condusă de sir George Brown şi a început pe

19 mai. Prelungirea liniilor telegrafice în Crimeea a avut însă şi neajunsuri pentru comandanţii de câmp. Politicienii puteau interveni prompt în operaţii, ceea ce a fost evidenţiat în mod neplăcut. După mesaje repetate venite de la Paris, în ziua următoare, contingentul francez a primit ordinul să revină la Sevastopol şi expediţia n-a mai avut loc.

După 15 zile, noul comandant Pelissier i-a înflăcărat pe francezi cu planul de alungare a ruşilor de pe Dealurile Fedioukine şi din toată regiunea la vest de Cernaia şi de a întreprinde incursiuni agresive pe platou. El nu era de acord cu planuri grandioase pentru operaţii pe uscat sau cu atacarea suburbiei nordice din Eupătoria, considerând că unica opţiune era continuarea energică a operaţiilor de asediu. Accepta că Malahov şi Marele Redan reprezentau cheia succesului şi că Mamelon, respectiv Quarry din faţa lor trebuiau să fie obiective preliminare. În plus, expediţia spre Kerci trebuia relansată.

De aceea, pe 22 mai, Brown a preluat din nou comanda unei armate aliate de 15.000 de britanici, francezi şi turci, cu sprijin din partea geniştilor şi a cavaleriei uşoare. De data aceasta, obiectivul imediat a fost cucerit, ca şi Enikale din apropiere, iar navele de război au distrus instalaţiile militare şi navele din Marea Azov. În faţa Sevastopolului, vremea favorabilă a dus la creşterea moralului tuturor. Pe Câmpia Balaclava au fost organizate curse ecvestre şi întreceri sportive, iar cu ocazia zilei de naştere a reginei s-a desfăşurat o paradă spectaculoasă.

Reînceperea bombardamentelor

La începutul lunii iunie, garnizoana din Sevastopol număra oficial 53.000 de oameni, din care 9.000 de artilerişti navali. Pe Creasta Mackenzie şi în tabăra de la Belbec se aflau alţi 21.000 de soldaţi şi 100 de tunuri terestre. Al treilea bombardament al aliaţilor a început pe 6 iunie, iar a doua zi în zori francezii au atacat Mamelon, în timp ce britanicii au asaltat Quarry. Potrivit unui observator, „a fost una dintre cele mai măreţe şi mişcătoare acţiuni văzute vreodată”, iar ambele obiective au fost cucerite şi menţinute, în pofida unor contraatacuri decise, cu pierderea a 5 444 de francezi şi 671 de britanici (din care 47 de ofiţeri).

Pierderile franceze mai mari au fost explicate printr-o tentativă pripită, eşuată, de continuare a atacului spre Malahov. În ciuda câştigurilor incontestabile, fortificaţia

aceea formidabilă şi Marele Redan rămâneau departe. De asemenea, francezii fuseseră într-o oarecare măsură zguduiţi de o dispută între Pelissier şi Bosquet, în urma căreia Regnaud de St. Jean d'Angely a preluat corpurile lui Bosquet în ajunul reluării asaltului asupra defensivelor ruseşti.

Al patrulea bombardament a început pe 17 iunie, cu 600 de tunuri trăgând în lungul liniei de la Fortul Quarantine din vest până la Bateria Point din est. Obuzele a 114 tunuri franceze şi 166 de tunuri britanice au căzut în suburbia Karabel. După o pauză peste noapte, măcelul aerian urma să reînceapă la ora 3.00 pe 18 iunie, cu atacuri de infanterie după alte trei ore. Pe neaşteptate, Pelissier a decis să atace la ora 3.00 fără foc preliminar de artilerie, iar Raglan a fost silit să-şi modifice repede ordinele. „Peste tot numai confuzie şi proastă conducere" – asta se auzea printre aliaţi, potrivit lui Hon. Somerset Calthorpe, aghiotantul lui Raglan.

Nu pentru prima dată, inamicul a anticipat acţiunile aliaţilor. Dâra unui focos inamic a fost interpretată în mod greşit ca semnalul pentru declanşarea atacului, iar generalul Mayran din flancul drept al francezilor şi-a început asaltul prematur. În centru şi pe flancul stâng, generalii Brunet şi d'Autemarre au aşteptat semnalul, astfel că această etapă a atacului aliat s-a desfăşurat gradat şi, în mod previzibil, a întâlnit rezistenţă susţinută. Văzând soarta francezilor, Raglan şi-a trimis oamenii peste 365 de metri de teren descoperit împotriva Marelui Redan, fără bombardament preliminar. Evident, gestul lui nobil a eşuat, deşi câţiva francezi şi britanici au ajuns la periferia Sevastopolului. În decursul acţiunii, britanicii au suferit 1 505 pierderi, francezii

19.500, iar ruşii 5.500 (unele estimări ruseşti ulterioare dau cifra 3 950). Malahov şi Marele Redan au rămas însă tot în mâinile ruşilor.

Au existat implicaţii mai vaste. Căpitanul C.F. Campbell a remarcat că „antanta cordială nu s-a îmbunătăţit deloc în urma acestui dezastru" şi casierul

Henry Dixon a

Generalul prinţ Mihail Dmrtrievici Gorceakov (1795 – 1861). Comandantul forţelor ruseşti pe Dunăre, 1853 – 1854. În februarie 1855, i-a succedat în calitate de comandant suprem prinţului Menşikov în vestul Crimeii, pentru a conduce rezistenţa împotriva aliaţilor (Ann Ronan Picture Library)

scris: „Toţi par uluiţi – este cu adevărat primul eşec real pe care l-am avut”. Fără îndoială, oprirea aceea costisitoare I-a afectat profund pe Raglan şi este posibil să fi contribuit la decesul lui pe 28 iunie, când corpul slăbit a cedat din cauza dizenteriei. Comanda a fost preluată de sir John Simpson, care sosise ca şef al statului-major şi inspector guvernamental.

Forţa expediţionară britanică era formată acum din şase divizii de infanterie (Diviziile 1, 2, 3, 4 şi Divizia Uşoară, cu Divizia Highlands separată) şi Divizia Cavalerie formată din brigăzile Uşoară, Grea şi Husari. Cu efective reduse şi afectaţi din nou de holeră (în luna iunie, francezii pierduseră

13 600 de oameni), britanicii erau limitaţi la o porţiune îngustă a liniilor de asediu orientată spre Portul

Man of War şi, în cooperare cu turcii, apărau Balaclava. Francezii aveau în totalitate liniile de asediu de la vest de Portul Man of War, pe lângă Muntele Inkerman şi Gora Săpun.

Rănit în Sevastopol chiar în ziua decesului lui Raglan, 28 iunie, viceamiralul Nachimov a murit după două zile. În luna iulie, comandantul rus, prinţul M.D. Gorceakov a fost supus unor presiuni din partea ţarului Alexandru al II-lea pentru a-i ataca pe aliaţi înainte de sosirea aşteptatelor întăriri ale acestora. Ţarul şi-a exprimat îngrijorarea faţă de rata zilnică a morţilor din Sevastopol (250), iar pe 3 august a scris despre „necesitatea de a întreprinde ceva decisiv pentru a pune capăt acestui masacru înfricoşător". Gorceakov a fost ambiguu şi a convocat un Consiliu de război. Spre disperarea sa, Consiliul a optat pentru un asalt al armatei aflate dincolo de Cernaia, asupra Dealurilor Fedioukine. Aflat în convalescenţă după ce fusese rănit, Todleben s-a împotrivit acţiunii respective despre care a afirmat că nu avea justificare strategică şi nu putea anula asediul. Avea să fie costisitoare ca vieţi omeneşti şi complet inutilă.

Bătălia de pe Cernaia

Dealurile Fedioukine se găseau la 915 metri de Gora Săpun şi erau alcătuite din trei formaţiuni separate, săpate de ravene adânci. Pentru a ajunge la ele de pe Creasta Mackenzie, ruşii trebuiau să traverseze râul Cernaia, lat de opt metri, adânc de doi metri şi mărginit de mlaştini, apoi un apeduct (canal) cu pereţi verticali din zid. În apărarea Dealurilor Fedioukine, francezii aveau 18.000 de soldaţi cu 48 de tunuri, conduşi de generalul Herbillon, care fuseseră desfăşuraţi de ambele părţi ale drumului de la podul Tractir peste Câmpia Balaclava, şi stabiliseră un cap de pod la est de Cernaia, protejat de valuri de pământ.

Pe flancul drept al francezilor, la 1 830 de metri spre sud şi la 2 745 de metri de Gora Săpun, se înălţa Creasta Voronţov, deasupra podurilor de peste Cernaia şi a apeductului. Această limbă de pământ şi vecinătăţile ei erau ocupate de 9.000 de sarzi şi 36 de tunuri, cu un

detaşament de infanterie şi artilerie dincolo de râu, pe Dealul Telegraph. Alte 50 de escadroane de cavalerie franceză şi britanică se găseau în zona dintre Dealurile Fedioukine şi Kadikoi; 20 de escadroane de cavalerie franceză, două divizii de infanterie şi 12 tunuri în Valea Baidar. 10.000 de infanterişti turci şi 36 de tunuri erau rezerve.

Aliaţii ştiau că ruşii construiau poduri portabile pentru râu şi apeduct; la rândul său, Gorceakov ştia că aliaţii se aşteptau la un atac, dar totuşi era decis să-i lanseze. Pe flancul drept al ruşilor, generalul N.A. Read, cu două divizii de infanterie, primise ordinul „de a ataca Fediukin [s/e/] cu foc de artilerie şi de a se pregăti pentru traversarea râului" în zona podului Tractir, dar nu avea să acţioneze fără ordinul explicit al lui Gorceakov. În flancul stâng al lui Read, general-locotenent P.P. Liprandi, care conducea tot două divizii, trebuia să cucerească Dealul Telegraph cu o divizie şi să aştepte alte ordine. A doua lui divizie urma să înainteze spre Ciorgun şi Valea Baidar.

Pe 15 august, alertat de rapoarte privind mişcări neobişnuite pe Creasta Mackenzie, Herbillon era deja pregătit când artileria rusă a deschis focul în zorii zilei următoare. Nu este nici acum clar dacă Read a făcut-o la ordinul lui Gorceakov sau din proprie iniţiativă. Dar, când o parte din Divizia 6 a lui Liprandi înainta către Valea Baidar, el şi-a trimis trupele peste Cernaia la adăpostul ceţii, imediat după ora 5.00. Nu după multă vreme, acei soldaţi aveau să se angajeze în lupte crâncene corp la corp. Anunţat de soarta lor, Gorceakov şi-a adus Divizia 5 aflată în rezervă, dar, la fel ca Menşikov la Alma nu s-a putut decide când sau unde s-o trimită. După ridicarea ceţii, artileria franceză a devastat batalioanele lui Read, iar Pelissier a ordonat înaintarea întăririlor infanteriei. La ora 7.30, după ce comandantul lor fusese omorât, trupele lui Read fuseseră alungate înapoi peste Cernaia.

Sosind călare pe câmpul de luptă la ora 8.00, Gorceakov a ordonat ca opt batalioane din trupele lui Liprandi, care cucerise Dealul Telegraph, să atace spre

nord-vest, către Dealurile Fedioukine, în loc să înainteze pe frontul lor, aşa cum fusese stabilit. Procedând astfel, ele au fost supuse la foc de anafiladă din partea sarzilor şi s-au retras în derută.

Lăsând o ariergardă pe Dealul Telegraph, Gorceakov a dat semnalul retragerii generale

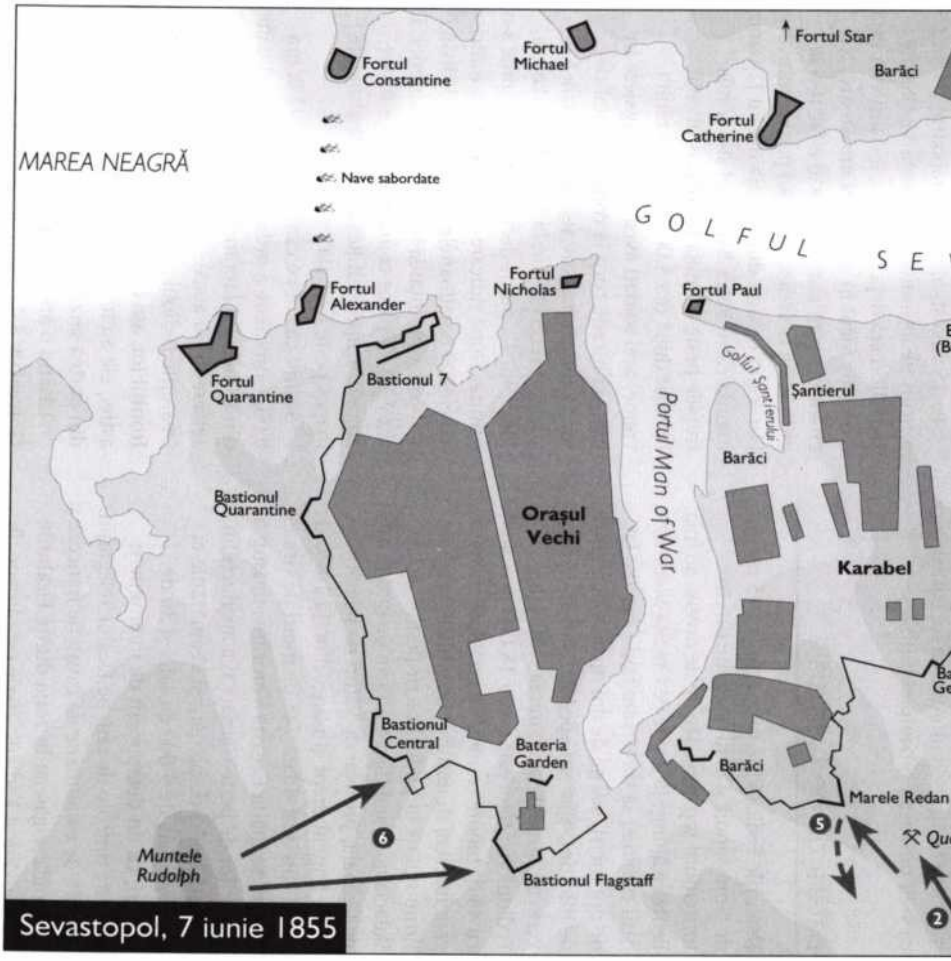

70 Războiul Crimeii la ora 10.00. Bătălia de pe Cernaia (Cernaia Reka, pentru ruşi) de pe 16 august durase cinci ore. Francezii suferiseră 1 800 de pierderi; la ruşi au fost estimate 8.000 de pierderi (2 273 de morţi); 28 de sarzi au fost omorâţi.

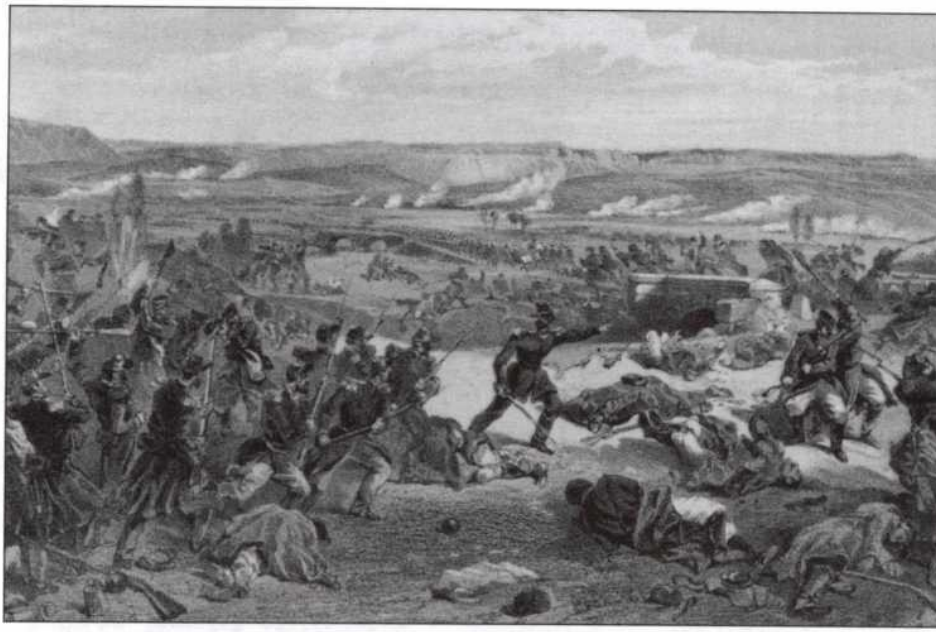

Bătălia de pe Cernaia, 16 august 1855. Trupe ruseşti de pe Creasta Mackenzie (fundal) trec podul Tractir (centru) şi un pod îngust peste apeduct (prim-plan), dar sunt respinse de pe Dealurile Fedioukine de unităţi franceze care includeau zuavi. (Colecţia autorului)

Aşa cum prevăzuse Todleben, ultimul atac al armatei ruse în Războiul Crimeii s-a dovedit atât dezastruos, cât şi inutil. În faţa ţarului Alexandru al II-lea, Gorceakov I-a învinovăţit pe Read, care murise, că nu-i îndeplinise „ordinele ad litteram" – ordine care la momentul respectiv erau interpretabile şi, chiar examinate retrospectiv, rămân obscure. General-maior R.V. Veimam, şeful statului-major al lui Read, a considerat că şi în eventualitatea în care Dealurile Fedioukine ar fi fost cucerite, puterea rezervelor aliaţilor ar fi împiedicat orice atac asupra Gorei Săpun şi i-ar fi obligat pe ruşi să-şi abandoneze poziţiile câştigate la căderea nopţii. Feldmareşalul Paskevici a concluzionat că bătălia a fost „fără ţintă, fără calcul, fără necesitate şi, lucrul cel mai important, a exclus finalmente posibilitatea de a mai ataca după aceea" – o acuzare dură, însă

justificată, a lui Gorceakov şi a predării sale faţă de presiunile Moscovei. Patru divizii fuseseră folosite parţial, fără o strategie de ansamblu; majoritatea trupelor lui Liprandi şi divizia de rezervă nu participaseră deloc la luptă.

Căderea Sevastopolului

Pe 17 august, 704 de tunuri aliate au început al cincilea bombardament asupra Sevastopolului. A durat patru zile, dar n-a fost urmat de aşteptatul asalt asupra Marelui Redan şi Malahov. Acesta a început pe 8 septembrie, după alte trei zile de bombardament (al şaselea) efectuat de 775 de tunuri britanice şi franceze, 57 din ele aparţinând Marinei Regale, iar 126 Artileriei Regale. În Micul Redan, 200 din cei 600 de apărători au devenit victime după 12 ore.

La vest de Portul Man of War, două divizii franceze urmau să atace bastioanele Central şi Flagstaff, în timp ce divizia generalului M.E. P.M. MacMahon a atacat Malahov.

Marele Redan. Interiorul fortificațiilor din pământ, fotografiat după retragerea rușilor, arată construcția formidabilă și tunul bine amplasat. (Hulton Getty)

divizia lui Dulac a luat cu asalt Micul Redan, iar divizia condusă de la Motterouge a atacat Bateria Curtain.

Toate aceste divizii aveau să fie susţinute de genişti, artilerişti, care să blocheze găurile de aprindere ale tunurilor capturate sau să le întoarcă împotriva inamicului, şi – esenţial – de soldaţi cu scări. Divizia Uşoară şi Divizia 2, comandate de general-locotenent sir William Codrington, respectiv de general-maior J. Markham, totalizau 1 900 de oameni şi urmau să atace Marele Redan; erau sprijinite în mod similar şi precedate de soldaţi instruiţi să ucidă puşcaşii inamici. Exitau temerile unui eventual eşec ca la 18 iunie, mai ales că zona deschisă

dinaintea obiectivului rămăsese în mare parte aceeaşi. Generalul de brigadă C.A. Windham, care avea să se distingă în acea zi, i-a scris soţiei sale: „Este posibil, ba chiar probabil, ca aceasta să fie ultima scrisoare pe care o vei primi de la mine”.

Gorceakov credea că francezii aşteptau mortiere grele şi nu vor încerca un asalt. Amiaza, când se schimbau pichetele inamicilor, a fost desemnată ora zero, dar britanicii şi francezii din flancul stâng nu atacau până ce un drapel nu avea să semnaleze că au capturat Malahov. După ce-şi aduseseră tranşeele până la numai 27 de metri de Malahov, atacul brusc al diviziei lui MacMahon i-a luat prin surprindere pe ruşi, care au fost înfrânţi cu uşurinţă. Tunurile din Bateria Curtain, care ar fi putut trage spre Malahov odată capturate, aveau blocate găurile de aprindere, dar trupele franceze au fost alungate din Micul Redan. De aceea, Pelissier a decis să se concentreze pentru a menţine Malahov, împotriva inevitabilelor contraatacuri. MacMahon i-a spus unui ofiţer britanic: „Sunt aici şi voi rămâne aici”, pentru ca după aceea să-i învingă pe ruşi de cinci ori.

Trupele de pe flancul stâng al aliaţilor au atacat la ora 14.00 şi au suferit pierderi grele, fără să cucerească bastioanele Central sau Flagstaff. Din cauza terenului stâncos, britanicii n-au putut să-şi înainteze tranşeele

Căderea Sevastopolului. După retragerea ruşilor din sudul Sevastopolului, căderea oraşului a fost salutată cu satisfacţie în Anglia. (Ann Ronan Picture Library) mai aproape de 365 de metri de obiectivul lor şi, la fel ca pe 18 iunie, au fost loviţi cu foc nemilos din anfiladă de bateriile Gervais şi Garden. Deşi câţiva bărbaţi curajoşi (printre care unii din Brigada Navală) au izbutit să treacă de liniile defensive, ei au devenit fie victime, fie au fost respinşi.

Pentru a doua oară, un atac asupra Marelui Redan eşuase. Acesta a costat 2 610 de pierderi în rândul britanicilor, din care 550 de morţi, 29 fiind ofiţeri.

Aşa cum prevăzuse Burgoyne, Malahov s-a dovedit a fi fortificaţia esenţială. În asaltul final asupra acesteia,

francezii au suferit

33 567 de pierderi (1 634 de morţi), iar cele ale ruşilor au fost estimate la 12.000 (3.000 de morţi). După ce a pierdut Malahov.

Gorceakov a decis că sudul Sevastopolului nu putea fi apărat.

În noaptea de 8 spre 9 septembrie, ruşii şi-au abandonat răniţii, au aruncat în aer fortificaţii şi clădiri importante din port şi au trecut în suburbia de nord peste podul de vase pregătit din timp, pe care I-au ars în urma lor.

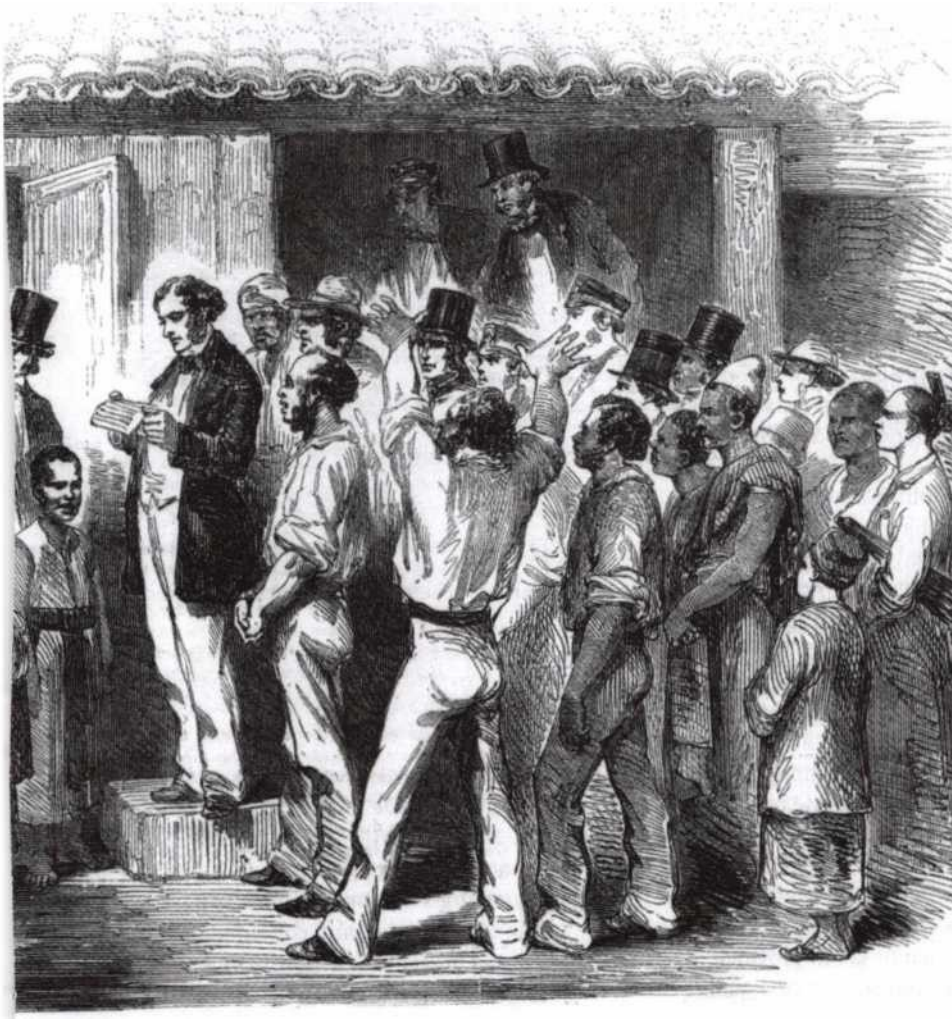

Ziua următoare, aliaţii triumfători au ocupat şantierul naval şi împrejurimile, susţinând că Sevastopolul căzuse. Însă căpitanul Hon. Henry Clifford nu le-a împărtăşit bucuria: „Am stat în Redan mai umil, mai deprimat şi cu o inimă mai împovărată decât o simţisem după plecarea de acasă… Am privit spre Malahov şi am zărit drapelul francez, tricolorul, înfipt pe parapetul bastionului… pe parapetul pe care mă aflam eu nu era niciun drapel”. Poate să se fi gândit că dacă focul inamic n-ar fi fost îndreptat spre Marele Redan, atunci francezii din Malahov ar fi fost bombardaţi de bateriile care nu mai trebuiau să lupte cu britanicii. Astfel, pe 9 septembrie, tricolorul ar fi putut să nu fluture nici pe Malahov. Capturarea părţii principale a Sevastopolului, cu şantierul naval şi arsenalele a însemnat cu adevărat un efort aliat, mai ales că în liniile de asediu se găseau turci şi sarzi.

Soarta lui Windham oferă un postscriptum interesant. În ciuda prevestirilor lui pesimiste, el a supravieţuit dezastrului de la Redan, a devenit şeful statului-major al comandantului suprem britanic din Crimeea şi ulterior a fost înnobilat şi avansat la gradul de general-locotenent.

Portretul unui soldat

Căpitanul Lewis Edward Nolan

— La atac, sir? Ce să atacăm? Ce tunuri, sir? îndreptându-şi braţul către capătul văii, căpitanul Noian a replicat:

— Acolo este inamicul vostru! Acolo sunt tunurile voastre! Potrivit lordului Lucan, comandantul Diviziei Cavalerie, acestea au fost ultimele cuvinte dintre cei doi bărbaţi, care au trimis la distrugere Brigada Uşoară, însă până şi le-a reamintit, Lucan fusese acuzat de lordul Raglan că pierduse brigada, iar Noian nu se mai putea apăra, deoarece fusese omorât aproape imediat după începerea şarjei.

Tinereţea şi începutul carierei

Lewis (sau Louis) Edward Noian, un bărbat zvelt, brunet, cu mustaţă cochetă, a fost un ofiţer inferior

neobişnuit. Vorbea cinci limbi europene şi câteva dialecte indiene. Era călăreţ desăvârşit, servise într-o armată străină şi publicase două cărţi despre cavalerie, jucând rolul de model pentru ilustraţiile lor. Proiectase o şa de cavalerie, spre marea satisfacţie a ducelui de Cambridge. Născut în 1818 în Canada, Lewis era al doilea fiu al căpitanului de infanterie John Babington Noian, iar bunicul lui, Babington Noian, luptase în cavaleria uşoară. Prin urmare, Lewis avea o descendenţă militară impresionantă.

După ce s-a întors din Canada şi a locuit pentru scurt timp în Scoţia, familia s-a mutat la Milano, pe atunci parte a Imperiului Austriac, unde tatăl lui Lewis a devenit viceconsul britanic. La 14 ani, Lewis a intrat în calitate de cadet în Regimentul 10 Husari Imperiali şi Regali, o unitate maghiară din armata austriacă, unde a devenit cunoscut ca Ludwig. Avându-l ca tutore pe renumitul instructor de călărie colonelul Haas, de la Universitatea Tehnică de lângă Viena, el a servit cu regimentul său în provincii maghiare şi poloneze, câştigând laude

Căpitanul Lewis Edward Noian (1818 – 1854). Ca aghiotant al generalului din Crimeea, a transmis ordinul fatidic care a dus la şarja Brigăzii Uşoare, în care a fost ucis. (Ann Ronan Picture Library)

oficiale pentru măiestria în mânuirea sabiei şi pentru abilităţile de călăreţ. În 1838, când era în Anglia, a participat la serbările prilejuite de încoronarea reginei Victoria, iar anul următor s-a întors la familia sa în Scoţia, sub pretextul unui concediu medical. Noian n-a mai revenit niciodată în armata austriacă.

Pe 15 martie 1839, a fost numit în Regimentul 15 Light Dragoons al armatei britanice, cu care a plecat pe mare spre India, unde n-a rămas multă vreme. În martie 1840, a primit concediu medical pe doi ani, deşi nu există

nicio dovadă că ar fi fost bolnav. Întors în Anglia în iunie 1841, a fost avansat la gradul de locotenent, iar în martie 1842 a fost transferat la baza de antrenament a cavaleriei de la Maitistone pentru un curs avansat de instructor de călărie. Acolo I-a impresionat pe instructor, sergentul R. Henderson prin „firea sa amabilă, bunătatea şi comportamentul cu adevărat fascinant" şi devotamentul faţă de uniforma militară. În mai 1843, Noian a revenit în India, iar anul următor a devenit instructorul de călărie al Regimentului 15 Light Dragoons. Activitatea lui „energică şi plină de entuziasm" i-a adus cuvinte elogioase din partea unui general aflat în inspecţie. Pe plan social, a fost remarcat ca un concurent excelent la competiţiile de curse militare şi un participant conştiincios la recepţii, baluri şi parade. Numirea sa ca aghiotant al comandantului suprem în Madras a fost urmată de cea ca aghiotant al guvernatorului.

La 31 de ani, Noian îşi câştigase deja un renume, dar nu participase la nicio bătălie şi nici nu avea s-o facă până la Crimeea. În martie 1850, la două luni după decesul tatălui său, a fost avansat în grad de căpitan, iar în ianuarie 1851 şi-a luat din nou concediu de boală pe doi ani. A rămas în Marea Britanie câteva luni, după care a călătorit prin Europa, pentru a observa manevrele corpurilor de cavalerie din Rusia, Suedia şi Prusia. În 1852, a fost numit la conducerea bazei de antrenament a Regimentului 15 Light Dragoons de la Maitistone şi a detaşamentului regimentului la funeraliile ducelui de Wellington. Pe când era la Maitistone pentru a doua oară, şi-a publicat cele două cărţi: *The Training of Cavalry Remount Horses*, *A New Sistem* (1852) şi *Cavalry*: *Its History and Tactics* (1853). *The Illustrated London News* a numit-o pe cea din urmă „o carte capitală, scrisă cu ştiinţa deplină a subiectului, practică, dar şi teoretică", iar general-maior G.B. McClellan a lăudat analiza lui Noian, bazată pe o studiere exhaustivă a istoriei militare.

Crimeea

Somerset Calthorpe, aghiotantul şi strănepotul lui

Raglan, îl considera pe Noian „un ofiţer care, în mod just, este foarte bine privit de autorităţi”. Reputaţia îi era atât de bună, încât a fost trimis în Turcia înaintea sosirii Forţei expediţionare, ca să cumpere cai pentru cavaleria din ţara respectivă şi Siria. A fost numit aghiotant al generalului de brigadă Richard Airey, care comanda prima brigadă a Diviziei Uşoare, pe care I-a urmat când s-a mutat la cartierul general al lui Raglan, în calitate de intendent-general.

A doua zi, după ce armatele aliate au început să înainteze către sud de pe plajele de debarcare din Crimeea, „bravul şi cutezătorul căpitan Noian” a primit botezul focului în timpul încăierării de pe râul Bulganek şi se spune că ar fi zis: „Ruşii sunt nişte ţintaşi ai naibii de proşti”. Pe 20 septembrie, în timpul Bătăliei de pe Alma, „impetuosul Noian”, cum I-a descris un contemporan, a transmis mesaje şi ordine înainte şi înapoi. După aceea, el I-a acuzat pe Lucan înaintea lui W.H. Russell, corespondentului ziarului *The Times*, pentru că nu trimisese cavaleria după ruşii care fugeau.

Noian a însoţit armata aliaţilor care a ocolit Sevastopolul, pentru a-l asedia de pe platoul muntos din sud, şi a continuat să critice folosirea lipsită de imaginaţie a cavalerişţilor, şi îndeosebi a cavaleriei uşoare. El considera mult prea restrictiv rolul ei tradiţional de raiduri, urmărire a trupelor inamice învinse după bătălie şi întreprinderea de incursiuni de cercetare.

După ani, sergentul Henderson şi-a reamintit: „Poate că pare bizar, dar ţin minte că descriind cazul ipotetic al cavaleriei şarjând pe câmpie, căpitanul [pe atunci locotenent] Noian a desenat cu o bucată de cretă pe peretele magaziei intendenţei din cazarma Maitistone o schiţă care figura aproape identic poziţiile artileriei ruse şi ale cavaleriei uşoare britanice în Bătălia de la Balaclava; ceea ce n-a fost tocmai corect a fost rezultatul. El presupunea captura sigură a tunurilor într-un astfel de caz”.

Noian credea că, după prima salvă, timpul necesar

artileriştilor pentru rearmarea tunurilor care se încărcau prin gura ţevii ar fi îngăduit unei şarje de cavalerie să cucerească o baterie. Neştiind asta, dar iritat de criticile formulate de Noian pe câmpul de bătălie, lordul George Paget, adjunctul lui Cardigan, a remarcat dispreţuitor: „El scria cărţi, se supraestima ca fiind grozav şi se exprimase deja vehement la adresa cavaleriei”.

Bătălia de la Balaclava încercat să redirecţioneze Brigada Uşoară, ci să-i fi determinat pe Cardigan să accelereze, deoarece nu avea experienţă de război şi urma procedura de manual a creşterii treptate a vitezei.

Adevărul nu va fi niciodată cunoscut şi nici replicile schimbate între Noian şi Lucan. Iniţial, Lucan I-a învinovăţit pe Noian pentru dezastrul care a urmat şi, la urma urmelor, este posibil să aibă dreptate. De aceea, în mod justificat, o placă comemorativă din biserica Sfânta Treime din Maitistone consemnează că Noian „a căzut în fruntea brigăzii de cavalerie uşoară în şarja de la Balaklava [şic/]”.

George Charles Bingham, general-locotenent lord Lucan (1800 – 1888). Comandantul Diviziei Cavalerie din Forţa expediţionară britanică. A interpretat greşit ordinul lui Raglan şi a trimis Brigada Uşoară la distrugere în Bătălia de la Balaclava. A obiectat faţă de criticile aduse de Raglan acţiunii sale şi a fost rechemat din Crimeea, în februarie 1855. (Ann Ronan Picture Library)

În dimineaţa de 25 octombrie 1854, Noian se afla pe o poziţie deasupra Câmpiei Balaclava şi a văzut când Brigada Grea a respins escadroanele ruseşti peste Creasta (Şoseaua) Voronţov. Natura lui impulsivă şi furia faţă de ceea ce considera incompetenţa lui Lucan erau o combinaţie periculoasă. S-a repezit în jos pe pantă, purtând decisivul ordin al patrulea.

Înainte să fi pornit „pentru a împiedica inamicul să plece cu tunurile”, Noian a primit „instrucţiuni precise” din partea lui Raglan şi a superiorului său, Airey. Este greu

de crezut ca vreunul dintre ei să-i fi spus ca brigada să înainteze prin vale pentru a ataca tunurile ruseşti din capătul opus. Situat între cele două brigăzi, despărţite de Creasta Voronţov, Lucan nu putea să vadă nici redutele, nici tunurile din capătul văii. De aceea a rezultat confruntarea, se pare dură, dintre el şi Noian.

După ce a transmis ordinul, Noian s-a alăturat Regimentului 17 Lancers şi a călărit în spatele lordului Cardigan, care comanda brigada. Înainte să fi înaintat prea mult, el a galopat pe neaşteptate, I-a depăşit pe Cardigan şi a răcnit, fluturându-şi sabia şi privind către brigadă. Imediat a fost ucis de explozia unui obuz şi intenţiile lui nu vor fi niciodată cunoscute.

S-a presupus că înţelesese brusc că înaintau către tunurile greşite, dar, potrivit lui Henderson, Noian credea că şarja la galop a cavaleriei uşoare putea cuceri tunurile. Este posibil ca, prin gestul său, Noian să nu fi

Portretul unui civil

Femei în război

Femeie în bivuacul Regimentului 4 Dragoon Guards. Fiecare regiment avea dreptul să ia şase femei care ajutau la gătit şi spălat. (Corbis)

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, soldaţii şi familiile lor erau trataţi cu indiferenţă. Câteva pături atârnate peste o frânghie de-a latul unei barăci-dormitor lungi, în scopul unei intimităţi superficiale, îi despărţea pe burlaci de familişti. Cu excepţia dormitoarelor comune, nu existau alte posibilităţi de cazare, aşa cum nu existau nici pentru cei rămaşi în urmă, după ce regimentele porneau în campanie. Fiecare regiment avea voie să ia în mod oficial câte şase femei, care să deservească soldaţii.

Confruntat cu dovezi că unele regimente plecaseră în

Turcia însoţite de câte 30 de femei, care fuseseră apoi abandonate „să se descurce singure în continuare”, ducele de Newcastle (secretarul de stat pentru război şi colonii, în 1854) a considerat că „soldaţii vor fi nemulţumiţi, dacă nu beneficiază de ajutorul femeilor pentru spălat şi alte scopuri pentru care însoţesc în general armata”. Deşi viaţa le putea fi grea şi periculoasă, concurenţa pentru însoţirea unui regiment era acerbă. Cele rămase acasă aveau să îndure probabil un trai sordid, bazându-se doar pe mila celor care se ocupau de săraci.

Ellen (Nell) Butler

Soarta celor alese să însoţească Forţa expediţionară este ilustrată de întâmplările prin care a trecut Ellen (Nell), de 24 de ani din Portsmouth, soţia soldatului Michael Butler din Regimentul 95, care a plecat pe mare cu regimentul din portul ei natal, pe 7 aprilie 1854. În timpul călătoriei desfăşurate pe furtună până în Turcia, ea şi celelalte femei au fost ţinute în cală şi Nell a izbucnit în lacrimi când a ieşit pe punte, după sosirea la destinaţie. Nu s-a bucurat de mult timp pentru odihnă. Strângându-şi puţinele lucruri într-o pătură, ea s-a alăturat în scurtă vreme marşului spre uscat, fiind uneori lăsată să urce într-un car tras de boi.

În prima noapte petrecută pe ţărm, Nell şi soţul ei şi-au instalat cortul, fără să ştie, pe un muşuroi, iar la trezire au descoperit că majoritatea raţiilor le fuseseră devorate de furnici. Când armatele au invadat Crimeea, Nell a însoţit regimentul, dar n-a debarcat imediat şi a încercat, fără succes, să-şi zărească soţul pe plajă, folosind o lunetă împrumutată. După ce bolnavii şi răniţii au început să sosească la bord, femeile au fost trimise din nou în cală. Într-o noapte, Nell a auzit strigându-se de pe punte către o barcă ce amarase: „Trimite-i numai pe vii, prostule! în ultimul lot au fost trei morţi!”

În cele din urmă, a aflat că Michael era în Balaclava, unde suferea de febră. După ce a reuşit să ajungă acolo la bordul unei nave cu aburi, Nell a căutat în zadar prin navele-spital ticsite din port, din ce în ce mai disperată.

„Imaginile pe care le-am văzut”, a notat ea, „mi-au umplut ochii de lacrimi”. Deodată s-a auzit strigată: „Soră, vino aici şi ţine mâinile bărbatului ăsta, până-i tai piciorul!” în ciuda unei sticle de brandy, unicul anestezic disponibil, soldatul rănit a rămas conştient pe toată durata chinului său. Nell şi-a reamintit cu oroare: „Medicul a luat un cuţit lung şi strălucitor şi un fierăstrău. Am trecut peste orice teamă şi m-am ţinut de mâinile bărbatului pentru a mă ajuta şi pe mine în aceeaşi măsură în care-l ajutam pe el. Puteam auzi hârşâitul fierăstrăului”. Lesne de înţeles, a leşinat şi a fost certată de medic când şi-a revenit. „N-am izbutit să cos artera aia ca lumea!”, a răcnit el, străduindu-se să salveze situaţia.

După aceea, Nell a devenit infirmieră şi astfel I-a descoperit până la urmă pe Michael. Bărbatul şi-a revenit şi s-a reîntors la regimentului său, dar nu şi-a mai recăpătat niciodată puterea iniţială. Între timp, pe măsură ce numărul răniţilor a crescut, proviziile s-au împuţinat. În noul rol, Nell şi-a rupt fustele pentru a improviza pansamente şi a folosit saci vechi de pesmeţi pentru cataplasme. A uns sfoară cu un amestec de smoală şi grăsime pentru a nu putrezi, atunci când chirurgii n-au mai avut cu ce coase rănile, în decursul câtorva bombardamente asupra Sevastopolului şi atacuri împotriva fortificaţiilor ruseşti, ca Redanul, pământul se zguduia sub mesele de operaţie. Odată un obuz a căzut la nici nouă metri de Nell, însă ea a rămas neatinsă. N-a scăpat însă de degerături la braţul drept în iarna grea din 1854 – 1855 şi a suferit, de asemenea, de scorbut. Când Michael a fost trimis acasă invalid, în urma unei răni grave, Nell I-a însoţit.

N-au fost primiţi ca eroi şi nici nu s-au bucurat de securitate financiară. După luni de căutare, Michael a găsit o slujbă la şantierul naval Portsmouth, dar sănătatea îi fusese şubrezită iremediabil şi a murit prematur. De acum braţul degerat al lui Nell se atrofiase, dar femeia s-a ocupat vitejeşte de croitorie pentru a suplimenta cei 2 şilingi şi 10 penny primiţi săptămânal ca ajutor pentru

săraci. Comitetul Fondului Patriotic naţional, înfiinţat pentru ajutorarea văduvelor şi familiilor afectate de război, a decis că „nu există suficiente dovezi că soldatul Butler a murit în urma efectelor Războiului Rus”.

Nell nu s-a dat bătută, ci s-a alăturat altor văduve, pentru a insista să i se facă dreptate, în cele din urmă, Parlamentul a acceptat ca văduvele de război să primească 5 şilingi şi 25 penny săptămânal. Când Nell avea aproape 80 de ani, până şi ajutorul acela i-a fost luat. Cu o lună înainte să moară, ea a scris: „Visez adesea şi mă trezesc înspăimântată, pentru că l-am văzut pe Michael de două ori în ultima lună. Mă striga, spunând: «Nell, Nell, vino, fiindcă altfel ei îţi vor frânge inima»”. A murit în 1909, la 79 de ani şi a fost îngropată cu onoruri militare în oraşul natal. Pe sicriu, pe o plăcuţă din bronz scria: „Ellen Butler, veterană a Crimeii”.

Frances (Fanny) Duberly

Experienţele altei femei care a mers în Crimeea au fost complet diferite. Nell Butler îşi scrisese memoriile într-un caiet, pe care după aceea I-a ţinut în sertarul unei servante. Doamna Frances (Fanny) Duberly a ţinut un jurnal detaliat, care a fost publicat. La de 20 de ani, ea s-a măritat cu căpitanul Henry Duberly, cu zece ani mai vârstnic, casierul Regimentului 8 Husari. Iubitoare de cai, călăreaţă pasionată şi desăvârşită, Fanny a devenit populară printre ofiţerii regimentului ca „nevasta cavaleristă” şi şi-a urmat soţul în campanie pe propria cheltuială. Mediul lui Fanny diferea aşadar de cel al lui Nell Butler. Unica similitudine a fost că ambele au mers în Crimeea.

Împreună cu alte soţii de ofiţeri, Fanny a plecat din Devonport, pe 25 aprilie, la bordul velierului *Shooting Star*. Caii, inclusiv iapa sură a lui Fanny, erau ţinuţi în cală cu pântecele înconjurate de banduliere din prelată, care erau prinse de plafon. Erau puşi pe două rânduri, faţă în faţă, iar între ei se aflau iesle din lemn. Haosul era previzibil, în condiţii de mare agitată, iar în Golful Biscaya aveau loc regulat furtuni. Arborele principal şi artimonul

velierului s-au rupt, iar oamenii s-au străduit să evite copitele animalelor speriate, în timp ce bolnavii şi răniţi strigau întruna. Cinci cai, printre care şi iapa lui Fanny, au fost pierduţi în decursul voiajului. După o lună, s-a ajuns însă în Dardanele, unde soarele strălucea, iar moralul oamenilor a crescut.

Fanny a consemnat în jurnalul ei că regimentul a început să debarce la Scutari înainte de a ocupa cazarma din apropiere pe

10 mai, dar atracţia cazării pitoreşti a pălit repede înaintea descoperirii că dormitoarele erau deja locuite de nenumăraţi purici şi şobolani. Ofiţerii au revenit în grabă pe *Shooting Star*.

Când s-a primit ordinul de plecare spre Vama, comandantul diviziei (lordul Lucan) le-a interzis femeilor să părăsească Scutari.

Nu ţinuse însă searpa de ingeniozitatea lui Fanny. Ea a coborât de pe corabie, dar înainte îi convinsese pe doi marinari s-o îmbarce din nou după căderea nopţii. Ascunsă în cală, a suferit pe durata repetatelor amânări, până când velierul a pornit pe 31 mai. Atunci, cu Lucan rămas departe, pe ţărm, în cartierul general al diviziei, Fanny a ieşit pe punte şi a privit cu dispreţ hotelul d'Angleterre unde se refugiaseră alte soţii de ofiţeri.

Fanny mergea la război. Debarcarea la Varna pe 1 iunie s-a dovedit destul de dezorganizată, iar cortul soţilor Duberly a fost ridicat pe întuneric, la 1, 6 kilometri de oraş. Ei au plecat de acolo abia pe 5 iunie, într-un „trap" de opt ore până la tabăra permanentă de la Devna, sub soarele arzător, înconjuraţi de nori de praf şi de muşte. Situaţia s-a înrăutăţit după sosirea în scurt timp a întregii Divizii Uşoare, mai ales din cauza hranei. „Ouăle stricate… şi laptele acru" erau la ordinea zilei, spre dezgustul lui Fanny. Pe 2 iulie, o furtună violentă de praf a acoperit toată tabăra cu colb alb şi bălegar de cal. În plus, lordul Cardigan, comandantul Diviziei Uşoare, s-a dovedit o adevărată pacoste, prin torentul de reglementări mărunte şi instrucţii nesfârşite. Nemiloasă, Fanny spera „să-şi vâre

capul într-un prezervativ, de unde să nu-i mai scoată niciodată... nu are sentimente nici pentru oameni, nici pentru cai". În scurt timp, mulţi au fost afectaţi de diaree sau dizenterie, după care holera a început să facă victime.

Frances (Fanny) Duberly. Călăreaţă desăvârşită, al cărei jurnal din Crimeea a fost publicat ulterior Aici cu soţul ei Henry, casier al Regimentului 8 Husari.

(Hulton Getty)

Mutarea întregii tabere de cavalerie în alt loc a adus prea puţină uşurare. Ocaziile pentru destindere, care s-o distragă de la probleme, erau rare.

Totuşi, Fanny a desenat multe peisaje din jur. Pe 10 august, ea a călărit 24 de kilometri până la Şumla, ocupat

de turci, un oraş „pitoresc de murdar”. În camera de hotel în care s-a odihnit, „gândacii m-au invadat şi hoarde de purici le-au urmat exemplul. Un şoricel cu ochi vioi mă privea sfios dintr-un colţ”. Excursia pe care o visase relaxantă s-a dovedit astfel un eşec.

În drum spre Varna, unde Brigada Uşoară avea să se îmbarce spre Crimeea, ea a zărit pe 29 august „pădurea de catarge, drapelele şi pavilioanele pentru semnalizare” ale flotei de invazie. I s-a interzis să plece, însă a urcat la bordul navei *Himalaya*, deghizată ca soţie a unui soldat bolnav, dar nava cu aburi a plecat din port abia în după-amiaza de 5 septembrie. Între timp, holera lovise din nou şi „chipuri ce ar fi trebuit să fie bronzate de soare şi vânt erau palide” de frică. Pe

26 septembrie, navigând în apropiere de ţărm, Fanny a putut vedea, chiar şi fără lunetă, o scenă pastorală, cu case, vite şi lanuri de porumb în peninsula Crimeea. După ce portul Eupătoria s-a predat, Fanny I-a explorat călare, însoţită de noul guvernator britanic. „După plimbare, am intrat în una din locuinţele părăsite, unde am găsit un pian cu coadă – primul la care am cântat după foarte mult timp!”

A doua zi a început debarcarea. Ca şi Nell Butler, Fanny Duberly a privit-o din depărtare. Regimentul 8 Husari n-a debarcat decât pe 16 septembrie, când Fanny a prezis că Sevastopolul va cădea „în câteva zile”. Între timp, ea a mers să-şi vadă soţul, dar a putut privi doar de pe navă cum trupele aliate şi-au început, pe 19 septembrie, marşul spre sud. În aceeaşi după-amiază, a auzit salve îndepărtate, care proveneau, deşi n-o ştia, de la încleştarea minoră de pe râul Bulganek, şi s-a îngrijorat în privinţa lui Henry. A doua zi, zgomote intermitente ale bătăliei de pe Alma au ajuns până la trupele din Eupătoria şi neliniştea lui Fanny a sporit. Un raport fals că „toţi bieţii noştri cavalerişti au murit” a tulburat-o, însă, până la urmă, a sosit informaţia certificată că Henry supravieţuise. Fiindcă fusese atât de speriată, temându-se că ar putea rămâne văduvă, Fanny a decis să nu se mai despartă niciodată de

soţul ei.

A ajuns la Balaclava, unde a preferat să stea la bordul navei, decât într-un cort pe ţărm, dar a vizitat frecvent tabăra cavaleriei şi liniile de asediu. Într-o seară, a stat „pe coama unui deal… cu Sevastopolul sortit pieirii sub picioarele noastre şi luna palidă deasupra; a fost într-adevăr o clipă care merita o sută de ani de existenţă monotonă”.

Pe 25 octombrie, în dimineaţa bătăliei de la Balaclava, a primit de la Henry un bilet care o anunţa că începuseră luptele: „Nu pierde timpul, ci vino cât poţi de repede; nu mai aştepta micul dejun”. Grăbindu-se peste câmpie, deoarece redutele turceşti fuseseră deja cucerite, ea a ajuns pe înălţimi la timp pentru a observa acţiunea „Linia roşie subţire” şi şarjele de cavalerie care i-au urmat. Fiind casier, Henry n-a făcut parte din şarja dezastruoasă a Brigăzii Uşoare, dar Fanny a petrecut o „noapte lugubră”, reamintindu-şi măcelul îngrozitor în care pierise soţul cameristei ei.

Când serviciile de aprovizionare şi transport s-au împotmolit înaintea Sevastopolului, Fanny şi-a consemnat cu amărăciune părerile despre incompetenţa administrativă, care dusese la suferinţe mari printre oameni şi cai şi transformase Balaclava într-un „sat de case şi bordeie ruinate, de o mizerie greu de imaginat”. De la bordul navei *Sans Pareil*, ea a fost martoră la furtuna devastatoare de pe 14 noiembrie 1854: „portul clocotea şi era acoperit cu spumă… Abia mi-am putut ţine echilibrul pe punte, deşi mă ţineam strâns de balustradă”.

Condiţiile s-au îmbunătăţit odată cu sosirea primăverii şi a vremii calde. Fanny a călărit în „valea morţii”, unde „am cules buchete de flori şi ne-am gândit – ah, ce trist! – la floarea cavaleriei engleze, care fusese secerată şi călcată în picioare”. Trupele au organizat concursuri de călărie pe câmpie şi Fanny s-a gândit că poate ar trebui să-şi redenumească jurnalul „Calendarul primăverii”. După cucerirea sudului Sevastopolului în septembrie, Fanny şi Henry au explorat ruinele Redanului,

unde se pierduseră atâtea vieţi, apoi au intrat în portul propriu-zis. Femeia a avut un şoc. „Crezuserăm că oraşul era aproape neafectat; din depărtare, părea liniştit, alb şi frumos, dar zidurile ruinate, acoperişurile ciuruite, cupola verde a bisericii, despicată şi sfâşiată, spuneau cu totul altă poveste”.

Fanny Duberly a fost singura soţie de ofiţer care a participat la toată campania. Regina Victoria însă i-a considerat comportamentul nedemn pentru o lady, a refuzat ca jurnalul publicat să-i fie dedicat, ba chiar a ignorat-o în timpul unei parade, când una dintre odraslele regale i-a arătat-o. La scurt timp după întoarcerea în Anglia, Fanny şi Henry au plecat în India. Acolo ea a fost numită „eroina din Crimeea”, similar cu epitaful lui Nell Butler. De fapt, cele două femei au dus existenţe complet diferite în Crimeea, subliniind deosebirile sociale din epocă.

Experienţa lui Fanny nu s-a apropiat nici de suferinţa celor 250 de neveste care şi-au însoţit bărbaţii, dar au fost părăsite în Turcia sau Bulgaria, când regimentele au plecat mai departe. Însoţite de copiii lor, unii nou-născuţi, ele au fost găsite abandonate în beciurile întunecoase şi insalubre ale faimosului spital Barrack din Scutari, multe zăcând „pe un maldăr de zdrenţe”. Câteva aveau să fie îngropate anonim ca „Femeie”.

Sfârşitul războiului

Când armele tac

Panmure i-a subliniat reginei Victoria „această mare izbândă… Entuziasmul este uriaş”. Cu toate acestea, prinţul Gorceakov continua să aibă o armată puternică în suburbia nordică a Sevastopolului şi trupele terestre continuau să stea la pândă dincolo de Cemaia, totalizând după estimarea lui sir James Simpson: „13 sau

27 divizii de infanterie, numeroase piese de artilerie şi cazaci fără număr”.

Extazul s-a transformat rapid în critici acerbe, când s-a înţeles că inamicul nu va fi zdrobit curând. Palmerston s-a lamentat că „cele două armate ale noastre par dispuse

să se tolănească pe lauri şi să convieţuiască în fraternitate cu ruşii", iar regina I-a acuzat pe Simpson de „dovedirea unei lipse totale de energie mintală". Panmure şi-a exprimat în mod acid neplăcerea, prin mesaje lungi către comandantul britanic, care a subliniat imposibilitatea de atacare a suburbiei nordice fără a expune Balaclava la atac dinspre Creasta Mackenzie. După aceea, a dezvăluit că salvele inamice peste Golful Sevastopol făcuseră „greu de apărat" zonele sudice ale oraşului şi cauzaseră retragerea trupelor aliate. În mod evident, Sevastopol nu fusese cucerit.

Simpson a reacţionat faţă de criticile furioase ale lui Panmure, declarând „mă simt umilit şi dezgustat", apoi a demisionat. Pe

13 noiembrie 1855, el a predat comanda generalului sir William Codrington, care a repetat evaluarea predecesorului său:

„Inamicul deţine la fel de mult control asupra portului ca şi noi… acesta este de fapt un canal larg cu apă, supus focului din ambele tabere". Practic, era un impas militar. Şi francezii au fost pe punctul de a-şi schimba comandantul suprem. Frustrat de lipsa oricărei înaintări, Napoleon al III-lea a fost gata în câteva rânduri să-i demită pe Pelissier.

Ieşiţi dintre ruinele din sudul Sevastopolului, în afara razei de bătaie a artileriei inamice, cel puţin soldaţii de pe

Platoul Cherson s-au bucurat de o a doua iarnă mai blândă. Casierul Dixon a spus: „Drumurile noastre sunt excelente şi calea ferată este drenată excepţional, aşa că nu mai există temerea că transporturile vor avea de suferit în iarna asta. De asemenea, acum avem provizii pentru minimum şase săptămâni în avans". Nu în cel din urmă, graţie influenţei Florencei Nightingale, serviciile medicale s-au îmbunătăţit în asemenea măsură, încât au putut oferi ajutor francezilor.

Kinburn şi Kars

Pentru a domoli guvernele de acasă, o expediţie aliată a fost organizată spre vărsarea fluviului Nipru, pe

ţărmul nord-vestic al Mării Negre. Britanicii ar fi preferat să debarce la Kaffa (Teodosia), pe coasta sudică a Crimeii, la est de Balaclava, pentru a ameninţa armata terestră inamică şi a întrerupe liniile de aprovizionare, care continuau să fie utilizate prin nord-estul Crimeii. Însă, pe 7 octombrie, francezii şi-au impus punctul de vedere şi zece transportoare, purtând 10.000 de soldaţi britanici şi francezi, au pornit din Kamiesci. Erau protejate de o flotilă puternică de aproape 40 de nave, printre care unele speciale, înarmate cu mortiere şi trei „baterii plutitoare cu aburi" dotate cu tunuri de calibru greu pentru asediu. Obiectivele imediate erau fortăreţele Kinburn şi Oceakov, care acopereau intrarea pe Nipru, pe care se ajungea la baza navală Nikolaiev şi capitala provincială Herson.

După ce a simulat că se îndreaptă către Odessa, expediţia a ancorat în apropiere de Kinburn, pe 14 octombrie. Apoi, canonierele au măturat o plajă aflată la 5 kilometri în amonte pe limba de pământ care ducea la fortăreaţă, unde, sub conducerea generalului de brigadă Hon. A.A. Spencer, două brigăzi de infanterie britanice, susţinute de genişti, artilerie şi cavalerie, au debarcat în partea dreaptă; unităţi franceze conduse de generalul A-F. Bazine au debarcat în partea stângă. În cursul dimineţii de 17 octombrie, Kinburn a fost bombardată de pe uscat şi de pe mare. La amiază s-a consemnat prima spărtură în ziduri, iar după trei ore garnizoana de 700 de soldaţi s-a predat cu 80 de tunuri. În ziua următoare, ruşii au aruncat în aer Oceakov şi s-au retras spre nord. Cavaleria aliată a cercetat hinterlandul, dar a devenit clar că nu se putea avansa înainte de venirea iernii, astfel încât corpul principal a revenit în Crimeea, lăsând în Kinburn o garnizoană mică pentru repararea avariilor şi pregătirea în vederea reluării operaţiilor, în 1856. După ce ruşii au întărit căile de acces spre Nikolaiev şi Herson, până şi armata aceea a fost retrasă, iar inutila expediţie militară a ajuns la finalul lipsit de glorie.

Nici veştile din Armenia, unde Kars rămânea sub asediu, nu erau mai încurajatoare. În vara anului 1855, s-

au intensificat atacurile ruseşti asupra garnizoanei de acolo, dar Omer Paşa nu şi-a putut convinge nici propriul guvern, nici pe aliaţi că ar trebui să ia trupe din Crimeea pentru a-l ajuta. În cele din urmă, el a părăsit peninsula pe 6 septembrie, fiind urmat pe 29 septembrie de un contingent numeros de soldaţi turci. Din păcate, prea târziu. Pe 25 noiembrie, cu proviziile de hrană terminate şi afectat de epidemii, Kars s-a predat. Între timp, exceptând schimburile, aproape rituale, de focuri între bateriile aflate de o parte şi cealaltă a golfului şi ocazionalele hărţuiri din Valea Baidar în jurul Sevastopolului, anul 1855 a avut un final nefavorabil. Pe 15 noiembrie, în liniile franceze a avut loc o explozie de proporţii, care a ucis 80 de oameni şi a rănit aproape 300, cauzată de manipularea incorectă a muniţiilor, nu de o acţiune inamică.

Începerea tratativelor de pace în primele săptămâni din 1856, tifosul şi holera au lovit din nou, mai ales în tabăra francezilor, în rândul cărora s-au înregistrat 50.000 de cazuri, din care o cincime au murit. Dixon a consemnat în ianuarie: „Francezii sunt într-o stare jalnică, mult mai rău decât iarna trecută; mor cu zecile, ba nu, cu sutele”. Britanicii se bucurau acum de o abundenţă, şi în unele cazuri de un surplus, de îmbrăcăminte şi barăci, iar după ce vremea s-a îmbunătăţit au început să organizeze vânători cu copoi şi curse de cai. Teatrele regimentelor au pus în scenă piese şi mai mulţi vorbitori au ţinut prelegeri. În acelaşi timp, aliaţii au efectuat instruiri militare cu muschetele şi exerciţii de manevră. Însă toate acestea erau lipsite de scop. Citându-l pe Dixon, „construirea de drumuri aici şi, bănuiesc, diplomaţia de acasă le-au luat locul [luptelor]”. Soldaţii şi marinarii numărau zilele până când detaliile încheierii păcii puteau căpăta forma unui document acceptabil. Fanteziile franceze despre atacarea provinciilor poloneze ale Rusiei prin Germania şi visurile britanice de control asupra oraşelor Kronstadt şi Helsignfors (Helsinki) în Marea Baltică au oferit suportul nerealist pentru tratative.

Aproape pe toată durata războiului, tentative de

asigurare a păcii se consemnaseră în Viena, dar în toamna anului 1855 au fost stabilite contacte bilaterale secrete între Paris şi St. Petersburg. Descoperirea lor a impulsionat Austria să preia iniţiativa. Pe 16 decembrie 1855, contele Esterházy a condus o misiune diplomatică la St. Petersburg, care a transmis condiţiile pentru pace: confirmarea autonomiei pentru Moldova şi Ţara Românească, libera circulaţie pe Dunăre pentru toate ţările, transformarea Mării Negre în teritoriu neutru, cu desfiinţarea instalaţiilor militare de pe ţărmurile sale, şi garantarea drepturilor tuturor creştinilor în Imperiul Otoman. O a cincea condiţie, adăugată se pare la insistenţa britanicilor, prevedea ca alte chestiuni să fie abordate în decursul convorbirilor ulterioare „în interesul păcii durabile”. Nu erau menţionate locurile sfinte din Ierusalim, strâmtorile Bosfor şi Dardanele sau Sevastopolul. În privinţa aceea, ţarul nu avea să fie umilit. Cu toate acestea, dacă Rusia nu accepta condiţiile până pe 18 ianuarie, Austria ameninţa cu războiul.

În ciuda şovăielilor şi opunerii unora dintre miniştrii săi, Alexandru al II-lea a acceptat aceşti termeni cu două zile înaintea datei limită. Contele D.N. Bludov şi-a reamintit de resemnarea lui Ludovic al XIV-lea la încheierea Războiului de Şapte Ani, în 1763: „Dacă nu mai dispunem de mijloacele de a face război, atunci să facem pace”. Vestea a ajuns la Sevastopol după opt zile. A mai fost timp ca ambele tabere să facă demonstraţii de forţă militară. Pe 29 ianuarie, tunuri ruseşti din suburbia nordică a Sevastopolului au declanşat o canonadă vastă asupra Karabelului, iar pe 4 februarie francezii au distrus Fortul Nicholas. Onoarea părea satisfăcută. Ostilităţile s-au stins.

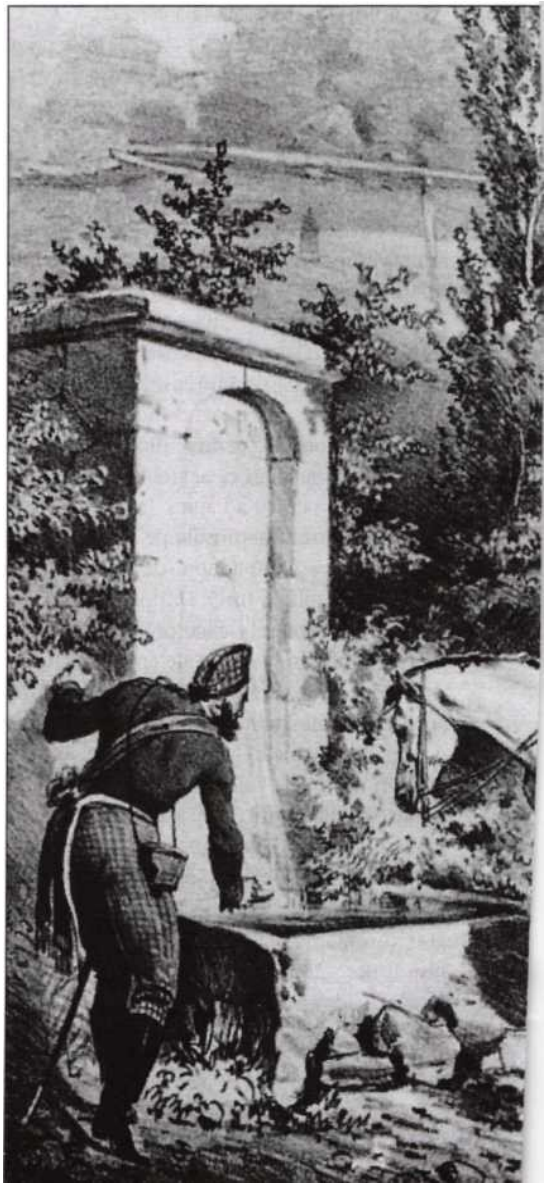

Conferinţa de pace a început la Paris pe 25 februarie 1856, iar după alte trei zile a fost semnat un armistiţiu care dura până la 31 martie. În dimineaţa următoare, pe 29 februarie, reprezentanţii aliaţilor şi ai ruşilor s-au întâlnit lângă podul Tractir pentru a discuta amical despre noua situaţie. Au fost aranjate parade reciproce ale

trupelor pentru a celebra pacea, iar pe 24 martie comandantul britanic Codrington a invitat ofiţeri ruşi la un concurs hipic lângă Cernaia.

Tratatul de la Paris, care a pus capăt oficial Războiului Crimeii, a fost semnat pe 30 martie, salutat prin 101 de salve de tun în Crimeea, pe 2 aprilie, şi ratificat de statele semnatare pe 27 aprilie. Prevederile sale se refereau la „independenţa şi integritatea teritorială a Imperiului Otoman” şi la „generoasele intenţii [ale sultanului] faţă de populaţia creştină din imperiul său… la ameliorarea condiţiilor lor, indiferent de religie sau rasă”. Marea Neagră urma să devină teritoriu neutru „şi astfel, Maiestatea Sa împăratul tuturor Rusiilor şi Maiestatea Sa imperială sultanul se angajează să nu ridice sau să menţină pe coastele respective niciun arsenal militar maritim”. Principatele Moldova şi Ţara Românească urmau să se bucure de „privilegiile pe care le au… sub suzeranitatea înaltei Porţi… şi niciuna dintre puterile garante nu are dreptul de a interveni în afacerile lor interne”. Principatul Serbiei avea „să-şi păstreze independenţa şi administrarea naţională, ca şi libertatea deplină de religie, legislaţie, comerţ şi navigaţie”.

Prinţul Albert a spus: „Nu este aşa cum am fi dorit, totuşi este infinit preferabil decât continuarea războiului”. Regina Victoria s-a consolat cu gândul că Anglia salvase Europa de la „aroganţa şi revendicările acelei puteri barbare, Rusia”. Reginei îi „displăcea ideea de pace”, a notat lordul Clarendon, dar „s-a împăcat” cu ea.

Vizitarea locurilor de interes. După semnarea armistiţiului, trupele şi-au traversat reciproc liniile. Aici, ofiţeri britanici în excursie pe coasta sudică a Crimeii, lângă Ialta.

(Patrick Mercer)

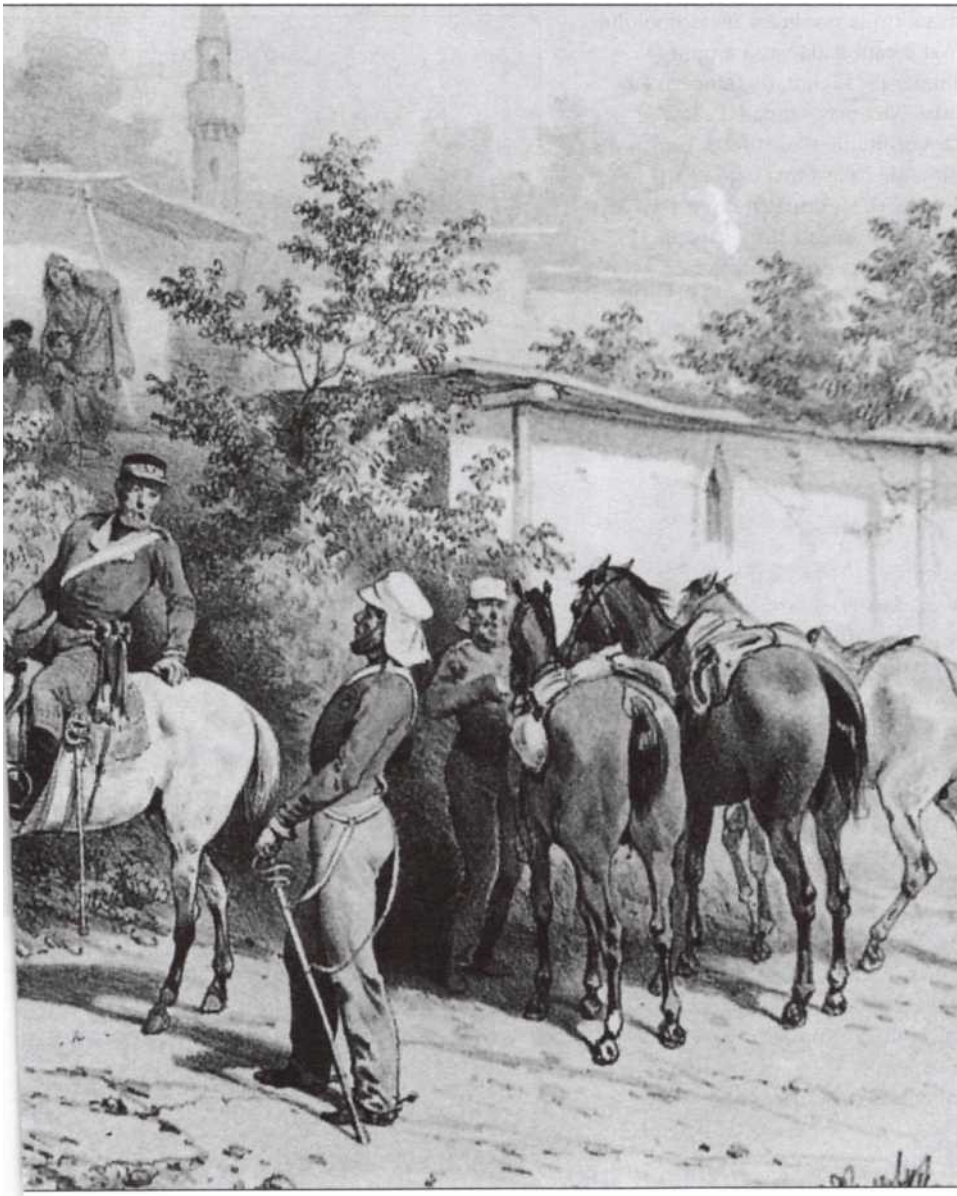

Războiul Crimeii a însemnat un triumf pentru Napoleon al III-lea, care „adusese Franţei o glorioasă victorie a armelor şi pace Europei”. Rusia a ieşit din convorbirile de pace mult mai bine decât se aşteptase. Nefiind pe ţărmul Mării Negre, baza navală de la Nikolaiev a fost exclusă din prevederile tratatului, construirea de

nave nu fusese interzisă şi, cu toate că oraşul Kars avea să revină la turci, nu au fost impuse niciun fel de restricţii fortificaţiilor ruseşti sau desfăşurărilor de trupe în Caucaz, iar problema circulaţiei pe Dunăre, care era poate de cea mai mare importanţă, a fost transmisă unei comisii însărcinate să raporteze la o dată ulterioară.

Plecarea trupelor

Trupele aliate au avut nevoie de câteva săptămâni pentru a părăsi Crimeea; Codrington a plecat pe 12 iulie, cu ultimii soldaţi aflaţi sub comanda sa. Interesant este că, înainte de plecare, el a primit mulţumirile tătarilor locali. Al treilea şi cel din urmă comandant al Forţei

expediţionare britanice a lăsat în urmă monumente pentru cinstirea celor care au luptat la Balaclava, Inkerman şi Redan, pe lângă cele trei dedicate lordului Raglan din conacul care-i găzduise cartierul general pe Platoul Cherson.

Pe 10 iulie, la ora 23.00, la lumina lumânărilor din seu şi a unui felinar, doi soldaţi britanici au terminat înnegrirea literelor pe unul dintre monumentele dedicate lordului Raglan. Căpitanul Frederic Brine i-a explicat văduvei feldmareşalului că „a fost ultima acţiune a soldaţilor britanici pe pământul acela îmbibat de sânge”.

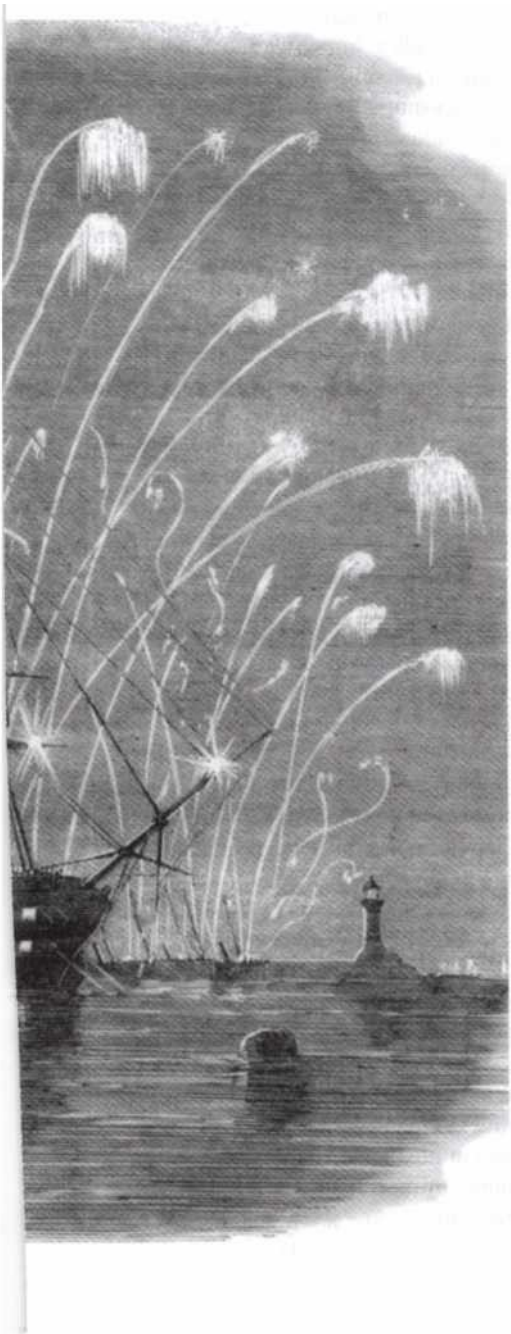

Înainte de încheierea păcii, 4 273 de ofiţeri britanici şi 107 040 de soldaţi ajunseseră în Crimeea, din care 2 755

fuseseră omorâţi în luptă, iar 2 019 muriseră în urma rănilor suferite (cu totul, 4 774). Numărul oficial al morţilor în teatrul de război a fost însă de 21 097, ceea ce înseamnă că 16 323 au murit din cauza bolilor; toate aceste cifre nu-i includ pe cei care au murit după întoarcerea acasă. Francezii au trimis peste 300.000 de oameni şi au apreciat că 10 240 au murit în luptă şi 20.000 din cauza rănilor. Este posibil ca alţi 75.000 să fi murit din cauza bolilor. Sarzii au adus 15.000 de oameni, din care aproximativ

14 050 au murit din toate cauzele enumerate mai sus. Nu sunt clare pierderile turcilor din cei 35.000 de oameni estimaţi că fuseseră trimişi în Crimeea, totuşi pierderile totale ale aliaţilor au fost calculate la aproximativ 140.000, iar ruşii au avut minimum 110.000 de morţi. De aceea, poate că istoricul francez Paul de la Gorce nu s-a înşelat prea mult, afirmând că pierderile totale au depăşit 300.000 în cele cinci state beligerante.

Călătorind pe Marea Neagră cu ultimul contingent britanic care a părăsit Balaclava, adjutantul Regimentului Scots Fusilier Guards a emis un ordin sever; „Nu există obiecţii faţă de cântat în cabina ofiţerilor până la ora 22.00, după care cântecele trebuie să înceteze, altfel vor fi stinse luminile. Cântecele din noaptea trecută s-au transformat în hărmălaie şi nemulţumire”. Oamenii erau fericiţi că reveneau acasă.

Celebrări ale păcii. Pe 23 aprilie 1856, la ora 21.00, după trecerea în revistă a trupelor de către regina Victoria la Spithead, între Portsmouth şi Insula Wight, „întreaga flotă ancorată s-a aprins de lumini ca prin farmec”, apoi a urmat un spectaculos foc de artificii.

(Ann Ronan Picture Library)

Concluzii şi consecinţe

Evaluarea costurilor

Războiul Crimeii a fost purtat de aliaţi pentru a înlătura ameninţarea agresiunii ruseşti împotriva Imperiului Otoman pe uscat sau mare. Invadarea Moldovei şi Ţării Româneşti în iulie 1853 şi distrugerea flotei

turceşti la Sinope după patru luni au fost aluzii clare la potenţialul militar al Imperiului Rus. Disputa privind drepturile călugărilor catolici în Ierusalim a oferit un pretext pentru conflictul armat.

Planurile secrete mai importante se refereau la protejarea rutelor comerciale în Mediterană (mai ales spre India), interesele comerciale britanice şi franceze în Imperiul Otoman, îndeosebi Levantul, şi la stabilitatea mai mare în sud-estul Europei după câştigarea independenţei de către greci şi nemulţumirea supuşilor creştini ai sultanului.

Transformarea în teritorii neutre a ţărmurilor Mării Negre a fost astfel o prevedere esenţială a Păcii de la Paris.

Nu a durat mult. În 1871, profitând de preocuparea Europei faţă de Războiul franco-prusac, ţarul a revocat unilateral această clauză. Instalaţiile militare aveau să fie reconstruite, iar flota Mării Negre a fost reînfiinţată. În anul următor, Rusia a acceptat să se alăture Ligii celor trei împăraţi (Dreikaiserbund), cu Prusia şi Austro-Ungaria, care fusese concepută pentru a izola Franţa. Marea Britanie rămânea astfel fără susţinere în orice acţiune ar fi dorit să întreprindă cu privire la încălcarea de către ţar a tratatului din 1856. Fără dorinţa politică de a-i impune prevederile, acel document era acum lipsit de valoare, în esenţă, au apărut din nou ameninţările pe mare şi uscat la adresa Constantinopolului şi a strâmtorilor Bosfor şi Dardanele pentru care fusese pornit Războiul Crimeii. În scurt timp, acestea au devenit reale.

Tulburările din Balcani în 1875 şi 1876, naţionalităţi supuse din Balcani s-au ridicat împotriva stăpânilor turci, care au răspuns cu înflăcărarea şi cruzimea obişnuite. „Masacrele din Bulgaria” au cauzat indignare la Londra, în mare parte prin intermediul reportajelor sumbre publicate de *Daily News*. Mai important a fost însă faptul că ele au oferit Rusiei un alt pretext pentru a intra în Moldova şi Ţara Românească şi a se îndrepta către Dunăre, pentru a-şi proteja semenii creştini. Fostul prim-ministru britanic

W.E. Gladstone s-a raliat sentimentului antiotoman, cerând ca turcii să fie evacuaţi „o dată şi pentru totdeauna, cu arme şi bagaje… din provincia [Bulgaria] pe care au devastat-o şi au profanat-o”.

Alerta politică şi publică s-a accentuat însă când Plevna asediată a căzut înaintea ruşilor, care au continuat spre Adrianopol, în ianuarie 1878. În mod evident, Constantinopol şi strâmtorile erau la îndemâna ţarului. Temeri vechi au fost resimţite.

Din ticăloşi nemiloşi, turcii au fost transformaţi iute în victime nedreptăţite. O dată în plus, ambiţiile ruşilor au fost stopate, de data aceasta nu prin modalităţi militare, ci diplomatice, în urma Congresului de la Berlin (1878).

Totuşi, Războiul ruso-turc din 1877 – 1878 şi tulburările bulgare care I-au precedat au slujit doar la a sublinia slăbiciunea Imperiului Otoman şi a reaccentua ideea că independenţa Greciei (asigurată în 1830) putea fi precursoarea dezintegrării politice în Balcani. Aşa s-a şi întâmplat. Până în 1913, Imperiul Otoman avea să fie redus la o rămăşiţă minusculă la vest de Bosfor şi Dardanele, întrucât România, Bulgaria, Serbia, Muntenegru, Albania şi Macedonia îşi câştigaseră independenţa. Din păcate, noile state n-au putut coexista paşnic şi conflictele dintre ele au erupt în război deschis în 1912 – 1913. Aşadar, separarea teritoriilor de Imperiul Otoman a sporit, nu a rezolvat, problemele inerente din sud-estul Europei.

În mod tragic, în urma confruntării dintre Austria şi Serbia, după asasinarea arhiducelui austriac Franz Ferdinand în Sarajevo, acestea au jucat un rol crucial în declanşarea Primului Război Mondial.

Chiar înaintea acelui eveniment cu caracter de cataclism, politicianul britanic lord Salisbury se întreba dacă nu cumva în Războiul Crimeii „noi am mizat pe calul greşit” – un imperiu decadent şi corupt. Poate că împărţirea Imperiului Otoman între principalele puteri europene ar fi adus o stabilitate vagă Balcanilor şi poate că Gavrilo Princip n-ar fi tras niciodată glonţul fatal către

moştenitorul tronului Austriei, pe 28 iunie 1914.

Război justificat

Acestea fiind spuse, în 1853 – 1854, ar fi fost totuşi greu să nu susţii Imperiul Otoman. De aproape 30 de ani, Rusia fusese o *bête noire* în Orientul Apropiat, iar de două ori în amintirea celor care încă mai trăiau (1828 – 1829 şi 1833 – 1841) ameninţase fie să domine strâmtorile Bosfor şi Dardanele, fie să silească politic supunerea sultanului. După distrugerea flotelor turcă şi egipteană în Golful Navarino (1827) în timpul războiului grec de independenţă, Imperiul Otoman nu mai reprezentase o ameninţare navală pentru rutele comerciale mediteraneene. Teoretic, Rusia reprezenta însă o astfel de ameninţare, iar aceasta era chestiunea mai importantă. Scufundarea navelor turceşti în portul Sinope cu obuze explozive, descrisă detaliat în presa britanică şi franceză, asigurase o bonificaţie suplimentară pentru beligeranţi.

Retrospectiv, poate că Salisbury avusese dreptate, totuşi trecerea de partea Rusiei ar fi fost imposibilă, din punct de vedere politic, în primăvara anului 1854. Mulţimile care au însoţit, ovaţionând, trupele la gară sau care au fluturat batiste de pe docuri au demonstrat profunzimea sentimentului public pentru cauză. Puţine şi slabe au fost glasurile care s-au pronunţat pentru pace sau cele care au reflectat opinia lui Charles Greville că el „văzuse rareori ceva mai nebunesc”. Cuvintele soldatului britanic, Gunner Whitehead au ilustrat starea sufletească a epocii:

Războiul crâncen mă cheamă, iată.
Şi să lupt îmi este îndatorinţă.
Cu mândrie apăr Anglia ne-nfricată
Când patria are socotinţă.

În ciuda semnelor de întrebare ridicate în privinţa realizărilor pe termen lung, Războiul Crimeii a împiedicat într-adevăr Rusia să facă progrese politice sau militare în Imperiul Otoman. În 1833, ţarul obţinuse termeni favorabili din partea înaltei Porţi în Tratatul de la Unkiar Skelessi, care garantase că Bosfor şi Dardanele vor fi

închise pentru navele de război străine la solicitarea Rusiei. Instrucţiunile lui Nicolae I, în 1853, ca trimisul său, prinţul Menşikov, să facă aluzie la ocuparea Constantinopolului şi a Dardanelelor, dacă negocierile nu urmau calea dorită de el, au ridicat posibilitatea acţiunii militare şi a altui triumf diplomatic. Intervenţia aliată în Crimeea, apoi pacea care a urmat a oprit cu fermitate acele aspiraţii.

Câştigurile aliaţilor în Marea Britanie, Războiul Crimeii a adus într-adevăr câştig pe termen lung, asigurând suportul pentru reforma în armată. Rămâne neclar câte autorităţi au răspuns în 1854 de armată; estimările au variat între 7 şi 14. De aceea, nu este de mirare că animalele au flămânzit şi că oamenii au suferit din cauza unui sistem de aprovizionare ineficient în Crimeea. N-a existat un singur ministru de Cabinet responsabil pentru armată. Poate că secretarul de stat pentru război şi colonii avea „autoritate în toate chestiunile asociate în general armatei”, dar „coloniile” îi solicitau toată atenţia şi mare parte din munca lui a căzut pe umerii altui ministru, secretarul pe timp de război, ale cărui îndatoriri oficiale priveau legislaţia militară şi finanţele. Comanda militară a forţelor terestre revenea comandantului suprem (infanterie şi cavalerie) şi generalului care răspundea de aprovizionarea militară, transport şi spitale de campanie (artilerie şi geniu). Aprovizionarea cădea în sarcina Comisariatului civil (aflat în subordinea Trezoreriei) şi Consiliului Ordnance (aflat în subordinea generalului care răspundea de aprovizionarea militară, transport şi spitale de campanie).

Planurile pentru îmbunătăţirea acestui sistem şubred se împiedicaseră până acum de lipsa de susţinere. La urma urmelor, sistemul respectiv adusese Marii Britanii un imperiu vast în ultimii 200 de ani. Indignarea cauzată de reportajele presei despre haosul din Crimeea a creat atmosfera politică şi publică pentru schimbare.

Până în 1856 fusese creat postul distinct de secretar de stat pentru război (de fapt, armată), care a preluat

responsabilităţile secretarului pe timp de război, al cărui post a dispărut complet, în 1863. Funcţia de general care răspundea de aprovizionarea militară, transport şi spitale de campanie (Master-General of the Ordnance) a dispărut; întreaga armată era condusă de comandantul suprem. Aşadar, un ministru civil şi un ofiţer deveneau de acum înainte responsabili pentru eficienţa politicii şi a luptei.

Exemplele flagrante de deficienţe de aprovizionare şi de lipsă de personal pentru sarcini nemilitare pe front au dus în timpul războiului la înfiinţarea pripită în Londra a cinci servicii ad-hoc de susţinere, care fuseseră trimise în Crimeea. Două dintre acestea au rezistat după 1856 şi au devenit corpuri militare permanente. Rapoartele de indisciplină şi dezorganizare I-au făcut pe ducele de Newcastle, secretarul de stat pentru război, să creeze „un corp în vederea asigurării unei forţe de poliţie pentru armată [în Crimeea]”, care a fost denumit Mounted Staff Corps. Cei dintâi membri ai săi au fost recrutaţi din Metropolitan Pólice şi Irish Constabulary, totuşi corpul respectiv n-a avut impactul dorit şi a dispărut pur şi simplu.

Civil Engineering Corps, format din personal sub contract angajat de o firmă civilă, a construit şi întreţinut calea ferată din Balaclava şi din tabere, dar n-a rezistat după încheierea ostilităţilor.

Ca şi Civil Engineering Corps, Army Works Corps fusese înfiinţat pentru un scop specific. În mai 1855, James Beatty (inginer-şef al căii ferate) a scris: „Experienţa ultimelor nouă luni petrecute aici dovedeşte din plin că un corp civil (Civil Corps) … de mecanici, săpători şi practic orice alţi muncitori ar fi de cel mai mare ajutor pentru o armată”. Acest corp nou, conceput pentru prestarea muncilor manuale, n-a sosit în Crimeea decât în iulie 1855 şi s-a dovedit nedisciplinat şi practic inutil. În faţa protestelor politicienilor care-l considerau valoros, Codrington a replicat că ar fi fost necesar un „efort serios de imaginaţie” pentru a concluziona că lucrătorii civili aduseseră vreo contribuţie însemnată pe front: 800 au fost

trimişi acasă pentru diverse abateri, printre care beţiile repetate şi nesubordonare. Codrington i-a spus lui Panmure, succesorul lui Newcastle:

„Înălţimea Sa ar fi oarecum surprinsă de costuri... comparativ cu volumul real de muncă efectuat".

Alte două corpuri auxiliare nu numai că şi-au continuat existenţa după 1856, ci au devenit corpuri militare permanente. Land Transport Corps, înfiinţat din cauza ineficienţei Comisariatului în timpul războiului, a fost reorganizat sub numele Military Train, aflat în subordinea comandantului suprem din Londra. În 1870, a devenit Army Service Corps, iar după un secol, prin contopirea cu alte formaţiuni, s-a transformat în Royal Logistic Corps. Medical Staff Corps, care asigura sanitari şi infirmiere pentru spitale, şi-a datorat înfiinţarea tot Războiului Crimeii.

Un comitet desemnat de Parlament a recomandat că „ar trebui să continue ca parte din armată pe timp de pace", iar în 1857 a fost reorganizat şi redenumit Army Hospital Corps. În 1898, s-a unit cu Medical Staff Corps al medicilor şi a format Royal Army Medical Corps. Activitatea Florencei

Nightingale la Scutari şi presiunile ei postbelice pentru îmbunătăţirea îngrijirilor acordate în spitalele civile au fost alte rezultate ale Războiului Crimeii.

Pentru sarzi, alăturarea la tabăra aliaţilor a însemnat recunoaştere internaţională, care în următorii 15 ani a jucat un rol important în efortul de realizare a unui stat unificat şi independent al Italiei. Într-un context mai larg, beneficiile îndoielnice pe termen lung ale războiului în termeni politici şi diplomatici au fost evidenţiate după trei ani de la semnarea Păcii de la Paris. Totuşi, altă ruptură serioasă a relaţiilor dintre Londra şi Paris a dus la teama de război cu Franţa, posibilitatea de invadare de peste Canalul Mânecii şi formarea de Volunteer Corps care să apere ţărmurile Marii Britanii.

Nimic însă n-a putut influenţa reforma armatei britanice, care i-a oferit acesteia nu doar direcţie coerentă,

concentrată în mâinile unui singur ministru civil şi a unui singur ofiţer, ci şi servicii militare permanente de sprijin. În plus, reexaminarea instruirii personalului a dus la inaugurarea, în 1862, a unui colegiu pentru Army Command and Staff, la Camberley. Fără Războiul Crimeii, nimic din toate acestea nu s-ar fi întâmplat atunci şi este posibil ca multe dintre ele să nu se fi întâmplat niciodată.

Bibliografie

Calthorpe, S.J.G., Letters from

Headquarters. By an Officer on the Staff, 2 volume, Londra, 1856 – 1857.

Fitzherbert, C. (editor), Henry Clifford VC: His Letters and Sketches from the Crimea, Londra, 1956.

Hibbert, C., The Destruction of Lord Raglan, Londra, 1961.

Kinglake, A.W., The Invasion of the Crimea.

34 volume, Londra, 1863 – 1887.

Russell, W.H., The Great War with Russia, Londra, 1895.

Seaton, A., The Crimean War: A Russian Chronicle, Londra, 1977.

Sweetman, J., Raglan: From the Peninsula to the Crimea, Londra, 1993.

Pentru comenzi şi informaţii, contactaţi:

GRUPUL EDITORIAL CORINT Departamentul de Vânzări

Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, Bucureşti, cod poştal 010517 Tel. /Fax: 021.319.47.97; 021.319.48.20 Depozit

Tiparul executat la: ELIT ADVERTISING

Format: 16/70 x100 Coli tipo: 6

Calea Plevnei nr. 145, sector 6, Bucureşti, cod poştal 060012 Tel.: 021.310.15.30 E-mail: vânzărieditura corint.ro Magazin virtual: www. grupulcorint.ro

ISBN: 978-606-8623-77-1